

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 49 · 11. februar
Sesjonen 2020–2021

Møte torsdag den 11. februar 2021 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 49):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 208 S (2020–2021))
2. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Ingvild Kjerkol, Nicholas Wilkinson, Bjørnar Moxnes og Une Bastholm om en nasjonal hørselsplan (Innst. 192 S (2020–2021), jf. Dokument 8:133 S (2019–2020))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Knutsdatter Strand og Per Olaf Lundteigen om en ny politikk for finansiering og dimensjonering av offentlige sykehus (Innst. 205 S (2020–2021), jf. Dokument 8:147 S (2019–2020))
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åshild Bruun-Gundersen, Kari Kjønås Kjos, Bård Hoksrud, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Morten Ørsal Johansen om en næringsvennlig og fornuftig alkoholpolitikk (Innst. 206 S (2020–2021), jf. Dokument 8:54 S (2020–2021))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om å sikre eldre godt smittevern og verdig omsorg under koronapandemien (Innst. 196 S (2020–2021), jf. Dokument 8:68 S (2020–2021))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Audun Lysbakken, Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Torgeir Knag Fylkesnes, Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om klimaomstilling (Innst. 197 S (2020–2021), jf. Dokument 8:61 S (2020–2021))
7. Initiativdebatt om naturavtale i FN (initiativ fra energi- og miljøkomiteen)
8. Interpellasjon fra representanten Nina Sandberg til forsknings- og høyere utdanningsministeren: «Forskerforbundet la 7. januar fram en undersøkelse som avdekker at akademia rammes betydelig av koronapandemien. Forskning settes på vent, og mange andre funn gir grunn til bekymring. Problemerkene bør tas tak i med det samme. Verden har til

fulle erfart forskningens avgjørende rolle i håndteringen av pandemien, og forskning vil også framover være nødvendig som grunnlag for å skape nye arbeidsplasser, løse klimakrisen, utvikle og trygge velferdsstaten, skape gode lokalsamfunn og møte de demografiske endringene. God forskningspolitikk krever et solid kunnskapsgrunnlag. De nasjonale rammene for forskningssektoren er viktige. Hvorfor har regjeringspartiene redusert bevilningene til forskning og sagt nei til å utrede norske forskeres arbeidsvilkår, og hvordan vil statsråden følge opp Forskerforbundets undersøkelse og sikre god rekruttering til og utvikling av forskningssektoren framover?»

9. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene (Innst. 199 S (2020–2021), jf. Dokument 3:3 (2020–2021))
10. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Endringer i vallova (assistanse ved stemming) (Innst. 193 L (2020–2021), jf. Prop. 67 L (2020–2021))
11. Referat

Presidenten: Presidenten vil av smittevernhensyn foreslå at publikumsgalleriet holdes stengt også under dagens møte. – Det anses vedtatt.

Fra Rødt foreligger søknad om omsorgspermisjon for representanten Bjørnar Moxnes torsdag 11. februar.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Seher Aydar innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Seher Aydar er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag, og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Svein Harberg. – Andre forslag foreligger ikke, og Svein Harberg anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Representanten Kari Elisabeth Kaski vil fremsette et representantforslag.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:01:04]: På vegne av representantene Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken, Karin Andersen, Nicholas Wilkinson og meg selv vil jeg sette fram et representantforslag om å hindre skattekonkurranse mellom kommunene.

Presidenten: Representanten Gisle Meininger Saudland vil fremsette et representantforslag.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [10:01:38]: På vegne av representantene Bård Hoksrud, Morten Stordalen, Tor André Johnsen og meg selv vil jeg fremme forslag om nedskalering av Gartnerløkka og helhetlig samferdselsplanlegging i Kristiansand.

Presidenten: Representanten Åshild Bruun-Gundersen vil fremsette et representantforslag.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [10:02:07]: På vegne av meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å sikre at alle personer som utsettes for en ulykke, også får dekket sine kostnader til nødvendig behandling av tannskader.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før saken på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.:

Sak nr. 1 [10:02:30]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 208 S (2020–2021))

Arne Nævra (SV) [10:02:39]: Dette blir mest som en liten stemmeforklaring å regne. Det er ganske kjent for stortingsflertallet at SV er skeptisk til at Stortinget og staten skal være med og påvirke til store lønnsforskjeller i samfunnet, og vi har jo gått i den retning de siste årene.

Så vil kanskje noen si: Ja, hva med dere sjøl? Da må jeg si at SV vel har en ganske klar historikk på hva vi mener også om stortingslønningene.

Jeg synes at vi akkurat i år skulle tenkt litt på måtehold for de statlig ansatte. Vi vet at store grupper i samfunnet, i år spesielt, har hatt problemer. De har gått betydelig ned i lønn, og kanskje er det nettopp nå at det er umusikalsk med den lønnsøkningen som her foreslås. Så jeg vil bare si: Vi vil gå imot denne innstillinga.

Fjerde visepresident Nils T. Bjørke (Sp) [10:04:20]: Presidentskapet legg i dag fram innstilling om regulering av løna for medlemene av Høgsterett. Presidentskapet fremjar eit samrøystes forslag om at Stortinget fastset løna for medlemmer av Høgsterett som i innstillinga.

Dei siste ti åra har det ved handsaminga i Stortinget vore lagt til grunn at lønsutviklinga for høgsteretts-

domarar bør følgja nivået og lønsutviklinga i det øvre sjiktet av statlege leiarløner.

Ved regulering av løna til domarane i Høgsterett har presidentskapet difor særleg lagt vekt på den faktiske lønsutviklinga for leiarane i statens leiarlønnssystem året før og utviklinga for domarane i første og andre instans.

Samstundes meiner presidentskapet at det også vil vera rett å leggja vekt på den alminnelege lønsutviklinga. Koronapandemien har ført med seg store utfordringar for samfunnet. Presidentskapet meiner at lønsauken for domarar i Høgsterett ikkje bør vera større enn lønsauken for grupper ein kan samanlikna med i 2020. Den økonomiske situasjonen i landet gjer at det vert vurdert som rimeleg å gje ein lønsauke som er lik prosentsetsen for frontfagsramma. Dette svarar til lønsauken for domarar i ting- og lagmannsrettar per 1. oktober 2020.

På denne bakgrunn tilrår me innstillinga frå presidentskapet. Med verknad frå 1. oktober 2020 vert løna for domarane i Høgsterett fastsett slik: høgsterettsjustitiarius 2 220 624 kr, høgsterettsdomarar 1 915 352 kr.

Karin Andersen (SV) [10:06:05]: Det er behov for noen korte bemerkninger til innlegget nå fra Stortingets presidentskap. Det at man legger den faktiske lønnsutviklingen i det øvre sjiktet av lederne i staten til grunn, er jo akkurat midt i den problemstillingen som Stortinget har diskutert veldig mange ganger, nemlig at det er akkurat det lønns sjiktet i staten som har tatt av. De har opplevd en mye større lønnsøkning enn vanlige lønnstakere, for ikke å snakke om dem som har det vanskelig. Det betyr at dette man gjør her, er i strid med det flere partier har vært med på og stemt over i andre saker der vi har behandlet dette på et generelt og prinsipielt grunnlag.

Dessuten er det prosentregning av et stort tall, og hvis man sammenligner det med å legge samme prosent på et lite tall, vet alle at det blir veldig stor forskjell i kroner og øre. Og til å si at det er likt: Å gi f.eks. 3 pst. økning på en lønn som begynner å nærme seg 2 mill. kr, og legge samme prosent på en vanlig lønnstakers lønn, som nå vel er et sted mellom 400 000 kr og 500 000 kr, gjør selvfølgelig at de som har mest, får utrolig mange flere kroner i lønnsøkning. Vi lever ikke av procenter, vi lever av kroner og øre. Det er det man betaler husleia, strømregningen og sitt livsopphold med. Derfor betyr den måten å regne på at man øker forskjellene enormt, og det er det stortingsflertallet og presidentskapet nå tilrår oss å gjøre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:07:54]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Ingvild Kjerkol, Nicholas Wilkinson, Bjørnar Moxnes og Une Bastholm om en nasjonal hørselsplan (Innst. 192 S (2020–2021), jf. Dokument 8:133 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:08:41] (komiteens leder og ordfører for saken): Vi behandler nå et representantforslag som er fremmet av representanter fra flere av opposisjonspartiene, som foreslår at man skal gjøre et arbeid for å få til en nasjonal hørselsplan. I forslaget vises det også til et arbeid som er gjort i Helsedirektoratet, som har kommet med klare anbefalinger som nå ligger til vurdering i departementet.

Å høre godt er viktig. For mange blir dessverre situasjonen slik at hørselen gradvis blir dårligere når vi blir eldre, mens andre lever hele livet med dårlig hørsel. For denne gruppen og oss som hører dårligere når vi blir eldre, er det viktig at det finnes hjelpemidler og teknologi som ikke hindrer det livet hver enkelt av oss ønsker å leve. At det ikke lages en hørselsplan nå, betyr ikke at temaet ikke jobbes med, eller at tiltakene er langt unna. Jeg er glad for det arbeidet som allerede er gjort av Helsedirektoratet, med å se på tjenestetilbud, hjelpemidler og teknologi som er tilgjengelig. Vi trenger alt dette og at det fungerer godt, slik at de som har behov for hjelp og tilrettelegging, får det. Så merker jeg meg at statsråden ønsker å prioritere ressursene på det pågående arbeid framfor å sette i gang med en ny utredning og nye tiltak, og det støtter jeg.

Å involvere dem som selv har erfaringer eller behov for et tilbud, er alltid lurt. At statsråden vil involvere brukerorganisasjonene og fagmiljøet i arbeidet framover, er bra, og det er viktig. For mange som mister hørselen når man blir gammel, er teknologiske hjelpemidler en ekstra utfordring, som teknologi i seg selv plutselig kan være når alt er nytt og annerledes enn det man er vant til. Det er viktig at vi sikrer god opplæring og oppfølging, slik at hjelpemidlene som er ment til å forenkle hverdagen, faktisk gjør det.

Det ligger mange viktige forslag og tiltak til gjennomgang i departementet, og det er mange som gleder seg til at disse skal iverksettes, og at det blir lettere å være en som sliter med nedsatt hørsel i framtiden.

Ingvild Kjerkol (A) [10:11:33]: 14,5 pst. av Norges befolkning over 20 år har en hørselshemming som påvirker hverdagen deres, og blant konsekvensene er sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. Verdens helseorganisasjon har slått alarm om at over én milliard unge mennesker står i fare for å skade hørselen fordi vi omgis av så mye lyd og støy i det moderne samfunnet.

Det er betydelige samfunnskostnader ved hørselshemming og store gevinster ved bedre forebygging og rehabilitering. NTNU Samfunnsforskning sluttførte våren 2018 en kunnskapsoppsummering som viser at hørselshemmede barn og unge presterer faglig dårligere enn sine jevnaldrende i skolen. Det kan vi ikke godta.

Hørselshemmede finnes i alle aldersgrupper og er en mangfoldig gruppe, og det er stadig flere som rammes av hørselsnedsettelse. En del har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og trening i å mestre sin hverdag. Arbeiderpartiet mener det er behov for en helhetlig plan for hørselsfeltet for å kartlegge behovet og utvikle tiltak som kan bidra til størst mulig livskvalitet for hørselshemmede.

Primærhelsemeldingen og de to siste folkehelsemeldingene trekker fram personer med hørselstap som en stor pasientgruppe med rehabiliteringsbehov. I opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering beskrives tilbudet til hørselshemmede som «lite tilgjengelig». Arbeiderpartiet mener det er bekymringsfullt at det dokumenterte behovet ikke møtes med tilstrekkelige mestrings- og rehabiliteringstiltak for å motvirke de negative konsekvensene av hørselshemming. Vi mener, i likhet med Senterpartiet, SV, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, at det er viktig med en helhetlig plan for helsetilbudet til hørselshemmede – som kartlegger behovet innen hørselsomsorgen, og som foreslår tiltak innen utredning, diagnostisering, tildeling av hørselsteknisk utstyr, oppfølging, rehabilitering og mestring.

Jeg har sittet i paneldebatter der flere partier har lovet dette, men i dag avviser de det. Derfor fremmer jeg de forslagene som ligger i innstillingen, fra et mindretall.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [10:14:24]: Det er behov for å forebygge hørselstap, forbedre tjenestetil-

budet til hørselshemmede og ta i bruk nye hjelpemidler og ny teknologi for å sikre et godt tilbud til alle brukere. Derfor har Fremskrittspartiet støttet at dette skal ses nærmere på, i samarbeid med brukerorganisasjonen og fagmiljøet. Helseministeren har opplyst komiteen om at det er gjennomført en slik utredning, og at tiltakene nå er til vurdering i departementet. Dette er bl.a. tiltak for å øke kompetansen i kommunene, gi brukerne økt mestring gjennom bedre opplæring, en gjennomgang av regelverk og veiledere, og så fort koronapandemien er over, vil helseministeren gjennomføre dette.

Når helseministeren slår fast at en rekke av disse tiltakene blir gjennomført i løpet av 2021, og dette er i samarbeid med brukerorganisasjonene, ser vi i Fremskrittspartiet ingen grunn til å forhindre videre framdrift. En ny utredning kan medføre dobbeltarbeid og forsinkelse.

Vi i Fremskrittspartiet er mer opptatt av handling enn av handlingsplaner, og derfor støtter vi regjeringspartiene i denne saken og stemmer for å gjennomføre tiltak framfor å utrede nye.

Kjersti Toppe (Sp) [10:15:46]: Hørselshemjing er ein ganske vanleg tilstand som kan ha store konsekvensar for samfunnet og for den det gjeld. Tap av evne til å kommunisera med andre kan føra til sosial isolasjon, og ubehandla hørselstap er assosiert med kognitiv svikt.

Tilbodet til hørselshemja vert i dag opplevd som lite tilgjengeleg. Eit hørselstap vert gjerne ikkje utgreidd nok og ikkje diagnostisert tidleg nok, og mange med dårleg hørsel vert feilaktig diagnostiserte med demens.

Helsedirektoratet har no fått i oppdrag å greia ut tilbodet til hørselshemja. Det vert vist til at det med fleire eldre òg vil vera fleire eldre med nedsett hørsel og utfordringar som vil krevja meir av helsetenestene i åra framover. Helsedirektoratet peiker i rapporten på at hovudtrekka i dagens hørselstilbod bør oppretthaldast, og at det er viktig å få ei teneste for hørselshemja – ei teneste som tar vare på behovet til brukarane. Det vert anbefalt ein gjennomgang av ansvarsforholda og innhaldet i tenestene, og direktoratet anbefaler at det skjer ei tydeleggjering gjennom lov og forskrift for å få til dette.

Dei peiker på at dei fagleg sterke hørselssentralane framleis må ha hovudansvaret for hørselssomsorga, og på behovet for tilpassing av høyreapparat og meir bruk av audiografar og øyre-nase-hals-avtalepraksis.

Det er viktig å ha lokale tenester, og det vert føreslått ambulerande audiografar, fast spesialisthelseteneste og ei styrking av informasjons- og rettleiingsmateriell, som

e-læringskurs og lærings- og meistringskurs. Det vert òg anbefalt systematiske etterkontrollar. Rapporten viser at det er eit stort behov for hørselsfagleg kompetanse i kommunane.

Senterpartiet meiner, som dei andre partia som står bak forslaget, at hørselsområdet treng ein politisk forpliktande plan, også fordi dette er ei pasientgruppe og eit område som normalt har fått for lite merksemd. Rapporten frå Helsedirektoratet og anbefalingane deira må innlemmast i ein nasjonal hørselsplan. Når statsråden meiner at det ikkje er behov for ein nasjonal hørselsplan og dette kan føre til ei utsetjing av oppfølginga av rapporten frå Helsedirektoratet, meiner eg at det er eit veldig dårleg argument. Det er heilt vanleg før ein fremjar ein handlingsplan eller strategi på andre helseområde, at Helsedirektoratet får i oppdrag først å fremja sine faglege anbefalingar.

Det trengst ikkje eit stort, nytt arbeid for å fremja ein nasjonal hørselsplan, sidan grunnarbeidet allereie er gjort. Det som manglar, er ei synleggjering av den politiske målsetjinga for dette arbeidet.

Når statsråden uttaler at regjeringa i staden vil prioritera oppfølginga av aktuelle tiltak frå Helsedirektoratets rapport, er spørsmålet: Kva er aktuelle tiltak, og kva meiner regjeringa ikkje er aktuelle tiltak av det som Helsedirektoratet har anbefalt? Det får vi no altså ikkje vita.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:18:57]: Sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har SV fremmet forslag om en nasjonal hørselsplan.

14,5 pst. av Norges befolkning har store utfordringer med hørselen. Det gjelder både eldre og unge. Det er trist at Fremskrittspartiet og regjeringspartiene ikke støtter forslaget vårt, men alle meningsmålingene viser at vi vil kaste denne regjeringen, så da har jeg tro på at det blir ordnet opp i etter valget.

SV har, sammen med gode rådgivere fra Norges Døveforbund, jobbet for å få en nasjonal digital vaktordning for tegnspråktolk. SV vil ha en likestilt helse-tjeneste. Personer som har hørselshemning og bruker tegnspråk, har behov for helsehjelp som alle andre. Når disse personene trenger akutthjelp, kan de ikke vente i mange timer, eller noen ganger en hel dag, for å få en tegnspråktolk. Derfor trenger vi en digital vaktordning.

Vi fremmer forslag om en helhetlig plan for helse-tilbud til hørselshemmede og en digital vaktordning for tegnspråktolk i hele landet – hele året.

Statsråd Bent Høie [10:20:49]: Hørselstap er en helseutfordring som berører mange mennesker. Vi kan forhindre hørselstap gjennom forebyggende tiltak på mange samfunnsområder, og vi må utvikle varierte til-

bud til dem som er rammet av hørselstap. Det gjelder både tekniske hjelpemidler tilpasset den enkeltes behov, tolkehjelp for å føre en samtale eller gjennomføre studier og arbeid og faglig praktisk oppfølging til dem som opplever at hørselen blir dårligere. Audiografer, audiopedagoger, øre-nese-hals-leger, hørselskontakter og likepersoner er viktige ressurser i dette arbeidet. På hørselsfeltet har vi sikre erfaringer fra at tilbudet gir best resultat hvis det tar hensyn til brukerens behov, motivasjon og ressurser, og at aktørene samarbeider godt om mål, tiltak og oppfølging.

I brevet til komiteen sa jeg at jeg i stor grad er enig i begrunnelsen for en nasjonal hørselsplan. Stortinget har vært opptatt av sansetap ved behandlingen av primærhelsetjenestemeldingen, folkehelsemeldingen og Leve hele livet. Regjeringen ønsker å styrke forebygging og behandling av sansetap. Befolkningsutviklingen med flere eldre gjør at flere vil komme til å ha nedsatt hørsel. Dette var bakgrunnen for at jeg ba Helsedirektoratet om å legge hovedvekten på aldersbetinget hørselshemming i sin utredning.

Helsedirektoratet har samarbeidet med brukerorganisasjonene og kommet med en rekke forslag. Forslagene dreier seg bl.a. om en gjennomgang av regelverk og veiledere, om å styrke kompetansen i kommunen og om å endre organiseringen i spesialisthelsetjenesten. Jeg vil nå vurdere hvordan vi skal følge opp disse forslagene.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at flere sider ved hørselstilbudet ikke er dekket av direktoratets forslag. Noen slike områder er omtalt i representantforslaget om en nasjonal hørselsplan. Nasjonale planer kan gi viktige føringer for tjenesteutviklingen, men vi må alltid vurdere om og på hvilket tidspunkt vi skal starte et nasjonalt planarbeid. Det krever store ressurser og skal være mulig å følge opp i planperioden.

Min vurdering er at det er mer hensiktsmessig nå å sette inn ressursene på mer konkrete områder som kan forbedre tjenestene, enn å begynne en ny omfattende utredning. Dette betyr ikke at det er utelukket på et senere tidspunkt å lage en nasjonal plan for hørsel eller for både syn og hørsel. Helsedirektoratets arbeid og mange punkter i representantforslaget kan vurderes som en del av grunnlaget for en slik plan. Jeg er likevel glad for at stortingsflertallet deler min vurdering av å prioritere forslagene i direktoratets utredning nå. Det gjelder særlig i en situasjon hvor pandemien beslaglegger store ressurser i kommunene og spesialisthelsetjenesten, men også i Helsedirektoratet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [10:23:55]: I dag er det opptil 52 vekers ventetid for utgreiing av høyrselstap, altså eitt år, og det er enormt lang tid å gå med høyrselstap som

ikkje er utgreidd. Spørsmålet til statsråden er kva han ser for seg skal vera målet for ventetid for utgreiing av høyrselstap, og kva tid han ser for seg at ein kan nå dette målet.

Statsråd Bent Høie [10:24:24]: Det er jo et mål for regjeringen å redusere ventetidene, og det har vi også gjort på en rekke områder. Jeg mener også at det arbeidet vi nå skal gjøre på dette området, bør føre til at en får reduserte ventetider. Det er en av grunnene til at bl.a. de forslagene vi nå skal se på, fra direktoratet, sammen med brukerorganisasjonene, er å gjennomgå måten dette er organisert på i spesialisthelsetjenesten, og å se på hvordan vi kan få styrket kompetansen i kommunene, sånn at også flere kan få raskere hjelp der.

Kjersti Toppe (Sp) [10:25:00]: Statsråden svarte ikkje på kva han meiner er ei godkjend ventetid for utgreiing. I dag er ventetida eitt år.

Men eg har eit anna oppfølgingsspørsmål, som går på det statsråden skreiv i svar til komiteen, om at han skulle ta vidare aktuelle tiltak frå rapporten til Helsedirektoratet. Er det da nokre av desse anbefalingane som statsråden meiner ikkje er aktuelle å vidareføra? Det tenkjer eg er viktig at ein kan ha ein diskusjon om i dag, når vi har dette til behandling og diskusjon i Stortinget.

Statsråd Bent Høie [10:25:45]: Som jeg også skriver i brevet til komiteen, kommer departementet til å ha et møte med brukerorganisasjonene nettopp for å diskutere hva som skal prioriteres, og hva som er viktig av de anbefalingene som er kommet fra direktoratet.

Det er litt for tidlig for meg å konkludere på det nå, men jeg antydet i mitt innlegg at det spesielt er dette med gjennomgang av regelverk og veiledere, det å styrke kompetansen i kommunene og å se på organiseringen av dette tilbudet i spesialisthelsetjenesten, som er punkter vi har trukket fram, som sannsynligvis er viktig. Men hva som skal prioriteres i det videre arbeidet, er viktig å diskutere med brukerorganisasjonene.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:26:34]: SV fremmer sammen med Arbeiderpartiet et forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal digital vaktordning for tilgjengelige tegnspråktolker hele året, minimum for helseinstitusjoner både nasjonalt og lokalt.»

Hvorfor vil ikke regjeringen, høyrepartiene, stemme for dette forslaget?

Statsråd Bent Høie [10:27:00]: Nå er det jo sånn at det er de som er på Stortinget, som må svare for hva de stemmer for og ikke, men jeg vil tro at dette handler om at det nå pågår et svært arbeid nettopp for å gjøre tolketjenesten digitalt tilgjengelig, ikke bare for hørsels-

hemmede, men også for mange andre. Dette er et stort arbeid som er igangsatt, nettopp å sikre at tolking blir tilgjengelig digitalt i større grad i helsetjenesten.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:27:28]: Nå ble jeg veldig glad for at dere, altså regjeringen, jobber med det! Da vil jeg gjerne vite: Når kommer det?

Statsråd Bent Høie [10:27:36]: Det har jeg ikke klart for meg i hodet akkurat nå, så det må en eventuelt stille et spørsmål om senere.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:27:54]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Knutsdatter Strand og Per Olaf Lundteigen om en ny politikk for finansiering og dimensjonering av offentlige sykehus (Innst. 205 S (2020–2021), jf. Dokument 8:147 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:28:35] (ordfører for saken): Senterpartiet har foreslått en ny politikk for finansiering og dimensjonering av offentlige sykehus. Det har vært et godt samarbeid med alle partier i denne saken, og jeg takker for det.

Vi har jobbet med kapasitetsbehov og belegningsprosent, beredskap og pandemier, politisk forankring, finansieringsmodell og involvering av de ansatte.

Vi har fått fire innspill, fra Fagforbundet, Norsk sykepleierforbund, Legeforeningen samt en rapport fra flere forfattere om sykehusplaner for Oslo.

Statsråden har uttalt seg om forslagene, og han råder Stortinget til ikke å støtte dem.

Senterpartiet fremmet fem forslag. Nå er det tretten forslag som viser mange endringer som flere partier vil ha, men det ser ikke ut til at forslagene får flertall.

Jeg tar ordet om hva SV mener, i et annet innlegg, og jeg fremmer alle forslagene som SV er med på.

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ingvild Kjerkol (A) [10:30:12]: Vi må lære av sykehusene vi har bygget, og vi må planlegge de nye sykehusene langt, langt bedre. Ahus, Kalnes og Kirkenes er nybygde sykehus som allerede ved innflyttingen bar preg av for lite areal. Kalnes hadde korridorpasienter fra første dag og har slitt med det siden. Vi er flere som deler ansvaret for det, og det er bare en sånn erkjennelse som kan gjøre det bedre i fremtiden.

Begreper som «dovenn» og «fortetningspasienter» har blitt vanlig i sykehuskorridorene, skrev Legeforeningen i en kronikk. Førstnevnte er korridorpasienter som må låne toalettet til en pasient som har fått enerom. Fortetningspasienter er de som må ligge to sammen på et enerom. Sykehuset Kalnes har fått dispensasjon fra Arbeidstilsynet til å ha 2 pasienter på 47 av enerommene. Det er trangt, vanskelig å overholde taushetsplikt og utfordrende for renholderne. Trass i disse tiltakene ligger det fortsatt pasienter på korridoren. Det handler om at over tid har oppgavene vært større enn bevilgningene, og planleggingen dessverre for dårlig.

De nye sykehusene planlegges med at flere oppgaver og liggedøgn skal overføres til kommunene, uten at kommunene har ressurser, kompetanse eller deltar i beslutningen om hvilke oppgaver som kan overføres. Regjeringen innfører nå helsefellesskapene som en ny samhandlingsarena mellom kommuner og sykehus. Om dette skal lykkes, kan ikke samhandling være synonymt med at kommunene skal tilrettelegge for at sykehus skal spare penger på bygg. Å bruke ressursene riktig handler om rett behandling på rett sted til rett tid.

Oppgavene helsetjenesten allerede i dag står overfor, er større enn bevilgningene fra regjeringen og Fremskrittspartiet og det de har vært villig til å prioritere de siste åtte årene til finansiering av både bygg og drift. Skal vi sikre en god offentlig helsetjeneste, som vi under den pågående pandemien har hatt all mulig nytte av og trygghet i, må helse prioriteres i statsbudsjettene. Men etter åtte år med høyrepartiene i regjering vet vi hva de prioriterer. Regjeringen underfinansierer. Det går ut over evnen til å investere klokt. Det vil Arbeiderpartiet ta et oppgjør med, og vi vil utrede nye modeller for hvordan man kan investere mer lettbeint enn i dag. Vi er ikke enig i alt det forslagsstillerne skriver, men vi står inne i flere av forslagene.

Erlend Larsen (H) [10:33:16]: Det er et offentlig ansvar å sikre gode helse- og omsorgstjenester for alle i Norge. Det er en av vårt lands kvaliteter, en kvalitet denne regjeringen har foredlet og videreutviklet gjennom bl.a. kortere helsekøer og større valgfrihet for pasientene.

Hvordan skal våre framtidige sykehus se ut, og hvor mange pasienter skal det være plass til? Helsevesenet er i en rivende utvikling, og vi klarer neppe å se for oss hvilke nye oppgaver de skal løse i framtiden, og hvordan et sykehus best kan være designet for å gi et optimalt tilbud.

Vi kan si litt om framtiden ved å se til fortiden. For 40–50 år siden var det 20–25 leger og sykepleiere til stede under en hjerteoperasjon. Brystkassen ble åpnet, og pasienten ble utsatt for store inngrep. Etter operasjonen ble det mange dager som pasient før man fikk reise hjem. I dag er det kanskje tre personer som gjør den samme jobben gjennom et tilsynelatende enkelt inngrep som gjør at pasienten kan reise hjem i løpet av en dag eller to. Nye behandlingsmetoder og nye legemidler har ført til at antall somatiske sengeplasser har blitt halvert, fra rundt 22 000 til under 11 000 i løpet av de siste 40 årene. Det er lite sannsynlig at reduksjonen de neste årene blir så omfattende, men vi må også ta høyde for at gjennomsnittlig levealder stiger så mye at vi får nye pasientgrupper.

Koronapandemien har fått fram det beste Norge har i samspillet mellom byråkrati og politikk. Pandemien viser til fulle at byråkratiet skal ta seg av faglige spørsmål, og at politikken skal vurdere helheten. På samme måte må vi langt på vei stole på fagfolkene når nye sykehus skal bygges. Det er de regionale helseforetakene som skal sørge for å planlegge det framtidige tjenestetilbudet. Det er de regionale helseforetakene som har kompetanse til å utarbeide utviklingsplaner og vurdere framtidig behandlings- og kapasitetsbehov.

I 2014 ble Sykehusbygg HF etablert, nettopp for å sikre overføring av erfaringer mellom sykehusprosjekter. Det er egentlig veldig merkelig at dette ikke ble etablert for mange år siden. Sykehusbygg HF skal evaluere tidligere prosjekter for å hente læring til neste byggeprosjekt. Slik utvikles beregninger av kapasitetsbehov og standarder.

Jeg håper virkelig at koronapandemien har lært oss å bli bedre til å forberede samfunnet på å møte uforutsigbare hendelser. Beredskapsplanlegging blir ofte oversett til fordel for daglig drift. Nye sykehusbygg må så langt som mulig tilrettelegges for en uforutsigbar framtid. Sykehusene som er under planlegging og bygging, blir bedre rustet mot store kriser enn dagens sykehus er. De får mer fleksible løsninger og andre forutsetninger for å ivareta smittevern enn mange av dagens sykehus har.

Politikere skal aldri glemme hvor den faglige kompetansen sitter. Samtidig er det heller ingen tvil om hvem som har det politiske ansvaret.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [10:36:16]: Fremskrittspartiet mener det viktigste for planlegging og dimensjonering av nye sykehusbygg er at beregningene gjøres ut fra forventet demografisk og epidemiologisk utvikling. Samtidig kan vi ikke se fullstendig bort fra de endringer i behandlingsmetoder, effektivisering og ny teknologi som finnes, og som garantert vil komme i fremtiden. Men når kapasitetsbehovet er ferdig kartlagt, må resten av planleggingen og utbyggingen være i tråd med det utredede behovet.

Fremskrittspartiet er også opptatt av at sykehusene må ha et stort fokus på tilgjengelighet. Dette er viktig for både ansatte, pasienter og pårørende og gjelder for både kollektivløsninger og parkeringsplasser.

Vi er ikke mest opptatt av om sykehusbygg planlegges med en spesiell beleggspersent. Vi er opptatt av at sykehusbygg må være fleksible og ha rom for utvidelse og omstrukturering, uten at nytt må bygges. Men våre sykehus er også avhengig av nok spesialister innen alle felt for at sykehusene skal fungere optimalt.

Fremskrittspartiet vil ha en ny finansieringsmodell for sykehus, der store sykehusinvesteringer behandles av Stortinget og finansieres over statsbudsjettet på samme måte som annen statlig infrastruktur. Bare slik kan vi sikre oss mot en situasjon der sykehus må nedskalere byggeprosjekter og redusere pasienttilbudet av sparehensyn.

Fremskrittspartiet vil legge ned de regionale helseforetakene og fordele oppgavene mellom en nasjonal styringsenhet og de enkelte helseforetakene. Fremskrittspartiet mener innsatsstyrt finansiering, ISF, stimulerer til kostnadseffektiv pasientbehandling. Etter snart fem år med en ISF-sats på 50 pst. ser man gode resultater, og vi fremmer forslag om å øke andelen til 60 pst.

Fremskrittspartiet forutsetter at ansatte er tungt inne i planleggingen av sykehusbygg, gjennom hele prosessen. Ansattes involvering i evalueringen av nybygg er avgjørende for læring til framtidige utbygginger.

Allerede i den første regjeringserklæringen mellom Høyre og Fremskrittspartiet lå det inne en intensjon om å øke bruken av avtalespesialister. Fasiten viser at bruken har vært mer eller mindre konstant siden 2008. Siden avtalespesialistene er en kostnadseffektiv del av spesialisthelsetjenesten og kan gi større tilgjengelighet og kortere ventetider, er det frustrerende at helseforetakene ikke følger opp de styringssignalene de får.

I saken har Fremskrittspartiet sammen med Arbeiderpartiet fremmet et forslag, som jeg i ettertid har forstått er uklart. Meningen med forslaget var å se på hvilke sider ved ordningen som gjør at helseforetakene ikke følger opp helseministeren og Stortingets vilje.

Forslag nr. 1 trekkes derfor og erstattes av et løst forslag, som fremmes på vegne av Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Jeg tar også opp de andre forslagene som Fremskrittspartiet fremmer i denne saken.

Presidenten: Representanten Kari Kjønnaas Kjos har da trukket et forslag og tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [10:39:39]: Det er eit politisk ansvar å sørgja for at sjukehus vert bygde med nok kapasitet. Kalnes sjukehus er ikkje eit føredøme. Evalueringsrapporten peikte på mangel på sengeplassar som gir opphoping av pasientar i akuttmottaket, høgare kostnader og dårlegare pasientsikkerheit. Vi må læra av feila som har skjedd, læra av feila frå Østfold, Ahus, Kirkenes, som vert gjentatt i planane for nye OUS, nye Drammen, Mjøssykehuset, nybygg i Førde, nye Hammerfest – for å nemna nokon.

Sidan 1980 har talet på somatiske sjukehussenger vorte halvert, men utviklinga stoppar ikkje. Ho fortset. Trass i nullvisjonen for korridorpatientar ligg tusenvis av pasientar på gangen i norske sjukehus. Helsetilsynet har no gått inn med tilsyn for såkalla utlokaliserte pasientar, som det ikkje er plass til på eiga avdeling, fordi dette gir uforsvarleg høg risiko for fleire norske sjukehus i dag.

I 2014 vart Sjukehusbygg HF oppretta. Hensikta var å byggja opp eit nasjonalt kompetansemiljø for byggjeprojekt i spesialisthelsetenesta, bl.a. for at nye byggjeprojekt kunne baserast på erfaringane frå tidlegare prosjekt, men det ser ikkje ut til å skje. Opprettinga av dette helseforetaket har ikkje løyst problemet. Nye sjukehus vert no systematisk planlagde og bygde med urealistiske krav til effektivisering og reduksjon i døgnbehandling og oppgåveoverføring til kommunane, slik at sjukehuskapasiteten i realiteten vert bygd ned.

Sjukehusbygg har utarbeidd ein modell for å berekna framtidig aktivitet og dermed framtidig kapasitetsbehov i sjukehus. Modellen tar utgangspunkt i befolkningsframskrivingar og aktivitetstal, men modellen opnar for at føretaka kan leggja inn endringsfaktorar i berekningane. I praksis betyr dette at helseføretaka planlegg nye sjukehus ut frå forventingane om driftseffektivisering, og at fleire oppgåver skal overførast til kommunane. Senterpartiet føreslår i dag at denne modellen må endrast, men vi har berre fått med oss SV på dette forslaget.

Føretaksreforma vart vedteken i 2001 og innført i 2002. Det innebar at helseføretaka vart forplikta til å følgja rekneskapslova. Ved store investeringar må føretaka dermed stilla med ein eigendel på 30 pst. for å kunna søkja om lån frå staten for dei resterande 70 pst. Denne eigenkapitalen og innbetalingane av rente- og

låneavdrag etter at sjukehuset er bygd, må framstillast ved at sjukehusbehandlinga må gå med overskot. Når helseføretaka ikkje klarer å effektivisera drifta så mykje som trengst for å oppnå slike overskot, har ein ei rekkje eksempel på at byggjeprojekta vert nedskalerte undervegs.

Senterpartiet vil ha ein ny modell for finansiering av sjukehusinvesteringar der ein skil løyvingar til investering og drift, og der store sjukehusinvesteringar vert behandla av Stortinget gjennom Nasjonal helse- og sjukehusplan og fullfinansierte over statsbudsjettet.

Seher Aydar (R) [10:42:55]: Helsekriser understreker behovet for å styrke offentlige helsetjenester som gir likeverdige tilbud til alle uavhengig av tykkelsen på lommeboka og hvor i landet de bor. Sykehusene våre er sårbare. Vi er nødt til å øke kapasiteten ved sykehusene, og da trenger vi også å bli mer selvforsynte med medisiner, smittevernustyr og vaksiner.

Nye sykehusbygg som bygges med få senger, få rom og lav kapasitet, går ut over helseberedskapen. Landet rundt er folk blitt nødt til å kjempe for lokalsykehuset sitt, for fødeavdelingen sin. Et helseforetak besluttet nylig å gå imot stortingsvedtaket og stenge fødetilbudet i Kristiansund. Til tross for at seks av ti innbyggere i regionen sier nei, vil et annet helseforetak legge ned tre sykehus i Innlandet. I Oslo har beslutningen om å legge ned Ullevål sykehus møtt tydelig motstand fra både fagforeninger og folk flest i byen.

Det er helseforetaksmodellen som er det underliggende problemet – nemlig ved at sykehusene styres mer etter bunnlinjen og mindre etter pasientenes behov. I alle de sykehuskampene står Rødt sammen med befolkningen for sykehusene og mot helseforetaksmodellen. Den modellen ble laget etter aksjeloven i den hensikt at sykehusene skulle styres etter bedriftsøkonomiske målsettinger, men sykehus er ikke en bedrift. De ansatte er overarbeidet og opplever å ha lite innflytelse over egen arbeidshverdag.

Rødt vil avvikle helseforetaksmodellen. Vi mener at sykehusene skal organiseres som offentlige forvaltningsorganer, ikke som bedriftsøkonomiske foretak. Kontroll- og ledernivåer må reduseres, og helseprofesjonene styrkes. Viktige funksjoner som renhold må være en del av sykehusets kjernevirksomhet og ikke settes ut på anbud. Praksisen med at diagnose og behandling kodes og gis en fast stykkpris, gjør at noen pasienter blir mer lønnsomme. Dette vil Rødt få en slutt på. Vi vil erstatte innsattsstyrt finansiering med 100 pst. rammefinansiering.

Økonomisk motivert effektivisering, sentralisering og privatisering svekker beredskapen, og over stadig større deler av landet reiser folk seg mot direktørveldet

i helseforetakene – fra Helgeland til Innlandet, fra Nordmøre til Oslo. Rødt jobber for å gi makten over helsevesenet tilbake til befolkningen og de folkevalgte. På den måten sikrer vi også innbyggernes nærhet til sykehustilbudet.

Statsråd Bent Høie [10:46:05]: Det er helseregionenes oppgave å planlegge for det framtidige tjenestetilbudet og sørge for at dette skjer innenfor det som er de politisk bestemte rammene og føringene. Nettopp derfor har vi etablert Nasjonal helse- og sykehusplan som et overordnet styringsverktøy.

Siden den første planen ble vedtatt i Stortinget i 2016, er det utarbeidet regionale og lokale utviklingsplaner for å videreutvikle pasientens helsetjeneste i tråd med det som er Stortingets vedtak. Planene utarbeides med bakgrunn i framskrivning av behovet for kapasitet og bemanning. Dette danner grunnlaget for utvikling av faglige tiltak, tjenestetilbud, bygninger, utstyr og IKT.

Disse tiltakene må ses i sammenheng for å kunne utvikle sykehus til beste for pasientene. En oppsplitting av ansvaret mellom investeringer og drift, som representanten her foreslår, vil føre til en ansvarspulverisering og dårlig sammenheng mellom de ulike tingene som er avgjørende for utviklingen av et godt tilbud til pasientene.

Uansett valg av styrings- og finansieringssystem er det prioritering av ressurser som er avgjørende. Gjennom helseforetakenes utviklingsplaner er det utarbeidet systemer for å se ulike tiltak i en sammenheng, noe som igjen gir et godt grunnlag for nettopp gode prioriteringer.

Helseforetakene har de siste årene prioritert investeringer veldig høyt, og sykehus oppgraderes og bygges over hele landet. Oppgraderte sykehusbygg – nødvendige tekniske løsninger og utstyr – er en forutsetning for å ha god videre drift av sykehusene.

Vi er alle opptatt av å realisere en helsetjeneste med nødvendig kapasitet. Vi har over flere år erfart at aktiviteten i sykehusene i Norge går opp samtidig som antallet senger går ned. Hvordan skal så sykehus planlegge for fremtiden? Svaret er avhengig av mange forhold og må ses i sammenheng. Dette er et forsøk satt i system i en egen framskrivningsmodell. I dette arbeidet må helseforetakene ta hensyn til at vi blir flere, og at vi blir eldre.

Samtidig gir teknologi og bedre arbeidsprosesser mulighet for behandlingsformer som gir kortere liggetid, at flere får dag- og poliklinisk behandling, og at behandlingen i større grad skjer utenfor sykehusene.

Det er nå også etablert 19 helsefelleskap, hvor kommunene og sykehusene samarbeider om å utvikle tje-

nester, bl.a. for tettere oppfølging av kronisk syke og eldre med sammensatte behov for tjenester. Målet er tidlig innsats og forebygging av sykdomsutvikling, noe som også vil bidra til å redusere sykehusinngelger. Samtidig er jeg opptatt av at alle pasienter skal føle seg trygt og godt ivaretatt, uansett om behandling foregår i eller utenfor sykehus.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingvild Kjerkol (A) [10:49:18]: VG rapporterte høsten 2019 om 1 546 gamle pasienter som ble sendt hjem fra sykehuset midt på natta. 400 av disse var over 90 år. De neste 20 årene dobles antall eldre, som gjør at behovet for akutte sengeplasser vil øke. Ifølge Helseatlas for Norge vil ikke KAD-senger i kommunene kunne avhjelpe. Det var dette vi debatterte før pandemien traff. Nå er det enda mer tydelig at sengekapasiteten er sårbar.

Helseministeren har sittet i åtte år. Det kunne vært åtte år hvor vi forberedte oss godt på denne veksten i behov for trygge sykehussenger. Det har ikke skjedd. Nye sykehus planlegger for færre senger enn vi har i dag, og det blir også vanskelig å løse dette større behovet vi får i årene som kommer, med nye sykehusbygg. Der følger jeg statsråden langt på vei. Så hvor er det statsråden mener at vi kan bygge ut økt kapasitet for å møte behovet for flere gode nok sykehussenger til å behandle svært syke pasienter, som det er godt dokumentert at det vil bli snakk om?

Statsråd Bent Høie [10:50:34]: Det er nettopp de faktorene som legges inn i de modellene som brukes når en dimensjonerer sykehus for fremtiden. Det er dagens aktivitet, det kobles mot befolkningsframskrivningen fra SSB, det er ulike faktorer knyttet til endringer, f.eks. i medisinsk utvikling, teknologisk utvikling, pasientforventninger osv., det er andelen dag- og poliklinisk behandling, og så legger en selvfølgelig også til beleggsprosenter og arealstandarder. Det er på bakgrunn av det sykehusene som nå bygges, også dimensjoneres. De faktorene som representanten her tar opp, tas selvfølgelig med.

Så lærer en også av tidligere byggeprosjekt, ikke minst gjennom at vi har etablert Sykehusbygg som et eget helseforetak. For eksempel er det nå sånn at styret i Helse Sør-Øst har vedtatt at de nå benytter 85 pst. beleggsprosent ved alle sine prosjekter og ikke 90 pst., som de gjorde da de planla sykehuset i Østfold, under den rød-grønne regjeringen.

Ingvild Kjerkol (A) [10:51:33]: Spørsmålet mitt gikk på det økte behovet. Premisset er at vi ikke kan bygge nye sykehus for å håndtere det. Der det er planlagt nye sykehus, må man ivareta det i en modell sånn

som helseministeren beskriver, men f.eks. St. Olavs, som er regionsykehuset i Trøndelag, der jeg kommer fra, vil ha et økt behov for 200 nye senger de ikke har. Hvordan skal dette behovet løses? Det vil jo gjelde alle de områdene hvor sykehusene allerede står der, og hvor det ikke er planlagt nye sykehusbygg.

Statsråd Bent Høie [10:52:12]: Det er ikke sånn at vi bare øker tilbudet ved å bygge helt nye sykehus. En kan bygge ut eksisterende sykehus, en kan gjøre endringer i eksisterende sykehus. De som har de beste forutsetningene for å gjøre de vurderingene, er de som har oversikten lokalt. De vet at hvis det er store investeringer, kan de fremme det som investeringsplaner for departementet og regjeringen. Mindre investeringsplaner håndterer de selv innenfor de økonomiske rammene de har. De har selv ansvar for til enhver tid å planlegge for det som er det framtidige behovet framover, men innenfor den modellen vi har.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [10:53:00]: I oppdragsdokumenter fra statsråden de siste syv årene har han fokusert på bl.a. psykiatriambulanser, psykisk helse og rus under «den gylne regel», at det ikke skal legges ned rehabiliteringsplasser før kommunen har bygget opp tilsvarende tilbud, og å øke andelen avtalespesialister. Ingenting av dette er fulgt opp i tråd med de oppdragene helseministeren selv har gitt. Er helseministeren fornøyd med egen påvirkningskraft og innflytelse?

Statsråd Bent Høie [10:53:37]: Ja, det er jeg, for jeg mener at på alle de områdene som representanten her trekker fram, har det skjedd positive ting. Vi har høye ambisjoner for dette. Det er ikke alltid at de høye ambisjonene nås, men at det går i riktig retning, mener jeg det ikke er noen tvil om.

Det er klart at i de enkelte endringene som skjer, vil nok dette ofte oppleves som nedleggelse, eller at det er den type ord som brukes, mens det i realiteten ofte er andre og nye måter å gi tilbudene på, f.eks. at en i større grad gir dagtilbud, jobber sammen i team, sammen med kommunene, enn å ha tradisjonelle døgnplasser. Det er også i tråd med det en får av kunnskap om hva som faktisk gir best resultater for pasientene. Et veldig godt eksempel på det er det som har skjedd innen tvangslidelser, der vi ser at mange pasienter nå får veldig god og rask hjelp på ting som de tidligere lå inne for over lang tid uten egentlig å få gode resultater.

Kjersti Toppe (Sp) [10:54:59]: Statsråden er jo ein forsvarar av dagens system når det gjeld både modellen som vert brukt for å rekna ut behov i Sykehusbygg HF, og dagens finansieringsmodell. Men når vi ser kva som har skjedd historisk på bygging av nye sjukehus, og det

som vert planlagt no, har vi i ei rekkje eksempel sett at det vert bygd for lite, at kvadratmetrane vert tatt ned – ikkje på grunn av faglege argument, men på grunn av økonomi. Det gjeld Østfold, Ahus, nye Drammen, Hamnerfest, Kirkenes, Førde, Innlandet – altså overalt.

Så spørsmålet mitt til statsråden er: Er statsråden fornøgd med denne utviklinga, og tar han ansvar for at det som no skjer, er til det beste for norske pasientar i framtida?

Statsråd Bent Høie [10:55:57]: En rekke av de byggeprosjektene som representanten her trekker fram, er jo ikke ferdige ennå, så jeg er litt overrasket over at en trekker den type bastante konklusjoner på erfaringene. Det er helt riktig at det som en har erfaring med, er Sykehuset Østfold i Kalnes, og der er vi jo enige om at ikke minst siden en ikke realiserte de sengene som var planlagt i Moss, har det bidratt til større utfordringer der enn det som var forutsatt. Men det har hatt konsekvenser for planleggingen av andre sykehus. Jeg må nok si at jeg synes en her trekker veldig hastige konklusjoner på prosjekter vi ikke har tatt i bruk ennå. Noen av dem er under planlegging, og andre er under bygging.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:56:58]: «Vi ønsker å legge ned de regionale helseforetakene, etablere en nasjonal helse- og sykehusplan og styrke de lokale styrene.»

Jeg kunne ha sagt det, men det er Bent Høie som har sagt det. Legeforeningen var enig med Høie før. Nå er de enige med SV om å fjerne de regionale helseforetakene. Hvorfor er statsråden uenig med Legeforeningen, og hvorfor har Høie endret sitt synspunkt, uten å følge med på hva Legeforeningen mener?

Statsråd Bent Høie [10:57:43]: Nå vil nok representanten oppleve gang på gang at jeg ikke alltid er enig med Legeforeningen, så jeg tror ikke vi skal si det slik at standarden er at de som har rett, er de som er enige med Legeforeningen, for da tror jeg ikke vi klarer å balansere ulike hensyn, hvis en bare lytter til én profesjonsorganisasjon.

Så er det nok sånn at to av tre av de elementene som representanten trakk fram i sitatet fra meg, er gjennomført. Vi har etablert en nasjonal helse- og sykehusplan, som har sikret at Stortinget på en helt annen måte har en politisk styring med retningen av spesialisthelsetjenesten, og vi har også, etter min oppfatning, styrket de lokale helseforetakstyrenes rolle i dette arbeidet. Ikke minst vil det bli ytterligere styrket når helsefelleskapene nå etableres, der kommunene i mye større grad får en hånd på rattet i den felles planleggingen av hvordan spesialisthelsetjenesten skal utvikle seg.

Når det gjelder helseregionene, gikk jeg inn i regjering med det utgangspunktet at jeg skulle legge dem ned, men jeg var også opptatt av at skulle vi gjøre det, måtte vi finne et troverdig alternativ. Det ble utredet, og ingen av de alternativene som kom fram der, framsto som noe særlig bedre, spesielt ikke med tanke på å sikre mer lokal innflytelse. De ville innebære, stort sett alle, sentralisering av beslutninger.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en tale-tid på inntil 3 minutter.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:59:18]: Vi har hatt store problemer med nye sykehusbygg, som Kalnes i Østfold. Det har blitt bygget for lite. Konsekvensene er overbelegg og korridorpasienter.

Jeg er svært bekymret for nye sykehusbygg, som i Hammerfest, Drammen, Gaustad og det nye sykehuset i Møre og Romsdal. Disse beslutningene vil følge oss i mange tiår hvis vi ikke bygger større sykehus. Vi foreslår at nye sykehus alltid skal ha en maksimal beleggspersent på 85 pst., som er i tråd med rådene internasjonalt. Vi burde ha lært i denne pandemitiden at vi aldri bør bygge sykehus med så lite plass, men det er tydelig at Fremskrittspartiet og regjeringspartiene ikke har lært, siden de ikke støtter forslaget.

Vi har et annet problem, som er finansieringsordningen, med investering og drift i samme budsjett. Sykehusene må ta penger fra drift for å bygge nye sykehus. Da vet vi at sykehus må nedskalere byggeprosjekter og redusere pasienttilbud for å spare. Fremskrittspartiet og Senterpartiet støtter forslaget som SV fremmer om å skille drift og investering, slik at store sykehusinvesteringer blir fullfinansiert i statsbudsjettet. Vi kunne ha fått flertall i denne saken, men Arbeiderpartiet svikter på målstreken og følger Høyre.

Helseforetaksmodellen er dyr, toppstyrt og byråkratisk. SV mener vi må ta ansvar og få demokratisk kontroll over sykehusene med stedlig og praksisnær ledelse og medbestemmelse for de ansatte. Kjerkol fra Arbeiderpartiet har sagt at de vil «riste» i helseforetaksmodellen, men det ser ut til at Arbeiderpartiet i stedet bare rister av seg velgere som går til SV og Senterpartiet, som vil ha en moderne sykehuspolitikk.

SV vokser, og denne kampen er ikke over. Det er en viktig beskjed til velgerne. De som stemmer rødt som vil ha en helseforetaksmodell, kan stemme Arbeiderpartiet. De som vil ha en ny, moderne sykehuspolitikk, kan stemme Sosialistisk Venstreparti.

Tellef Inge Mørland (A) [11:02:14]: «Stø kurs» har jo vært et kjent slagord i mange år, og det kan i mange tilfeller være et godt slagord. Men hvis man ser et isfjell

eller et skjær foran seg, kan det også være lurt å justere kursen.

Flere har vært inne på nedbyggingen av sengeplaser innenfor somatikken de siste tiårene. Jeg har lyst til å snakke om psykiatrien, som siden 1960-tallet har fått fjernet fire av fem senger, mens folketallet har økt betydelig. For det første har jo det i veldig mange tilfeller vært et framskritt, fordi man har kunnet gi bedre behandling uten å legge inn folk over lengre tid. Samtidig kommer man kanskje på et eller annet tidspunkt til et punkt der man må stoppe opp og spørre: Klarer man å gi den hjelpen folk trenger, godt nok til dem som har de største behovene?

Høyres representant Erlend Larsen var inne på at de regionale helseforetakene har kompetansen. Ja, de har mye kompetanse. Men samtidig vil sykehusene bli utfordret på dimensjonering, på økonomi og på politiske signaler. Som representanten også var inne på, er det slik at vi, regjering og storting, sitter med det politiske ansvaret for hvordan vi rigger våre sykehus. Da er jeg særlig bekymret for psykisk helsevern. NRK hadde for en tid siden en sak fra Sandviken sykehus i Bergen, der overskriften gikk ut på at de la 328 psykisk syke pasienter i korridoren fordi alternativet var verre – det ville ha vært verre hvis pasientene hadde endt med å ta livet sitt fordi de ikke fikk plass.

Kalnes åpnet i 2015. Der reduserte vi antall senger i psykiatrien fra 200 til 90. Tillitsvalgte forteller nå om kronisk overbelegg og pasienter som må sove på kontorer. Pasienter som må sove på kontorer, får ikke den aller beste behandlingen, de får ikke et signal fra samfunnet om at det er plass til dem, og om at de blir fulgt opp på en god måte. Min lokalavis, Agderposten, hadde denne uka en sak om økt antall oppdrag for politi og ambulanse og fortalte om en patrulje som hadde kjørt rundt på en suicidal person i seks timer mens man ventet på psykiatrisk hjelp. Man blir ikke frisk eller bedre hvis man ikke får den hjelpen man trenger, eller hvis man blir skrevet ut for tidlig fordi det ikke er kapasitet.

Man skal være forsiktig med å se for store sammenhenger, men vi hadde svært høye selvmordstall både i 2018 og i 2019. Det viser i hvert fall at vi ikke har lykkes på det feltet sånn som vi har lykkes i trafikken med å få ned antall dødsfall. Da må vi være villige til å stille oss spørsmålet om hvorvidt kursen må justeres når det gjelder dimensjonering av sykehusene våre også innenfor psykiatrien. Det spørsmålet er Arbeiderpartiet villig til å stille og villig til å følge opp. Dessverre er ikke regjeringen og Fremskrittspartiet det i samme grad i denne saken i dag.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:05:26]: Jeg takker for dette representantforslaget, for det gir oss grunn til å

debattere sykehusfinansiering og sykehusstruktur – helseforetaksmodellen. Det er bra at vi jevnlig kommer tilbake til den debatten, og hvis det er opp til meg – og det er det til en viss grad i forbindelse med Venstres utkast til stortingsvalgprogram for neste periode – vil vi komme tilbake til en mulighet for å debattere foretaksmodellen på et grundig grunnlag.

Når jeg tar ordet, er det egentlig for å si at retorikk i denne sammenhengen er veldig viktig. Å påstå at ting i norsk helsevesen er kronisk underfinansiert, som Arbeiderpartiet bruker å gjøre, mener jeg er grovt feilaktig. Her gjentar altså medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti i komitéinnstillingen at Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett for 2021 foreslo å styrke sykehusenes budsjett med 1 mrd. kr. Det er faktisk helt feil. Hvis man ser på oppstillingen for det alternative statsbudsjettet, er forskjellen 270 mill. kr. Det utgjør etter en rask hoderegning en forskjell på omtrent 0,15 promille i forhold til det budsjettforliket som ble inngått mellom regjeringspartiene. 0,15 promille er altså forskjellen på armageddon og den høye himmelen som Arbeiderpartiet forsøker å legge over sitt sykehusbudsjett. Det synes jeg er en merkelig framstilling. Jeg håper vi i tiden framover kan unngå at disse uttrykkene brukes på nytt.

Så med denne ydmyke påpekning vil jeg be om en liten kursjustering av den retorikken som særlig Arbeiderpartiet har brukt når det gjelder finansieringen av norske sykehus.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:07:46]: Jeg vil bare komme med en stemmeforklaring.

Først til løst forslag nr. 14, fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet: Å øke andelen av avtalespesialister bør ikke være et mål i seg selv. Vi mener en eventuell økning i bruken må knyttes til behov, ikke bare for å øke. Dette forslaget kunne vært bra, men det er ikke bra nok. Vi må stemme imot det, for det står ingenting om hva avtalespesialistene skal brukes til.

I tillegg: SV stemmer sekundært for forslag nr. 10 hvis forslag nr. 4 faller.

Aud Hove (Sp) [11:08:54]: Noreg har dyktige fagfolk og gode sykehus i dag, men kva er berekraftig helsepolitikk? Vi seier helse og omsorg, men helsepolitikken er styrt av økonomi og effektivisering. Det heiter pasienten i fokus, men blir opplevd som økonomi i fokus. Vi begynner verkeleg å sjå korleis helseforetaksmodellen fungerer i praksis, med samanslåing, kutt og nedleggingar, og det er ei handfull menneske som bestemmer. Politikarane har etter kvart blitt fjerna frå sykehusstyra, og kommunane, der pasientane bur, er ikkje

godt nok involverte i det som skjer rundt sjukehusutviklinga.

Det er fleire her i salen i dag som har sagt at vi må lære av feila våre, og eg vil ta eit eksempel. Sjukehuset Innlandet har stått i den såkalla køen lenge før sjukehusinvesteringane i Helse Sør-Øst, men innsparingane begynte for fleire år sidan, og det såkalla målbiletet er eit skjørt kompromiss, med eitt hovudsjukehus med samling av somatikk og psykiatri og ei investeringsramme på ca. 9 mrd. kr som skal finansierast over drift med fleire hundre millionar kvart år. Så blei målbiletet endra, utan at så veldig mange var involverte i det. Det er framleis eitt hovudsjukehus, men investeringsramma er framleis på 9 mrd. kr til det eine sjukehuset. I tillegg er det plukka ut frå hovudsjukehuset eitt lite og eitt litt større akuttjukehus og eitt elektivt – med gode grunngevingar for det.

Men desse sjukehusa skal ikkje vere med i investeringsramma. Nei, då må det sparast ytterlegare på drift for å handtere vedlikehald og nødvendige investeringar. Når ein då veit at det skal sparast på drift for 30 pst. av eigenfinansieringa og det skal lånast 70 pst., som det i tillegg skal betalast renter til staten av, og at sengekapasiteten går ned innanfor både somatikk og psykiatri, vil det gå ytterlegare ut over pasienttilbod. Det skulle satsast på lokale medisinske senter med desentraliserte spesialisthelsetenester og prehospitala tenester berre vi gjekk for eitt hovudsjukehus – sentralisere for å desentralisere.

Investeringsramma på 9 mrd. kr er på ingen måte å vinne i Lotto, og pasientar i Innlandet merkar allereie no at nedtaka er tøffe, spesielt innanfor psykiatri og lungebehandling.

I 2012 var det samhandlingsreforma. No heiter det helsefelleskap. Det er fine ord og sikkert gode intensjonar, men helseføretaka har berre sin eigen økonomi å ta omsyn til og ikkje noko økonomisk ansvar for korleis dette påverkar kommunehelsetenesta. Sjukehus blir planlagde med økonomi i fokus, ikkje reelle behov, innsparingane blir det kommunane som må dekkje, og belastninga vil pasientane merke.

Vi ser berre starten på dette om vi ikkje får gjort endringar. Ingenting kan vekse inn i himmelen, men ingen pasient blir friskare av færre tilbod og færre senger. Det behovet har vi eit ansvar for å dekkje – på rett nivå.

Sveinung Stensland (H) [11:12:08]: Jeg har lyst til å bemerke til representanten Hoves innlegg at helseforetakene ikke bare har sin egen økonomi å ta hensyn til, helseforetakene skal ta hensyn til pasientene de er satt til å tjene. Det er pasientene vi snakker om, ikke penge, og helseforetakene har et sørge-for-ansvar for pasientene i sin region.

Når man først snakker om penger, kunne vi i forrige uke lese i NRK at Helse-Norge vasser i penger – Helse-Norge vasser i penger. Det må være flaut å stå her og snakke om underfinansiering, samtidig som NRK skriver at Helse-Norge vasser i penger. Enten leser ikke opposisjonen NRK, eller så tar NRK feil.

Så er det mye snakk om systemet, det er snakk om helseforetakene. Selvfølgelig skal de settes under et kritisk lys, det er jobben vår, men dette er ikke statistisk. Jeg synes Arbeiderpartiet sier det fint; de har gått til valg på helseforetaksmodellen, men de vil gjøre noen justeringer. Det har vi også gjort – vi har justert, vi har gjort endringer ved å opprette egne foretak innenfor IT, innenfor bygg og andre ting. Man har gjort store endringer underveis, modellen blir utviklet.

De som tar til orde for å avvike foretaksmodellen, vil tilbake til en regional modell med selvstendige sykehus, ganske likt sånn det var før 2001. De må ta inn over seg at en sånn modell vil innebære et stort behov for en sterk stat som ordner opp når det svikter – det vil bli mindre samordning. Regionale helseforetak har en viktig rolle å spille når det gjelder å samordne praksisen i sin region. Det vil gå ut over prioritering, og vi vil få suboptimalisering av behandlingen, der RHF-ene spiller en viktig rolle i planlegging og dimensjonering.

Så til forslag nr. 14, fra Fremskrittspartiet: Det er et godt forslag. Forslag nr. 1, som nå er trukket i debatten, var ikke fullt så godt. Vi velger å støtte dette forslaget om å bidra til økt bruk av avtalespesialister i helseforetakene. Det er god Høyre-politikk, og det er også god Kristelig Folkeparti- og Venstre-politikk. Derfor støtter vi det.

Så stusser jeg litt på representanten Wilkinson, som syntes dette var et dårlig forslag, og som lurer på hva man skal bruke avtalespesialistene til. Man må nesten være SV-politiker for å lure på hva man skal bruke flere avtalespesialister til. Man skal selvfølgelig bruke dem til å behandle pasienter. Alle som jobber i helsetjenesten, er der av én grunn – behandling av pasienter – inkludert avtalespesialister. Vi trenger flere, og en klok mann sa en gang at de er helsetjenestens uslepnede diamant.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:15:07]: Jeg må få korrigere meg selv før opposisjonen ser på mine prosentregningskunnskaper. Jeg ble gjort oppmerksom på at jeg sa 0,15 promille. Det riktige er altså mellom 1 promille og 2 promille. Men det er fortsatt under promillegrensen, så jeg håper salen kan ha meg unnskyldt.

Bare for å følge opp det representanten Stensland nettopp sa: Ja, sykehusene vasser i penger. Det tallet det refereres til i denne artikkelen, er at sykehusene våre, de regionale helseforetakene, ser ut til å gå med 6 mrd. kr i overskudd for 2020. Arbeiderpartiets for-

skjell fra det som ble presentert i budsjettforliket, er på 270 mill. kr. Sykehusene går altså med 6 mrd. kr i overskudd. Nå tør jeg snart ikke regne mer prosenter, men Arbeiderpartiets 270 mill. kr utgjør omtrent 5 pst. av det overskuddet.

Erlend Larsen (H) [11:16:42]: Det er virkelig søtt å høre representanter fra Senterpartiet klage over underfinansiering av helsevesenet når vi samtidig vet at det nettopp er Senterpartiet som har det laveste budsjettforslaget for helsevesenet. Senterpartiets budsjettforslag var 1,5 mrd. kr lavere enn det flertallspartiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet vedtok.

Kjersti Toppe (Sp) [11:17:22]: Det er flere ting som har vorte sagt her som eg vil kommentera, som det siste: at vi har det lågaste sjukehusbudsjettet. Det synest eg faktisk Høyre skal slutta med å seia, for dei veit det er feil, dei veit at dette handlar om at vi tar statleg finansiering av eldreomsorga over igjen til kommunane. Viss ein tar omsyn til det, er dette heilt feil, og det synest eg dei kan slutta med i desse debattane.

Når det gjeld at Sjukehus-Noreg vassar i pengar, synest eg på ein måte det òg er litt spesielt å dra inn i ein generell debatt om sjukehusøkonomi – når vi står i ein pandemi, og ein sjølv sagt har gitt sjukehusa pengar for å handtera den krisa. At dei ikkje har brukt alle desse pengane, veit eg faktisk ikkje om det er grunn til å ropa hurra for. Det kan òg vera at det er mange pasientar der ute som burde ha vore inne på sjukehus og vorte behandla, som no av ulike grunnar ikkje har oppsøkt helsetenester, så ein bør vera litt varsam med å bruka det òg som eit billeg politisk poeng. Vi snakkar om korleis situasjonen i Helse-Noreg på sjukehus har vore før koronaen, og vi har fått mange tilbakemeldingar frå sjukehus om at det er krevjande å få budsjettet til å gå i hop.

Når det gjeld forslaga i saka, vart eg kritisert av statsråden: Vi må ikkje snakka om sjukehus som vi ikkje har erfaring frå. Vi viser til planar. Eg synest at vi må sjå på planane, dei er jo offentlege, og det er dei det vert bygt sjukehus ut frå. I Drammen skal ein kutta areal med 28 000 kvadratmeter ut frå det som var planen, Nye Hammerfest kuttar med 42 000 kvadratmeter, det nye sjukehuset i Helse Møre og Romsdal kuttar med 20 000 kvadratmeter, Innlandet planlegg med langt færre senger enn i dag i psykisk helsevern, og Nye Oslo universitetssykehus skal når det står ferdig, overføra 140 000 liggedøgn til kommunane eller gjennom effektivisering.

Det er jo klart at det er her vi kan påverka, det er for seint å hoppa når sjukehusa er bygde, så her må ein læra av feila.

Så til Arbeidarpartiet og til representanten Mørland, som er oppriktig engasjert i psykiatri og nedbygging av sengeplassar i psykiatrien. Då er det jo spesielt at Arbeidarpartiet for det første ikkje stemmer for forslaget vårt om å endra modellen som sjukehusa vert dimensjonerte etter i dag gjennom Sykehusbygg HF, som nettopp legg til rette for ei nedskalering av døgnkapasitet fordi ein legg krav til effektivisering inn i modellen. Det er òg rart at Arbeidarpartiet ikkje stemmer for forslaget vårt om å skilja investering og drift, når vi veit at den måten å finansiera sjukehus på nettopp legg til rette for at ein må kutta i drift fordi sjukehusa må gå med overskot, og i normalår er det faktisk veldig krevjande.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:20:33]: Jeg må bare svare Sveinung Stensland fra Høyre om avtalespesialister. Det står ingenting om hvilke vi skal kjøpe inn. SV har kjempet for å få en helsekrisepakke for psykisk syke. Høie svarte i går ikke på spørsmålet fra SV om å få en psykisk helsekrisepakke, som vi vil kjempe for.

SV er veldig for å bruke avtalespesialister for å kjøpe inn flere psykologer og psykiatere. Jeg ber de andre i helse- og omsorgskomiteen om at vi prioriterer psykologer og psykiatere. Da har regjeringen hele helse- og omsorgskomiteen på plass, for da kan vi støtte det. Men vi støtter ikke dette forslaget, for det er veldig abstrakt. Det er bare å øke uten at man ser hvilke pasienter som trenger det aller mest. For oss gjelder det at vi trenger flere psykiatere og flere psykologer.

Sveinung Stensland (H) [11:21:56]: Jeg er enig med Wilkinson: Vi trenger flere psykologer og psykiatere, og jeg håper at en vil bruke denne anledningen til å øke antall avtalespesialister innen også det feltet der.

Kjersti Toppe anklager oss for å drive med billige poeng. Når Kjersti Toppe anklager en for billige poeng, skal en lytte nøye. Senterpartiet har det laveste sykehusbudsjettet. Det er ikke noe å diskutere. Ja, de har overført noen penger til kommunal, og når det gjelder sykehusbudsjettet, har de økt potten med noen hundre millioner, men den er låst til akuttmedisinske tjenester, til ambulansetransport. Samtidig er de det partiet som springer rundt i hele landet og lover gull og grønne skoger.

Regnestykket går ikke opp. Det er historien om billige poenger, for det er ikke finansiert. Bare forslaget eller kravet om lovfestet utrykningstid for ambulanse bruker opp hele økningen til Senterpartiet i deres alternative budsjett. Så ikke kom her med billige poenger – det har de plenty av selv i Senterpartiet.

Ingvild Kjerkol (A) [11:23:21]: Det er ikke rart at Arbeiderpartiet stemmer for Arbeiderpartiets politikk.

Hvis vi hadde Senterpartiets sykehuspolitikk, hadde vi stemt for Senterpartiets sykehuspolitikk – men det har vi ikke. Vi har gått til valg på en annen politikk, og det forslaget som representanten Kjersti Toppe indignert viser til, og som får henne til å beskyldde andre representanter for å mistenkeliggjøre Senterpartiet og Senterpartiets prioriteringer, er et forslag som Arbeiderpartiet er imot. Vi er imot å sentralisere makten i Sykehus-Norge til Oslo. Vi er imot en nasjonal transportplan for sykehusbygg. Se på Nasjonal transportplan, det er verdt å se på den. Den har nesten ingen prosjekter nord for Dovre – ingen prosjekter nord for Trøndelag, for jeg kom på at vi har noen i Trøndelag. Men se på Helse Nord, som kommer ut av en lang periode med nye sykehusbygg. Det er fordi det er Helse Nord som bestemmer sykehusinvesteringene. Det er besluttet i den nordlige landsdelen hvordan de skal bruke pengene de får fra Stortinget.

Den sentraliseringen av makt som Senterpartiet her står for, protesterer vi mot i Arbeiderpartiet. Vi protesterer mot det, for hvis man tar det inn her og tar fra nordlendingene makten til å prioritere selv, er det kjøttvekta som avgjør, og da ser vi også at vi får en opphopning av investeringer der det bor flest folk.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [11:25:21]: Først ei stemmeforklaring. Dersom forslag nr. 4 i innstillinga fell, kan vi stemma subsidiært for Framstegspartiets forslag nr. 10. Senterpartiet står bak forslaget om avtalespesialistar, det er òg god Senterparti-politikk fordi avtalespesialistar har avtale med den offentlege helsetenesta, og det er stor forskjell på det og kommersielle aktørar.

Til representanten Ingvild Kjerkol: Det er klart at Arbeidarpartiet fremjar Arbeidarpartiets politikk. Det kan henda at det vert ei endring på det etter valet. Eg ser at det er store diskusjonar i Arbeidarpartiet om helseføretaksmodellen, særleg i Møre og Romsdal. Poenget mitt gjeld at ein er kritisk til at det skjer ei nedbygging av sengeplassar bl.a. ved bygging av nye sjukehus. Eg meiner at vi har tiltak for det – vi har eit felles mål – og det er det vi fremjar forslag om i dag.

Aud Hove (Sp) [11:26:40]: Dette er kanskje egentleg meir ein replikk til representanten Stensland, som seier at Senterpartiet spring rundt og lagar skilling, som vi seier i Skjåk.

No annonserte vel statsministeren at regjeringa ville bruke 20 mrd. kr kvart år i fem år på nye sjukehusbygg, men det er vel ei sanning med modifikasjonar. For det er jo det vi diskuterer her: Kven er det egentleg

som betaler for dei investeringane? Det er det Sjukehus-Noreg merkar no, og mange kommunar begynner å bli bekymra for kven som eigentleg må betale prisen for dei investeringane.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ingvild Kjerkol (A) [11:27:33]: Representanten Toppe må faktisk slutte med denne typen stråmannsargumentasjon og heller feie for egen dør. Hvis man ønsker mer sykehusinvesteringer, burde Senterpartiet stemt for Arbeiderpartiets sykehusbudsjett gjennom hele denne perioden hvor vi har levert alternative budsjett. Det ville gitt mange flere milliarder til å investere i sykehus.

Og til den lille hilsenen til mine partifeller i Møre og Romsdal: Ja, partifellene i Møre og Romsdal har fremmet forslag til landsmøtet og til programkomiteen til Arbeiderpartiet, og de har fått gjennomslag. De er veldig fornøyde. Det er en av deres største seiere. Jeg anbefaler å lese Arbeiderpartiets program, og så får vi forhandle med Senterpartiet om å bruke mer penger på sykehus når vi har vunnet valget. Her håper jeg at Senterpartiet lytter.

Presidenten: Representanten Erlend Larsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Erlend Larsen (H) [11:28:31]: Det var naturligvis usaklig av meg å sammenligne tallene til Senterpartiet og flertallspartiene på hele helsebudsjettet. Jeg burde holdt meg til budsjettene for de regionale helseforetakene, for det er tross alt der sykehusbudsjettene ligger. Der var det ikke en forskjell mellom Senterpartiet og flertallspartiene på 1,5 mrd. kr, men på 1,9 mrd. kr.

Presidenten: Representanten Carl-Erik Grimstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:29:10]: Veldig kort: Denne debatten gir meg en grunn til å påpeke poenget med avtalespesialistene. De er jo egentlig det beste eksempelet vi har på at en desentralisert borgerlig politikk faktisk virker, f.eks. ved at fastlegene henviser oftere til avtalespesialistene enn til sykehusene, og at avtalespesialistene på mange måter gir det beste helsevesenet nær der folk bor. Det er i hvert fall et standpunkt Venstre stiller seg bak. Jeg er svært glad for at dette løse forslaget kom opp, så gir det oss en anledning til å stemme for det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:29:57]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åshild Bruun-Gundersen, Kari Kjønås Kjos, Bård Hoksrud, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Morten Ørsal Johansen om en næringsvennlig og fornuftig alkoholpolitikk (Innst. 206 S (2020–2021), jf. Dokument 8:54 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutt-er til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Larsen (H) [11:30:44] (ordfører for saken): I denne saken skal vi behandle et representantforslag fra syv stortingsrepresentanter fra Fremskrittspartiet. I dokumentet fremmes 16 ulike forslag for en mer liberal alkoholpolitikk, bl.a. salg i dagligvare, momsfratak der det er smaksprøver, åpne for smaksprøver før kl. 13, tillate markedsføring av alkoholfritt øl med bryggeriets logo og eventuelle utmerkelse, i tillegg til andre tiltak for å gjøre det enklere å selge alkohol fra små produsenter samt andre liberaliserende tiltak for alkoholsalg.

Komiteen har mottatt fem skriftlige innspill. To av dem understreker at økt konsum fører til økte alkoholrelaterte skader og økt kreftbyrde i befolkningen. Tre av innspillene kommer fra industrien, som heller ikke støtter alle de 16 forslagene vi har til behandling. Også industrien peker på alkoholpolitiske og helsepolitiske argumenter når de takker nei til flere av forslagene, noe som viser at de tar ansvar.

Statsråden skriver i sine kommentarer til forslagene at alkoholforbruk er en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkningen. Han skriver også at regjeringen vil videreføre hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk, slik det følger av Granavolden-plattformen.

Det er verdt å merke seg at alkohol er blant de viktigste risikofaktorene for ikke-smittsomme sykdommer, og at en reduksjon i alkoholforbruket er blant de anbefalte virkemidlene for å redusere antall mennesker som dør for tidlig. Verdens helseorganisasjon har satt et globalt mål om å redusere det skadelige forbruket av alkohol med 10 pst. innen 2025. Dette er et mål også vi i Norge har satt oss.

Statsråden skriver at blant representantforslagets 16 forslag er det ett som vil føre til momsfritak vi ikke har på andre varer, tre forslag som bryter med Granavolden-plattformen, fem forslag som bryter med en juridisk vurdering av den EØS-rettslige begrunnelsen for vårt vinmonopol, og seks forslag som vil øke tilgjengeligheten til eller totalforbruket av sterk alkoholholdig drikk. Ett av forslagene kan bli gjennomført, og er allerede til nærmere vurdering i departementet.

Blant de 16 forslagene har komiteen samlet seg om å støtte en justert utgave av ett av dem. Komiteen innstiller på at det gjøres endringer i innkjøpsforskriften med mål om å øke utvalget av lokalproduserte varer ved hvert enkelt utsalg. Komiteen mener at dette forslaget ikke innebærer en liberalisering av alkoholpolitikken og støtter intensjonen om å gjøre det enklere for lokale produkter å bli tilgjengelige gjennom Vinmonopolet. Det er i dag rundt 20 håndverksdestillierier i Norge, og mange av dem vinner internasjonal anerkjennelse for sine kvalitetsprodukter. Det har blitt populært med produksjon av lokalt øl. I dag er det rundt 120 småskalabryggerier i Norge.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Hege Haukeland Liadal (A) [11:33:41]: I dag behandler vi en sak som kunne ha truet ordningen med vinmonopol. Arbeiderpartiet står støtt bak denne ordningen og ser av den grunn ingen mulighet for å bli med på noen av de forslagene som i dag fremmes.

Jeg velger allikevel å gi en kommentar til det løse forslaget som SV legger inn i dag. Det handler om å følge opp de restaurantene som ikke følger arbeidsmiljøloven eller tariffestet lønn. Det er klart at Arbeiderpartiet er opptatt av gode arbeidsvilkår og fastsettelse av lønn, men virkemiddelapparatet for dette ligger i dag i kommunene, og de gir tilbakemeldinger om at f.eks. systemet med prikkbelastning fungerer godt. Dette er det altså opp til den enkelte kommune å følge med på, og vi får tilbakemelding om hvordan det fungerer. Hvis man eventuelt oppdager lønnsurett eller brudd på arbeidsmiljøloven, får restaurant- og bevilningsinnehaver anledning til å følge det opp innen gitte tidsfrister.

Til slutt vil jeg minne statsråden om at Stortinget har vedtatt innholdsmerking og krav om helseinformasjon på alkoholholdig drikk, og jeg håper det er arbeid som fremdeles prioriteres og settes fart på, gitt vedtak av 2018.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:35:42]: Norske drikkevareprodusenter leverer kvalitetsprodukter i verdensklassen. Det er dessverre en godt bevart hem-

melighet, for produsentene får ikke lov å fortelle om det. Etter at staten avvirket sitt monopol på spritproduksjon i 2005, har flere norske gründere etablert destillierier i Norge. Det er i dag rundt 20 håndverksdestillierier som hver og en produserer unike norske produkter vi i Fremskrittspartiet mener vi skal være stolte av.

Det Norske Brenneri i Grimstad får ikke lov til å selge sider ved sitt produksjonslokale fordi eplene er høstet fra lokale hageeiere og ikke bønder. Det gir ingen mening. Det er tradisjon tilbake til 1936 at lokale hageeiere i Grimstad leverer epler hit, og en tradisjon som Det Norske Brenneri ikke har lyst til å gi slipp på. Fremskrittspartiet foreslår derfor å rydde opp i regelverket slik at de også får lov til å selge sider fra sitt produksjonslokale.

En næringsvennlig og fornuftig alkoholpolitikk bør legge til rette for at flere norske gründere får lov til å selge produktene sine i Norge, og får lov til å gi produktinformasjon til sine kunder om utmerkelse og kvalitetsstempel. Det gjelder f.eks. Vidda fra Oslo Håndverksdestilleri, som har fått utmerkelse som verdens beste gin, men ikke får lov til å merke det – eller Aurora Spirit i Lyngen, verdens nordligste destilleri, som har begrenset mulighet til å ta imot turister på grunn av et rigid regelverk som definerer hvilke tidspunkt på dagen de får lov til å tilby smaksopplevelser for sine produkter. De får heller ikke lov til å selge miniatyrflasker som suvenir til sine besøkende.

Fremskrittspartiet har i denne saken fremmet 26 forslag, som alle er svært gode. Jeg må innse at vi ikke klarer å flytte fjell i alkoholsaken denne gangen, men jeg tipper at de andre partiene vil se det logiske og fornuftige i dette etter hvert. Vi får ta de seirene vi får. I dag vil forhåpentligvis alle partiene støtte forslaget om at Vinmonopolet i Norge må ta inn lokalproduserte drikkevarer. Norsk gin, whisky, akevitt og sterkøl produsert på lokale råvarer med lokal arbeidskraft, som skaper arbeidsplasser i distriktene og har vunnet masse internasjonal anerkjennelse, får nå endelig sikret seg hylleplass og et marked å selge produktene sine i, også her i Norge.

Utgangspunktet for en sånn modell kan man se ved Systembolaget i Sverige, som har definert at et systembolag har en plikt til å ta inn lokale produkter innenfor en gitt geografisk radius. Dette må tilpasses norske forhold. Kriteriene må selvfølgelig være objektive. Det vil bety at Oslo Håndverksdestilleri, som i dag har fått sin gin definert som lokalprodusert produkt i Sverige, også kan få definisjonen som lokalprodukt her i Oslo.

Med det vil jeg ta opp alle de gode forslagene Fremskrittspartiet har framsatt i saken.

Presidenten: Representanten Åshild Bruun-Gundersen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [11:38:47]: Alkohol er ei lovleg vare, men ikkje ei vanleg vare. Alkohol fører til tap av friske levrar og er ein risikofaktor for mange sjukdomar.

Det er godt dokumentert at auka tilgjengelegheit til alkohol gir eit auka forbruk blant både dei som drikk ofte, og dei som drikk sjeldan. Når totalkonsumet av alkohol aukar, vil omfanget av helseskadar knytte til alkoholbruk òg auka.

Omsetninga av alkoholhaldig drikk i Noreg er regulert gjennom lov. Reguleringa av innførsel og omsetning av alkoholhaldig drikk i alkohollova har som mål i størst mogleg utstrekning å avgrensa dei samfunnsmessige og individuelle skadane som alkoholbruk kan innebera. Som eit ledd i dette siktar lova mot å avgrensa forbruket av alkoholhaldige drikkevarer.

Før eg kommenterer forslaga frå Framstegspartiet, er det viktig å minna om at Stortinget den 20. november 2018 fatta fleire viktige alkoholpolitiske vedtak:

- om ein nasjonal alkoholstrategi som beskriv korleis dei alkoholpolitiske måla om reduksjon i alkoholbruk skal oppnåast og leggast fram for Stortinget
- om at det skal setjast ned eit offentleg utval for å vurdere dei store samfunnsmessige kostnadene ved alkohol for samfunn, arbeidsliv, enkeltpersonar og deira familiar
- om å be regjeringa fremja forslag for Stortinget om å innføre krav om innhaldsmerking av alkoholhaldig drikk
- om ei merkeordning for alkoholhaldig drikk med helseåtvaringar knytte opp mot graviditet og i samband med køyring

Eg vil nytta anledninga til å spørja statsråden, og for den del òg Kristeleg Folkeparti, som var med i opposisjon og fekk gjennom desse viktige forslaga: Kvar står oppfølginga? Når kjem alkoholstrategien? Kvifor er det ikkje sett ned eit offentleg utval, og kvifor ser vi ingenting av merkeordningane? Kva skjer? Det er flott at regjeringspartia ikkje støttar Framstegspartiet sine forslag i denne saka, men det er grunn til å spørja om kva dei sjølve har gjort for å følgja opp Stortinget sine alkoholpolitiske vedtak frå 2018.

Framstegspartiet fremjar fleire forslag som dei omtaler som ein næringsvennleg og fornuftig alkoholpolitikk. Eg synest at forslaga verken er venlege eller fornuftige. Det er eitt unntak, og det gjeld forslaget om at Vinmonopolet må tilby fleire lokalproduserte varer. Dei andre forslaga frå Framstegspartiet vil anten kunna truga vinmonopolordninga, auka tilgjengelegheita,

senka prisane eller liberalisera reklamereglane for alkohol, så dei stemmer Senterpartiet imot.

Til SV sitt lause forslag om å be regjeringa i forskrift fastsetja at serveringsstader som bryt arbeidsmiljølova eller tilbyr løn under allmenngjort tariff, skal få inndratt skjenkebevilling: Dette er eit veldig viktig forslag. Vi er litt usikre på om det er rett å knyta dette mot alkohollova og vil gjerne be statsråden om å greia ut om korleis praksisen er på dette ute i kommunane i dag.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:42:17]: SV mener at alkoholpolitikken må være ansvarlig, kunnskapsbasert og restriktiv. Pris og avgift er de viktigste tiltakene for å redusere alkoholskadene. SV er imot avtalen med Fremskrittspartiet og regjeringspartiene om å prioritere pengene til billig alkohol når vi kunne ha brukt disse til f.eks. psykisk helsekrisepakke, som SV har foreslått flere ganger.

Det er mange i utelivsbransjen som verken får de rettighetene eller den lønna de har krav på. Vi mener det er uakseptabelt at noen bedrifter betaler luselønn og slipper unna med det. Derfor fremmer SV forslag om at de som bryter arbeidsmiljøloven eller tilbyr lønn under allmenngjort tariff, kan få inndratt skjenkebevillingen. SV har fått flertall i flere kommunestyre, som i Lillestrøm og Moss, for å inndra skjenkebevilling, og nå bør Stortinget også følge etter.

SV mener at alkoholavgiften bør differensieres mellom butikkutsalg og skjenkesteder for å flytte alkoholkonsumet inn i kontrollerte omgivelser. Vi har dyktige fagfolk som kan kontrollere skjenkingen, og det vil styrke utelivsbransjen om vi flytter noe av konsumet fra hjemmet til puber, restauranter eller barer – når pandemien er over. Det er en næringsvennlig alkoholpolitikk: dyrere å drikke hjemme, billigere ute.

Jeg er glad for at regjeringspartiene, sammen med SV og andre, er for å få helseinformasjon på alkoholholdig drikk og at regjeringen snarest legger til rette for dette.

SV fremmer forslag sammen med Fremskrittspartiet om at de som lager alkoholholdig drikk, kan selge egenproduserte varer i egne produksjonslokaler i samarbeid med Vinmonopolet. Priser og utmerkelse bør stå på emballasjen for at vi som kjøper alkohol, kan få litt mer informasjon. Det er trist at de andre partiene er imot det.

Jeg tar opp forslagene fra SV.

Presidenten: Då har representanten Nicholas Wilkinson sett fram dei forslaga han refererte til.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:45:20] (komiteens leder): Det er slik at når vi behandler ulike politiske saker, er det ting som må vektes opp mot hverandre. Så

også i denne saken. I alkoholpolitikken er folkehelse et viktig perspektiv, som forslaget – og forslagene – må vektas opp imot. For Kristelig Folkeparti er det viktig med en alkoholpolitikk som setter folkehelse og ikke minst sårbare grupper i sentrum, for vi vet at alkoholbruk er en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår, sykdommer og tidlig død. Økt tilgjengelighet fører selvsagt også til økt forbruk, og når totalkonsumet av alkohol øker, vil omfanget av helseproblemer og andre problemer knyttet til alkoholbruk nødvendigvis også øke.

Jeg er glad for at regjeringen i Granavolden-plattformen har forpliktet seg til at hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk skal ligge fast, og at det skal videreføres, og jeg er også veldig glad for at det er bred enighet om dette i denne salen.

Vinmonopolet er en sterk og viktig aktør for en fornuftig norsk alkoholpolitikk. Det er en naturlig regulator, samtidig som det besitter kunnskap og kompetanse befolkningen både etterspør og er fornøyd med.

Så vet vi at det finnes, etter hvert, mange lokale produsenter i Norge som bidrar med både arbeidsplasser og aktiviteter, og flere forbrukere ønsker lokale varer og støtter også lokalt næringsliv. Derfor er Kristelig Folkeparti med på det forslaget som åpner for dette. Om det er den samme modellen som man har i Sverige, knyttet til Systembolaget der, eller andre ordninger som må på plass for å få det til, støtter vi i hvert fall at også lokale aktører skal kunne få hylleplass på Vinmonopolet, og jeg ser fram til at det lar seg gjøre.

Jeg er glad for at det ikke gjennomføres en liberalisering av alkoholpolitikken i Norge, og at et bredt flertall er enig om det.

Så til Senterpartiet, som hadde en liten hilsen til Kristelig Folkeparti når det gjaldt både alkoholstrategi og merkeordning: Kristelig Folkeparti har ikke snudd eller mener noe annet nå enn vi har ment tidligere, og vi venter også i spenning på når regjeringens alkoholstrategi skal være ferdig. Det er regjeringens alkoholstrategi, så når den kommer til Stortinget, vet ikke jeg. Merkeordningen håper jeg også kan komme på plass raskt.

Statsråd Bent Høie [11:48:39]: Alkohol er ingen ordinær vare, og alkoholbruk er en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkningen. Det medfører kostnader for andre enn brukeren selv, både på individ- og samfunnsnivå. Det er godt dokumentert at økt tilgjengelighet til alkohol gir økt forbruk, både blant dem som drikker ofte, og blant dem som drikker mer sjelden. Når totalkonsumet av alkohol øker, vil omfanget av helseproblemer og andre problemer knyttet til alkoholbruk også øke. Det følger av Granavolden-

plattformen at regjeringen vil videreføre hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk. Dette innebærer bl.a. å opprettholde viktige virkemidler som Vinmonopolet, bevillingssystemet, regulerte salgs- og skjenketider, alkoholavgifter og reklameforbudet.

En rekke av forslagene framsatt i representantforslaget vil øke tilgjengeligheten til alkohol og svekke de virkemidlene som vi vet fungerer, og som er med på å redusere forekomsten av alkoholrelaterte skader og problemer. Det kan jeg ikke støtte. Flere av forslagene er også problematiske EØS-rettslig og utfordrer bl.a. vinmonopolordningen.

Norge har en restriktiv alkoholpolitikk begrunnet i hensynet til å beskytte folkehelsen. De ulike virkemidlene inngår hver for seg som deler av en helhetlig og konsistent alkoholpolitikk. Dersom enkelte av virkemidlene svekkes, vil helheten svekkes, og det vil kunne gjøre det vanskelig å opprettholde de øvrige virkemidlene, bl.a. ut fra en EØS-rettslig sammenheng. Jeg vil på denne bakgrunn ikke anbefale Stortinget å vedta forslagene.

Jeg vil ikke kommentere de enkelte forslagene i detalj, men ønsker å kommentere forslaget om å utrede endringer i innkjøpsforskriften for Vinmonopolet med sikte på å øke utvalget av lokalproduserte varer ved hvert enkelt utsalg. Jeg har forståelse for intensjonen om at Vinmonopolets kunder skal få større tilgang til lokalproduserte drikkevarer. Samtidig vil jeg også understreke følgende: En viktig forutsetning for å kunne ha en monopolordning for salg av alkohol er at norske og utenlandske produsenter likebehandles. Dagens innkjøpssystem ivaretar dette, og det må også en eventuell justering gjøre. Kravet til likebehandling setter grenser for hva man kan gjøre for å tilrettelegge for økt tilbud av norske produkter. Jeg forutsetter derfor at eventuelle endringer i innkjøpsordningen må være i henhold til EØS-rettens krav til likebehandling av norske og utenlandske produsenter.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Hege Haukeland Liadal (A) [11:51:30]: Det kler Norge å gå foran med en restriktiv og folkehelsevennlig alkoholpolitikk. Verdens helseorganisasjon har gang på gang vært tydelig på at om lag 200 sykdommer er relatert til alkoholbruk, og at det for en del sykdommer, f.eks. diabetes, kan medføre komplikasjoner om ikke innholdet i den alkoholholdige drikken er kjent. Derfor har det vært viktig i de tidligere debattene som har vært ført her i Stortinget, å få på plass en innholdsmerkeordning. Det er også kjent at EU holder på med det samme. Jeg håper ikke regjeringen venter på EU, men at Norge går i front og gjerne med tydeligere krav til innholdsmerking.

Mitt spørsmål til statsråden er: Når kommer ordningen på plass?

Statsråd Bent Høie [11:52:31]: Regjeringen vil i den omtalte nasjonale alkoholstrategien ta stilling til regulering av advarselsmerking og krav til innholdsmerking av alkoholholdig drikk, som Stortinget har anmodet regjeringen om. Arbeidet med alkoholstrategien er snart ferdig, og den vil ganske snart legges fram.

Jeg er også kjent med at EU-kommisjonen nylig har uttalt at de vil vurdere å regulere dette, og vi følger dette arbeidet i EU veldig tett. EU la, hvis jeg ikke husker helt feil, i forrige uke fram en ny kreftstrategi som en del av sin satsing på helse, der bl.a. dette med innholdsmerking nå i større grad løftes fram. Uavhengig av om Norge velger å gjøre dette før eller sammen med EU, er det i hvert fall en styrke at EU også i større grad nå løfter dette opp på dagsordenen.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:53:31]: Jeg merker meg at helseministeren i sitt innlegg legger stor vekt på at forslagene fra Fremskrittspartiet enten vil true monopolene eller øke tilgangen, men det er med respekt å melde feil. Mange av disse forslagene er rent fornuftige og praktiske for å tilrettelegge for norske gründere. Når det gjelder f.eks. produktinformasjon, får norske drikkevareprodusenter som oppnår internasjonal anerkjennelse, ikke lov til å informere om det. Det gjelder Aurora Spirit i Lyngen, Myken Destilleri på Helgelandskysten, Oslo Håndverksdestilleri og andre. Dette er jo ren produktinformasjon, og jeg ønsker et svar fra Bent Høie om hvorfor han nekter å informere om det. Når en kunde først kommer inn på Vinmonopolet og har bestemt seg for å kjøpe en gin, hvorfor skal vedkommende da ikke få informasjon om hvilke norske produsenter som har levert kvalitetsvarer i verdensklasse på det? Jeg merket meg at Bent Høie i fjor mente at det var greit å opplyse om nyheter, noe som førte til en justering i fjor, så hvorfor ikke tillate informasjon om produktene også i Norge?

Statsråd Bent Høie [11:54:36]: Det er alltid sånn at en kan se på hvordan reklameforbudet praktiseres og håndheves, men det er utrolig viktig at en ikke utfordrer reklameforbudet, og det er egentlig det dette handler om. Utfordringen er at det alltid kan være gode argumenter for enkeltelementer som en begrunner med utgangspunkt i informasjon til kundene, men i utgangspunktet må en være ærlig og si at veldig mye av dette handler om markedsføring. Det er også derfor de som produserer varene, er veldig opptatt av å få dem fram – de ønsker mer salg av sine produkter. Det er en helt fair sak, men summen av mange av denne typen justeringer som hver for seg kan virke fornuftig, kan også være drå-

pen som gjør at det norske reklameforbudet ikke står seg, og konsekvensen av det er svært alvorlig for folkehelsen.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:55:26]: Statsråden svarer jo ikke på hvorfor regjeringspartiene stemmer imot å tillate norske drikkevareprodusenter å sette et merke på flaskene sine til kundene som likevel er inne på Vinmonopolet. De har jo ingen andre steder å utstille disse flaskene. Det forstår jeg rett og slett ikke.

Jeg vil gå videre til det vi faktisk får gjennomført her i dag, et forslag om at Vinmonopolet må ta inn lokalproduserte varer. I Sverige, som er medlem av EU, har de hatt en ordning der Systembolaget er nødt til å ta inn lokalproduserte varer innenfor en gitt geografisk radius. Hvordan ser helseministeren på oppfølgingen av dette vedtaket? Hvilken framdrift kan vi forvente? Når kan norske drikkevareprodusenter være sikre på at de får produktene sine på lokale vinmonopol rundt om i dette landet, og når kan norske forbrukere få tilgang til disse produktene?

Statsråd Bent Høie [11:56:15]: Til det første: Mitt svar var nettopp et nøyaktig svar på det spørsmålet representanten stilte. Det er det som er grunnen. Min faglige bakgrunn er nettopp fra denne bransjen. Jeg vet at når en har fått en kunde inn i restauranten, er ikke salget gitt. En er opptatt av mersalg, og det betyr at om et produkt selges på Vinmonopolet, er det ikke slik at mengden som selges, er gitt uavhengig av markedsføringen, som også foregår inne på salgsstedene. Det tror jeg også representanten, som jeg oppfatter er en tilhenger av et fritt marked og dermed også har tro på markedsføring, rent faglig vil måtte være enig i.

Så er det slik at det forslaget som får flertall, vil vi selvfølgelig jobbe med å utrede. Og jeg er enig i intensjonen: Det er en stor fordel om kundene i Norge får tilgang til flere lokalproduserte produkter. Det ønsker vi å følge opp, men innenfor rammene av det EØS-avtalen gir muligheter for.

Kjersti Toppe (Sp) [11:57:31]: Den 20. november 2018 fatta Stortinget fleire vedtak om alkoholpolitikk. Eg etterlyste i innlegget mitt oppfølginga av desse frå regjeringa. Det gjaldt bl.a. å setja ned eit offentleg utval for å vurdere kostnadene ved alkoholbruk for samfunn, arbeidsliv, enkeltpersonar og familiar, å få ein strategi, som er nemnt, få ei merkeordning, innhaldsmerking og òg åtvaringsmerking i samband med graviditet.

Eg merkar meg at statsråden seier at regjeringa skal ta stilling til bl.a. innhaldsmerking i strategien, men stortingsvedtaket var jo ikkje at vi bad regjeringa om å ta stilling til dette eller vurdere det, stortingsvedtaket var heilt tydeleg på, etter mange års diskusjon, å be

regjeringa fremja forslag for Stortinget om å innføre krav til innhaldsmerking av alkoholhaldig drikk og innføre merkeordning med helseåtvningar. Så kva er grunngevinga for at statsråden og regjeringa ikkje har følgt opp Stortingets vedtak?

Statsråd Bent Høie [11:58:37]: Det ikke sånn at regjeringen ikke har fulgt opp Stortingets vedtak, og jeg har nå svart at det vil vi komme tilbake til i regjeringens alkoholstrategi. Der vil også den videre oppfølgingen være omtalt.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:58:59]: SV mener at vi bør differensiere alkoholavgiften mellom butikkutsal og skjenkesteder for å flytte alkoholkonsumet litt inn i kontrollerte omgivelser. Det er litt vanskelig i koronapandemien å drikke ute, men politikken skal vare etter det også, håper jeg. Da vil jeg stille et spørsmål, for det er ingen andre partier som har svart på forslaget og merknaden som har vært i denne saken i mange uker: Hva mener statsråden om dette forslaget?

Statsråd Bent Høie [11:59:38]: Det er egentlig et forslag som ligger under finansministerens ansvarsområde. Hvilke konsekvenser en sånn differensiering ville hatt, kan jeg ikke svare på på stående fot, utover den åpenbare konsekvensen som representanten er ute etter, som vil kunne innebære en dreining av forbruket. Da må nok forskjellen i avgift være ganske stor, og jeg regner med at representanten ikke ønsker lavere alkoholavgifter. Det betyr f.eks. at produktene på polet må bli vesentlig dyrere. Det kan også være andre sider ved dette som jeg ikke kan svare på nå.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Himanshu Gulati (FrP) [12:00:33]: Det å bekjempe alkoholisme og utfordringer ved uønsket alkoholatferd er noe vi står sammen om, og noe vi trenger en målrettet innsats mot. Men alkohol er også en lovlig vare som de fleste har et greit og uproblematisk forhold til, og alkohol og servering er også en stor og viktig næring. Vi har tusenvis av dyktige og flotte folk og ansatte i Norge som jobber med å skape kvalitetsprodukter i verdensklassen, som skaper arbeidsplasser og verdier for både lokalsamfunnet og fellesskapet, og som skaper hyggelige opplevelser i tilknytning til bevertning, høytider, feiring og kulturopplevelser. Ja, vi skal bekjempe alkoholisme, men vi må slutte å behandle bransjen som jobber med alkoholprodukter, som en pariaindustri.

Fremskrittspartiet legger fram 16 forslag etter innspill fra næringen selv. Forslagene våre har som mål å fjerne unødvendige hindringer som vi mener har liten

effekt, bortsett fra å være effektive hindringer for næringen. Vi fokuserer på næringsvennlighet, bl.a. muligheten til å informere om produkter og utmerkelser man har jobbet hardt for, og som også Norge burde være stolt over at våre gründere og vårt næringsliv klarer å oppnå.

Vi mener at flere av reglene i dag kan gi inntrykk av å være mer preget av moralisme enn effektiv bekjempelse av det vi jo alle er for, nemlig begrensning av alkoholisme og av utfordringer tilknyttet alkohol. Noen av hindringene vi mener er unødvendige, har representanten Åshild Bruun-Gundersen nevnt tidligere i dag. Det gjelder bl.a. at man på egen emballasje ikke kan orientere om utmerkelser man har fått, og det gjelder også begrensninger på muligheten til å reklamere for alkoholfritt øl og andre ting som jeg tror mange vil være enig i at virker som ufornuftige og lite effektive tiltak, bortsett fra når det gjelder å hindre næringen i å utvikle seg og skape enda flere verdier for fellesskapet.

Jeg skulle ønske at flere av tiltakene hadde fått Stortingets støtte. Jeg er likevel glad for at det nå åpnes for at Vinmonopolet må ta inn mer av lokale produkter, men vi kunne tatt vesentlig flere steg for å hindre unødvendige hindringer for næringen, slik at vi kunne fått en alkoholbransje som kunne utmerket seg enda mer i verdensklasse.

Bård Hoksrud (FrP) [12:03:30]: Dette er 16 knallgode forslag som ville betydd en forskjell for mange som driver næringsvirksomhet i Norge, og som ikke handler om å true og gå ut over det alle er enige om at man jobber for – å få ned alkoholforbruket.

Det var litt artig da statsråden sa at han hadde erfaring. Ja, jeg har også erfaring fra dette med å selge, i dagligvare. Jeg synes ikke alltid det handler bare om mersalg, men om å selge de beste produktene, og det er jo noe av det dette handler om, nemlig at det kan stå på flasken at man har noen av verdens beste produkter. Det er det mye av denne saken handler om, og jeg kan ikke forstå og begripe flertallet, som mener at det ikke skal være lov til å ha det på flasken, når man som kunde faktisk har oppsøkt det og gått inn. Da skal man tydeligvis velge dårlige produkter istedenfor å velge gode, norske produkter.

I mitt fylke, Telemark, har vi en av verdens beste ølprodusenter – Lindheim Ølkompani. De vinner pris på pris, men de skal altså ikke få lov å fortelle verden at de gjør det, i hvert fall ikke til de kundene som kanskje kunne tenkt seg å velge det ølet istedenfor å velge et annet øl. Det er litt av det dette handler om.

Som tidligere landbruks- og matminister – nå skjønner jeg kanskje at ikke landbruks- og matministeren er her i dag – var det fantastisk å reise rundt i

landet og være på messer rundt omkring hvor våre produsenter var og var stolte av produktene de solgte, noe de gjorde i småskala. De konkurrerte selvfølgelig ikke på pris, men de konkurrerte på helt andre ting, nemlig på å ha gode produkter som folk vil ha. Men det kan de ikke få lov til å fortelle folk – hilsen flertallet i denne salen.

Når jeg hører på debatten, er det litt som å se strutsen, med hodet litt i sanden – det går bra, alkoholkonsumet går ned, og salget går ned. Men nå har vi altså fått en fullskalatest av hva det vil si, av hvordan salget er etter at man har stengt grensen, og salget fyker i været. Det viktige er vel å jobbe for å redusere forbruket, ikke nødvendigvis hvor det selges. Jeg synes det er bedre at man kan selge gode, norske produkter istedenfor å selge dyre, utenlandske produkter. Jeg mener at dette vil ikke utfordre det i det hele tatt.

En av produsentene sier til meg: Det er jo trist at kundene kommer hit, får se produktene og har lyst til å kjøpe med seg en flaske hjem, men de må reise på polet, og de får i hvert fall ikke kjøpe en liten miniatyrflaske i stedet. Jeg mener det er dårlig.

Jeg mener det er 16 enormt gode forslag fra Fremskrittspartiet som ikke vil utfordre det flertallet er redd for, men som vil hjelpe vanlige, lokale gründere. At Senterpartiet kan være mot dette, er overraskende. Svært mange innen landbruket driver med dette, enten som hovedeskjeft fordi man har gått over til det, eller som bigeskjeft for å drive landbruksnæring, og dette er helt avgjørende for at de skal lykkes og fortsatt skal kunne holde på der de bor i landet.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [12:06:48]: Jeg merker meg at det er veldig få partier som har lyst til å diskutere næringspolitikk knyttet til alkoholprodusenter. De få som har valgt å ta ordet i dag, har slått seg på brystet, stolt over at de nå tror vi skal få en ærespris i å være det landet i verden som har mest restriktive regler for næringslivet. Men en slik pris finnes ikke. Hadde den funnes, hadde representantene hatt lov til å fortelle om det, i motsetning til næringslivet vårt i Norge.

Disse forslagene truer ikke Vinmonopolet, de øker ikke tilgangen. Det er meningen å rette opp i unødvendige begrensninger som finnes der ute, bl.a. har vi et forslag om at skjenkebevilling som vurderes kommunalt, ikke skal legge vekt på hva man mener om underholdningskonseptet som utøves av aktøren. Det støttet Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre lokalt i de kommunene det gjelder. Jeg forstår ikke hvorfor regjeringspartiene ikke støtter dette. Å vurdere et kommunalt skjenkeløyve handler om helt andre kriterier enn hva man synes om underholdningskonseptet.

Hvis man har bestilt en vare fra Vinmonopolet i posten, får man i dag ikke lov til å hente ut den varen utenfor Vinmonopolets åpningstider. Det skaper mange utfordringer for kunder som skal på posten. Kanskje må de stå der i en kø og vente, kommer et par minutter for sent og får altså ikke lov til å hente ut en vare de har bestilt. Det mener jeg vi burde rydde opp i, slik at folk som har bestilt varer på Vinmonopolet, kan få lov til å hente dem ut i hele åpningstiden der de henter ut varene sine.

Når det gjelder markedsføring av alkoholmerker og alkohol inne på skjenkesteder, mener jeg bestemt at det er noe regjeringen burde se videre på. I min hjemkommune er det et utested som har fått anmerkning fra skjenkekontrollen, fordi de hadde hengt opp noen nostalgiske skilt som skjenkekontrolløren mente var gamle alkoholmerker og kunne oppfattes som reklame. Man har også sett whiskytonner som ikke får lov til å stå der hvis de en gang har inneholdt whisky, mens hvis de aldri har gjort det og er helt like, er det greit. Barmatter som står vendt mot bartenderen, er greit, men barmatter som er vendt mot kunden, er ikke greit. Jeg mener bestemt at kunder som kommer inn på skjenkesteder, er klar over at det selges alkohol der. Det er en hel barhyll bak bardisken «linet» opp med flasker med alkoholmerker. Regelverket for hva skjenkekontrollørene skal legge seg opp i, bør være mindre rigid, slik at innehaverne av disse skjenkestedene skal ta tak i alvorlig alkoholkonsum og ikke små detaljer som et skilt eller en kunstinstallasjon som skjenkekontrollørene mener er provoserende.

Jeg er veldig lei meg for at Det Norske Brenneri i Grimstad dessverre ikke får lov til å selge sider, med bakgrunn i at eplene kommer fra hageeiere og ikke bønder. Det gir ingen mening.

Disse forslagene er veldig gode. Jeg er helt sikker på at de på et tidspunkt blir vedtatt politikk, partiene på Stortinget må bare bruke lengre tid på å vurdere dem. Vi kommer tilbake til dette ved en senere anledning. Jeg beklager at partiene på Stortinget ikke tør å sette seg mer inn i en mer fornuftig og næringsvennlig alkoholpolitikk som vi nå har foreslått.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:09:54]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om å sikre eldre godt smittevern og verdigg omsorg

under koronapandemien (Innst. 196 S (2020–2021), jf. Dokument 8:68 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ynske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [12:10:40] (ordfører for saken): Denne saken handler om å sikre eldre godt smittevern og verdig omsorg under koronapandemien.

Seks av ti som har dødd av covid-19 i Norge, har bodd på helseinstitusjoner, og Norsk koronamonitor, en undersøkelse som Opinion har utført for Røde Kors under pandemien, viser at 31 pst. av de spurte over 80 år følte seg mer ensomme på grunn av pandemien. Det er stadig eksempler på eldre som må dø alene på grunn av strenge smitteverntiltak i kommuner og på institusjon. Det er ikke greit, og det er viktig at vi tar det på alvor.

Bergens Tidende har tidligere i år fortalt historien om Aud og Kjell, som hadde vært gift i 66 år. Besøksforbudet på Løvåsen sykehjem i Bergen førte til at Kjell ikke fikk være sammen med sin Aud de siste timene, dagene og ukene av hennes liv. Det er på ingen måte greit. Eldre mennesker skal verken dø av eller i ensomhet.

Det er derfor så viktig at forslaget som Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV står bak, hvor Stortinget ber regjeringen sikre at ingen eldre på helseinstitusjoner skal måtte dø alene under pandemien, faktisk blir vedtatt i dag. Nære pårørende skal få lov til å være til stede i deres kjæres siste fase av livet. Noe annet er hjerterått.

Fremskrittspartiet mener også det er viktig at vi får vite hvor mange eldre som dør alene, og hvorfor pårørende ikke var til stede. Det samme flertallet foreslår derfor at kommuner og sykehus må rapportere om tilfeller der eldre dør alene. På denne måten vil vi raskere få en bedre oversikt over hvilke kommuner som ikke klarer å følge opp dette på en god nok måte, og derfor også sette inn effektive tiltak for å sikre at dette ryddes opp i. Bare slik kan vi forhindre at den neste Kjell får være sammen med sin Aud den siste tiden av livet.

Med dette vil jeg legge fram komiteens innstilling og ta opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Då har representanten Åshild Bruun-Gundersen teke opp det forslaget ho viste til.

Tuva Moflag (A) [12:12:49]: Gjennom denne pandemien har vi hatt flere smitteutbrudd ved sykehjem. Covid-19 har ført til store konsekvenser for pleietrengende eldre og deres pårørende. Det er vanlig og naturlig at folk på sykehjem dør, men det er verken vanlig, naturlig eller verdig at man lever slutten av livet sitt avskåret fra kontakt med sine nærmeste. Mangel på samvær med en ektefelle, mamma, pappa eller andre man er glad i, og at man ikke har fått være til stede hos dem helt på slutten av livet, vil mange bære med seg i lang tid.

Som også representanten Bruun-Gundersen var inne på, har vi lest sterke saker om slike tilfeller i bl.a. Bergens Tidende. Jeg vil berømme Bergens Tidende for den gode journalistikken de har gjort i forbindelse med disse sakene.

Pandemien har lært oss om flere forhold som har betydning for smittevern i sykehjem. I begynnelsen hadde vi særlig en bekymring for smittevernustyr og tilgangen til det. Senere erfaringer gjennom det siste året har vist oss at både bygningsmasse og bemanning har betydning for smittevern. Steinar Barstad har i Tidsskrift for omsorgsforskning pekt på at trange korridorer, små fellesarealer, trange utstyrsrom og felles bad og toalett er en risikofaktor. Dette understreker også hvorfor vi må rehabilitere og bygge om sykehjem i tiden framover, i tillegg til å bygge nye. På kort sikt kan mindre tilpasninger være nødvendig.

Det siste forholdet jeg vil ta opp av læringspunkter fra det siste året, er bemanning. Før jul traff jeg helsefagarbeider Martine Hægland. Hun har bare 62,11 pst. stilling og må fylle opp med vakter på et annet sykehjem i en annen kommune for å få en lønn å leve av. Samtidig ble det uttrykt en bekymring fra både kommunale ledere, politikere og medier for at ansatte spredde smitte mellom institusjoner. Martine valgte da å takke nei til vakter i frykt for å spre smitte mellom sine arbeidsplasser. Hun måtte selv betale prisen for det.

Dette må ta slutt. Det er et politisk ansvar at ansatte i pleie og omsorg får full stilling og en lønn å leve av. Derfor blir det en hovedsak for Arbeiderpartiet i det kommende stortingsvalget.

Med det tar jeg opp de forslagene Arbeiderpartiet har sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Då har representanten Tuva Moflag teke opp dei forslaga ho refererte til.

Sveinung Stensland (H) [12:15:54]: Vi mener det er opplagt at pårørende skal få være sammen med sine

nærmeste ved livets slutt, uansett smittesituasjon. Det er også presisert i Helsedirektoratets veileder om besøk i helse- og omsorgsinstitusjoner. Helsedirektoratet har ukentlige dialogmøter med statsforvalterne, og statsforvalterne er bedt om å følge opp kommunenes besøksordninger gjennom disse møtene og gjennom veiledning, sånn at besøksordningen blir i tråd med anbefalingene som er gitt i nasjonal veileder.

Regjeringspartiene sørget i fjor sammen med Framskrittspartiet for at det ble bevilget 400 mill. kr til sårbare eldre, til aktivitetstiltak og bekjempelse av ensomhet for eldre. I tillegg kom 75 mill. kr til frivillige organisasjoner som bidrar til likemannsarbeid, møteplasser og aktiviteter for mennesker som er sosialt isolert som følge av smitteverntiltak. Disse midlene blir videreført i år.

Helsedirektoratet er allerede bedt om å oppdatere alle relevante faglige råd til helse- og omsorgstjenesten for å sikre at oppdaterte råd om ivaretagelse av sårbare grupper er kjent og tilgjengelig for tjenestene. Videre er direktoratet bedt om å utarbeide retningslinjer som sikrer forutsigbarhet om, tilgang til og individuell planlegging av nødvendige tjenester for hjemmeboende, tjenestemottagere og deres pårørende i de ulike fasene i en nedstenging. Vi mener innholdet i de forslagene som i dag får flertall i Stortinget, er ivare tatt.

At medisinsk og palliativ behandling av eldre personer med covid-19-smitte må vurderes individuelt og etter behov, er selvsagt. Alle pasienter skal vurderes individuelt, uansett hva de feiler. Å sikre at ingen eldre på helseinstitusjoner skal måtte dø alene under pandemien, og at nære pårørende må få anledning til å være der i livets slutfase, er, som jeg tidligere var inne på, allerede presisert overfor kommuner og sykehus. For øvrig vil jeg legge til at det virker vel detaljert å kreve rapportering til Stortinget i de tilfellene der det motsette mot formodning skulle skje.

Godt smittevern og verdig omsorg er viktig uavhengig av pandemien, men det er mer krevende å få til. Her gjør helsetjenesten og kommunene en god jobb, og jeg vil gi honnør til alle ansatte i helsetjenesten som står i dette hver dag. Men prinsippene for en god og verdig eldreomsorg er de samme uansett hvilken situasjon vi står i. Nettopp derfor har vi innført reformen Leve hele livet. Målet er at alle eldre skal få hjelp og støtte til å mestre livet. Leve hele livet handler om de grunnleggende tingene som ofte svikter i tilbudet til eldre: mat, aktivitet og fellesskap, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. I den situasjonen vi nå befinner oss, er dette viktigere enn noen gang.

Kjersti Toppe (Sp) [12:18:58]: Pandemien og smitteverntiltaka har ført til store endringar i samfunnet.

Helsetilsynet la i november 2020 fram ein rapport om pasient- og brukarerfaringar så langt under pandemien. Resultatet gir grunn til bekymring for korleis situasjonen er for nokon av dei mest sårbare brukarane og pasientane, slik som dei eldre som har behov for samansette tenester eller omfattande tenester og bistand store delar av døgnet. Over halvparten av dei spurde seier at dei får færre tenester enn før pandemien. Om lag ein tredjedel opplyste at helsa har vorte dårlegare, og mange svarer at tenestene har falle heilt bort. Helsetilsynet stiller spørsmål ved om desse brukarane får dekt dei grunnleggjande behova sine og får forsvarlege tenester. Opp mot 70 pst. av dei pårørande svarte at dei har gitt langt meir støtte under pandemien enn tidlegare. Ulike avlastingstiltak og dag- og aktivitetstilbod er reduserte eller er tatt heilt bort under pandemien, og det går også ut over dei mange pårørande.

No er pandemien i ein annan fase, og igjen ser vi auka smitte fleire plassar i landet. Da er det viktig at tenesteplassane som innfører nye smitteverntiltak, gjer det på ein måte som ikkje får urimelege konsekvensar for sårbare grupper. Tenesteplassane har ei plikt til heile tida å vurdera om tenestene er forsvarlege og i tråd med behov som brukarane har. Ein har ei plikt til å gjera individuelle vurderingar. Brukarane og pårørande sin rett til medverknad er lovfesta, og lova gjeld også under ein pandemi.

Senterpartiet meiner at situasjonen for dei sårbare eldre under pandemien treng større politisk merksemd. Vi har difor fremja dette representantforslaget, og det er ei stor glede at heile fem av forslaga i dag får fleirtal:

- Det gjeld forslaget om å sørgja for at eldre personar med covid-19-smitte må få medisinsk og palliativ behandling på linje med andre, slik at eventuell sjukehusbehandling må vurderast individuelt og etter behov.
- Det gjeld forslaget om at ingen eldre på helseinstitusjon skal måtta dø aleine under pandemien, og at nære pårørande må få vera til stades. Det er eigentleg eit unødvendig forslag, men dessverre er det nødvendig å ta det opp.
- Det gjeld forslaget om å sikra at dersom eldre døyr aleine på helseinstitusjon, skal dette rapporterast.
- Det gjeld forslaget om å sikra eldre betre smittevern og vidare forslaget om at regjeringa må endra kommunikasjonsstrategien sin under pandemien på ein slik måte at kommunane og kommuneoverlegane vert direkte varsla om nasjonale tiltak.

Vi får dessverre ikkje fleirtal for forslaget om eit nasjonalt program for fleire heiltidsstillingar, auka grunnbemanning og rekruttering til den kommunale helse- og omsorgstenesta. Vi får heller ikkje fleirtal for eit forslag

om å sikra sjukeheimar og heimetenesta nok smittevernustyr og ei moglegheit til mindre fysiske tilpassingar av bygg under pandemien.

Eg tar opp forslaget som Senterpartiet har fremja saman med SV.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har teke opp det forslaget ho viste til.

Nicholas Wilkinson (SV) [12:22:11]: Eldre på institusjon har båret en svært tung bær under denne pandemien. Ikke bare rammes de hardere av sykdommen, de har også blitt hardt rammet av tiltakene. Å sitte alene når livet går mot slutten, med omfattende sykdom, er tungt både for dem det gjelder og deres pårørende.

Kommunehelsetjenesten har vært hardt rammet lenge. Kortere liggetid på sykehus har ført til press på tjenestene. Det er de syke og de eldre som betaler prisen for regjeringens politikk. Med pandemien på toppen ble det hele forverret. Derfor er jeg glad for at flertallet stemmer for flere forslag i dag. Men det skulle egentlig ikke vært nødvendig å gå gjennom Stortinget for å sikre at eldre skal slippe å dø alene.

Sammen fremmer de rød-grønne forslag om flere hele og faste stillinger. Det er noe av det viktigste vi kan gjøre for å sikre en bedre eldreomsorg. Ikke minst er det viktig for å forebygge smitte. Noe av den mest brutale lærdommen fra Sverige er hvordan smitten øker når ansatte ikke har råd til å bli hjemme ved sykdom, og når ansatte uten symptomer går mellom ulike institusjoner fordi de ikke har fått hele og faste stillinger.

Jeg anbefaler alle forslagene SV er med på.

Statsråd Bent Høie [12:24:30]: Regjeringen er opptatt av å beskytte sårbare grupper under pandemien, og de nasjonale rådene har vært rettet mot å beskytte disse gruppene, bl.a. eldre, som er særlig utsatt for koronasmitte. Dette var bakgrunnen for at vi i fjor innførte restriksjoner knyttet til besøk i sykehjem. Samtidig erfarer vi at de strenge smitteverntiltakene førte til ekstra belastninger som ensomhet og sosial isolasjon.

Vi har tatt flere grep for å redusere negative konsekvenser av disse tiltakene. Faglige råd og anbefalinger er kontinuerlig blitt oppdatert. Jeg har vært veldig tydelig på at beboere i sykehjem har rett til å motta besøk, og i takt med vaksinerings av sykehjemsbeboere blir det nå mulig også å klemme hverandre, ikke bare komme på besøk.

Det kan komme nye utbrudd eller uavklarte situasjoner som krever begrensninger, men begrensninger og besøk må begrunnes i forsvarlighetskravet etter smittevernlovgivningen. Statsforvalterne følger opp de kommunene som praktiserer reglene for strengt. For

pårørende til kritisk syke eller døende har rådene hele tiden vært at det skal legges til rette for besøk.

Ved pandemiens start var det utfordringer knyttet til tilgang til utstyr både nasjonalt og internasjonalt. Derfor opprettet vi en midlertidig innkjøps- og distribusjonsordning for å sikre nødvendig tilgang til utstyr. Ordningen er nå avsluttet, og kommuner og sykehus har nå selv ansvar for å sørge for tilstrekkelig smittevernustyr til egne tjenester. Regjeringen har imidlertid besluttet og allerede opprettet et nasjonalt beredskapslager for smittevernustyr, som skal supplere tjenester med utstyr dersom det skulle oppstå behov for det, men jeg kan understreke at beredskapslageret ikke skal erstatte tjenestens eget ansvar for å kjøpe utstyr på normal måte.

Det er de gruppene som har økt risiko for alvorlig forløp og død, som vil ha størst nytte av å være beskyttet mot covid-19. Derfor har regjeringen prioritert de aller eldste og personer i sykehjem tidlig i vaksinasjonsforløpet. De fleste i disse gruppene er nå vaksinert. Derfor har vi også nå endret rådene, slik at det blir enda lettere for eldre på sykehjem å få besøk.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er behov for tiltak som gir eldre tilgang på sosial kontakt. Gjennom budsjettforliket med Fremskrittspartiet har vi i 2020 bevilget 400 mill. kr til sårbare eldre, til aktivitetstiltak og bekjempelse av ensomhet for eldre. Vi har også bevilget 75 mill. kr til frivillige organisasjoner som bidrar til møteplasser og aktiviteter for eldre. I 2021 har vi bevilget 325 mill. kr til sårbare eldre og også videreført stimuleringsprogrammet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [12:27:33]: Som jeg også var inne på i mitt innlegg, besøkte jeg før jul helsefagarbeider Martine Hægland, som jobber i en 62,11 pst. stilling og fyller opp stillingen sin ved å ta vakter på et annet sykehjem i en annen kommune. Hun fortalte at hun av frykt for å spre smitte faktisk valgte ikke å ta vakter på det andre sykehjemmet. Hva vil helseministeren si til disse ansatte som for egen regning har tatt et ansvar for smittevernet?

Statsråd Bent Høie [12:28:14]: Det er jeg veldig takknemlig for, og jeg er også kjent med at mange ansatte i helsetjenesten har begrenset sin sosiale omgang sterkt siden i mars. Noen har nærmest gått i frivillig karantene fordi de er så opptatt av å beskytte dem de jobber med, og gir hjelp, omsorg og pleie. Vi ser at det er en enorm vilje blant dem som jobber i helsetjenesten til å ta smittevernet på alvor og jobbe for å beskytte de ansatte. Det er jeg veldig takknemlig for.

Tuva Moflag (A) [12:28:46]: Sammen med de andre rød-grønne partiene fremmer vi et forslag om at vi ber regjeringen innen juni 2021 fremme et nasjonalt program for flere heltidsstillinger, økt grunnbemanning og rekruttering til den kommunale helse- og omsorgstjenesten – med tiltak på både kort og lang sikt. Med det bakteppet vi har, med ansatte som ikke får en lønn å leve av, som ikke får hele, fulle stillinger, og som for egen regning har tatt ansvaret for smittevernet: Hvorfor vil ikke regjeringen være med på et sånt forslag, og hva vil regjeringen i så fall gjøre for å bøte på denne situasjonen?

Statsråd Bent Høie [12:29:28]: Det er fordi det programmet faktisk er vedtatt av Stortinget i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2021. I Kompetanseløft 2025 er det betydelige øremerkede midler hvert eneste år. Nå er det også etablert et samarbeidsforum sammen med Norsk Sykepleierforbund, Delta og Fagforbundet, der vi også sitter og diskuterer nettopp hvordan vi skal bruke disse midlene og eventuelt andre tiltak for å skape en heltidskultur, redusere bruken av deltid, redusere vikarbruken og øke bemanningen i tjenesten.

Ashild Bruun-Gundersen (FrP) [12:30:19]: For kort tid siden skrev 59 kommuneoverleger en kronikk hvor de altså kaller regjeringens informasjonsstrategi for Jøker Nord. Leger som er satt til å håndheve koronatiltak og beredskapsarbeid i kommunene, er særdeles misfornøyde med måten informasjonen til dem kommer på. De er helt avhengige av å følge med på pressekonferanser for å vite hvilke tiltak de må forholde seg til, og de må gjøre egne tolkninger av det som blir sagt. Det holder ikke. Nå vedtar flertallet i Stortinget her i dag et forslag om at kommuner og kommuneoverleger skal få direkte varsel om nasjonale endringer og tiltak. Mitt spørsmål til helseministeren er: Hvordan ser han på den kronikken som er skrevet, og hvordan stiller han seg til at Stortinget nå ser behov for å gjøre nettopp et slikt vedtak?

Statsråd Bent Høie [12:31:10]: Da den artikkelen kom på trykk, tok jeg det på største alvor. Vi var i direkte kontakt med ham som tok initiativet til artikkelen, og diskuterte hvordan vi skulle følge dette opp. Det gjorde vi. Vi etablerte et samarbeid med Den norske legeforening og Helsedirektoratet og har fulgt opp artikkelen. Tilbakemeldingen vi har fått etter det, er at de som var initiativtakerne til dette, synes at den ordningen vi nå har etablert, er mye bedre. Jeg oppfatter egentlig at det vedtaket som fattes i Stortinget i dag, er fulgt opp, eller allerede gjennomført av regjeringen i samarbeid med dem det gjelder. Så kan vi hele veien bli bedre på det området, og det jobber vi med.

Den ordningen vi har etablert nå, som enkelte i Stortinget er veldig kritiske til, nemlig at vi har etablert et ringsystem i forbindelse med lokale utbrudd med noen definerte tiltaksnivåer, er jo nettopp en sånn måte som gjør at de som sitter med ansvar lokalt, kan forberede seg i forkant. Det har f.eks. kriseledelsen på Nord-Jæren nå gjort ved å forutse hvordan ringsystemet vil slå ut hos dem med lokalt utbrudd. Det er ett eksempel på hvordan vi har gjort dette bedre nå.

Kjersti Toppe (Sp) [12:32:29]: I vår hadde vi ein situasjon der eldre på sjukeheimar ikkje vart testa nok, fordi ein hadde ikkje retningslinjer som tilsa at ein kunne testa viss det ikkje var vanlege symptom. No har Folkehelseinstituttet anbefalt ei slags screening-undersøking på sjukeheimar blant både bebuarar og personale, men eg har ikkje høyrte at dette faktisk er implementert. Det har vore mest snakk om importsmitte den siste månaden.

Eg synest tilrådinga frå Folkehelseinstituttet er kjempeviktig, så spørsmålet mitt er korleis dette er vorte implementert ute i kommunane. Kan statsråden gjera greie for kor mange kommunar som har innført screening på sjukeheimar for å avdekka smitte blant eldre på institusjon?

Statsråd Bent Høie [12:33:33]: Nei, jeg kan ikke si et antall på det, men jeg oppfatter at kommunene i veldig stor grad følger opp de retningslinjene vi har. Det er selvfølgelig sånn at vi kunne hatt et system som innebærer at alle kommunene i landet måtte rapportere til Statsforvalteren om alt de gjør når det gjelder retningslinjer, sånn at jeg kunne svart på alle de spørsmålene jeg får av representanten Toppe om det, men jeg mener det hadde vært feil bruk av ressurser i denne tiden, rett og slett fordi vi også må begrense rapporteringskravene til kommunene i en krisesituasjon.

Det er også viktig at vi har tillit til det som skjer lokalt. Jeg oppfatter at mange partier i Stortinget har tatt til orde for en tillitsreform. En tillitsreform bør, hvis den skal gjennomføres, i hvert fall inneholde en tenkning om at en ikke ber om detaljert rapportering på alle råd og veiledninger som gis ut til kommunene.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:34:35]: Regjeringa vil innføre et nytt system i eldreomsorgen. Det tidligere sosialminister Magnhild Meltveit Kleppa kalte for å sette bestemor ut på anbud, heter nå fra regjeringas side fritt brukervalg i eldreomsorgen.

Mitt spørsmål er: Hvorfor ser regjeringa behovet for å endre systemet? Er det virkelig sånn at på statsrådens vakt er det offentlige tilbudet for de eldre så svakt at det ikke på en fullgod måte er et godt tilbud? Er det rett og slett sånn at det er for få heltidsstillinger, det er for

mange de eldre har å forholde seg til, og at en derfor altså må satse på det kommersielle?

Statsråd Bent Høie [12:35:31]: For det første er ordningen fritt brukervalg, som regjeringen har på høring og snart skal fremme for Stortinget, det motsatte av å sette bestemor ut på anbud. Det er nettopp en lovramme som gjør at kommunene kan innføre fritt brukervalg uten å måtte gå veien om anbud, som er den vanlige måten å gjøre det på nå. Dermed unngår man de negative sidene som f.eks. anbud og konkurranseutsetting vil innebære.

Jeg tror veldig mange vil velge å bruke det kommunale tilbudet fordi de er fornøyd med det, men jeg har også møtt mange brukere som sier at i en situasjon der man ofte er veldig avhengig av hjelp av andre, har det en stor verdi som enkeltmenneske å kunne være sjef i eget liv og kunne ta noen valg. En av de brukerne jeg møtte som var veldig opptatt av dette, sa nettopp at betydningen av det å få en fast person til et fast tidspunkt, var det som gjorde at hun valgte en privat leverandør istedenfor kommunens tilbud, for det var viktig i hennes liv.

Presidenten: Replikkkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:36:52]: Jeg er stolt av Senterpartiets utrettelige innsats for å bedre situasjonen for de eldre på dette området. Det er godt smittevern og verdig eldreomsorg som er temaet her i dag, og jeg vil ha litt oppmerksomhet rundt forslag nr. 3, som kommer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, om flere heltidsstillinger og altså færre mennesker å forholde seg til for de eldre som trenger bistand i sin situasjon. Pandemien har vist behovet for å ha færre å forholde seg til. Det er unison enighet om at det er dette som må gjøres for å få opp kvaliteten. Vi foreslår her et nasjonalt program som går på kvalitet og penger, og det er oppsiktsvekkende at regjeringspartiene ikke kan støtte det.

Det som er vesentlig – og her har Senterpartiet et stort ansvar ute i de enkelte kommunene med våre over 100 ordførere – er å få til et samspill mellom den politiske ledelse, den administrative ledelse og fagforeningene i kommunene, slik at vi får en bedre og mer verdig eldreomsorg, ikke minst i hjemmetjenestene. Det er krevende arbeid. Det er komplisert å få turnuslistene til å gå opp når det er heldøgnsdrift, og derfor er det vesentlig å etablere en felles virkelighetsforståelse i alle deler, ikke minst i ledelsen i en kommune og ledelsen i departementet. Det vil gjøre det offentlige helse- og omsorgstilbudet bedre, og det er det som er kjernen fra Senterpartiets side når det gjelder dette forslaget.

Da er vi inne på neste punkt, som de samme partiene går inn for, nemlig at en ber regjeringa om ikke å innføre ordningen med fritt brukervalg i eldreomsorgen. Statsråden sa nå at en kunne innføre dette systemet uten anbud. Det er ganske spesielt. Mener virkelig statsråden at kommunene kan ta inn private kommersielle aktører i denne virksomheten uten å legge det ut på anbud? En må jo her dele et marked mellom de ulike aktørene. Hvis en ikke gjør det, ja vel, da har vi fri tilgang, da er det mulig for alle som er inne i en eller annen registreringsordning, å komme inn. Da vil vi få et utall av selskaper som driver innenfor denne bransjen, og som til syvende og sist må samhandle med det offentlige tilbudet, fordi det som går på den delen av omsorgen som vi her snakker om, må koordineres med andre deler av eldreomsorgen i kommunene. Det vil lett bli et ganske stort kaos og behov for et stort koordineringsapparat hvis det skal fungere.

Jeg vil på det sterkeste advare mot det forslaget – og holde fast ved det som Senterpartiets sosialminister Magnhild Meltveit Kleppa sa: Vi setter ikke bestemor ut på anbud. Vi forbedrer det offentlige tilbudet i stedet.

Kjersti Toppe (Sp) [12:40:12]: Ein del talarar har gitt inntrykk av at forslaga som vert fremja, er å slå inn opne dører, og at dette allereie er varetatt.

Vi kan ta forslaget om at helsehjelp skal vurderast individuelt, og erfaringane frå pandemien. Blant anna viste ein studie frå tre sjukeheimar i Bergen at berre 5 av 40 pasientar fekk tilstrekkeleg lindring, og at berre 3 av 40 vart innlagde på sjukehus. Det er òg mange som gir tilbakemeldingar, både gjennom media og ved direkte kontakt, og er uroa for at den nasjonale prioriteringsrettleiaren har blitt praktisert så strengt at pasientar som er på sjukeheim, og som har hatt behov for og kunne hatt nytte av sjukehusinnlegging, ikkje har fått det fordi ein har frykta at dei kunne ta opp plass for andre pasientar.

Vi har òg eit forslag om at ingen skal døyddeleine, og det blir sagt at det er eit unødvendig forslag: Eg er heilt einig – det skulle aldri vore fremja i denne salen, det burde vore heilt opplagt ute i tenestene. Det har vore presisert frå Helsedirektoratet, det er heilt korrekt, men vi veit jo at praktiseringa der ute har vore veldig forskjellig. Det er altfor mange som har opplevd ikkje å få besøk på grunn av veldig strenge besøksreglement, og fleire har òg døyddleine under pandemien. Det må vi hindra ved ei eventuell ny bølge eller smitteoppblomstring i delar av landet.

Vi får høyra at det er vel detaljert å be om rapportering på korleis dette vert praktisert. Eg er heilt einig – det er vel detaljert. Men når vi i opposisjonen repeterte gonger har tatt opp dette ifrå mars av fordi vi ser at

dette ikkje er bra, og fordi det er ei veldig viktig verdiskaping, får vi vita gjennom pressa at nei, det er faktisk ikkje varetatt – trass i mange spørsmål til statsråden om dette no skal vera varetatt. Difor må vi fremja slike forslag.

Når vi spør om ein ikkje bør innføra screening på alle sjukeheimar i Noreg for å avdekkja smitte og hindra smitteutbrot, vert vi møtte med at vi ikkje må be om enda meir rapportering. Vi ber ikkje om rapportering, vi ber om at det vert sørgt for eit nasjonalt tilbod av dette, slik at eldre faktisk vert prioriterte.

Det er òg vist at det er stort behov for rehabilitering i sjukeheimar, og at dårleg bygningsmasse faktisk kan ha bidratt til auka smitte. Da er det ulogisk at ein skal kutta i støtta til rehabilitering. I alle fall er det det regjeringa har anbefalt før.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:43:23]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Audun Lysbakken, Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Torgeir Knag Fylkesnes, Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om klimaomstilling (Innst. 197 S (2020–2021), jf. Dokument 8:61 S (2020–2021))

Presidenten: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får også ei taletid på inntil 3 minutt.

Une Bastholm (MDG) [12:44:14] (ordfører for saken): Takk til komiteen for samarbeidet om denne saken. Bakgrunnen er altså rapporten fra klimaomstillingsutvalget fra september i fjor. De så på hvordan vi kan redusere klimarisikoen i norsk økonomi nå som vi står overfor en rask global energiomstilling bort fra fossil energi, der også etterspørselen etter olje og gass vil falle.

Utvalget la til grunn at verdens og Norges klimapolitikk blir i tråd med 1,5-gradersmålet, dvs. en halvering av globale klimagassutslipp innen 2030. De anbefalte å redusere statens klimarisiko ved å begrense nye letelisser, stramme inn oljeskatteregimet og innføre stresstesting av klimarisiko for nye planer for utbygging

og drift. Utvalget anbefalte også å legge til rette for langt større verdiskaping og økte eksportinntekter fra fornybar energi, bioøkonomi, karbonfangst og -lagring og hydrogen.

Olje- og gassnæringen står for 28 pst. av klimagassutslippene i Norge i 2019. I tillegg kommer utslippene fra når norsk olje og gass forbrennes i andre land – anslått til om lag en halv milliard tonn CO₂-ekvivalenter. Det tilsvarer ti ganger Norges årlige utslipp.

Flertallet i komiteen, Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne, foreslår i dag å standardisere sertifiseringen for offshorearbeid på tvers av sektorer som olje og vind for å gjøre det enklere for arbeidere å bevege seg mellom industrier.

I tillegg fremmer SV og Miljøpartiet De Grønne en rekke forslag som dessverre ikke får flertall. Vi ber regjeringen stanse alle tildelinger av nye oljelisenser, avskaffe leterefusjonsordningen og innføre et nøytralt petroleumsskattesystem til erstatning for dagens system. Vi ber regjeringen utrede å innføre en omstillingsavgift på produksjonen av petroleum for å fremme klimaomstilling og lavutslippsteknologi og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å sikre det. Vi ber regjeringen innføre stresstesting av klimarisiko for plan for utbygging og drift av petroleumsförekomster. Vi ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal vurdere hvordan kompetansen innen olje og gass kan overføres til andre næringer. Og vi ber regjeringen sette i gang arbeidet med programmet for kompetanseoverføring og jobbsikring for petroleumssektoren.

Miljøpartiet De Grønne kommer også til å stemme for forslag nr. 8, fra SV, om å utrede samfunnsøkonomisk lønnsomhet og klimarisiko på de ulike feltene på norsk sokkel.

Med dette tar jeg opp de forslagene jeg refererte til. Jeg ønsker alle en god debatt og flertallet bedre lykke til neste gang vi skal ta stilling til hvordan vi kan få fortgang i en nødvendig grønn omstilling av norsk økonomi og industri.

Presidenten: Representanten Une Bastholm har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Aase Simonsen (H) [12:47:07]: Denne saken handler om klimaomstilling og inviterer nok en gang til debatt om hva som skal til for å stoppe utslippene av klimagasser.

Utslippene i Norge er de laveste på 27 år, men klimakrisen er vår tids største utfordring, og vi har en lang vei å gå for å nå de mål og forpliktelser vi har satt oss. Nettopp derfor er det også bra at regjeringen har lagt fram en offensiv og forpliktende klimaplan som viser hvordan vi kan kutte utslipp og skape utvikling.

Vi må omstille og utvikle, ikke avvike. Norsk olje- og gassproduksjon har sikret velferden vår i flere tiår, og kompetansen fra den vil sikre velferden i tiårene som kommer. Regjeringens mål med petroleumspolitikken er at den skal være lønnsom og bidra med midler til fellesskapet. Slik prosessen er i dag, gjennomfører oljeselskapene allerede stresstester, og myndighetene godkjenner ikke utbygging hvis det ikke anses å bli samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Petroleumsnæringen har gitt oss fortrinn. Kunnskapen fra oljeplattformer brukes til havvind, og kunnskap om oljeboring brukes til lagring av karbon. Dette er satsinger regjeringen støtter opp under gjennom store bevilgninger til forskning og utvikling i samarbeid med de private.

Forutsigbare skatteregler er en av forutsetningene for å redusere risikoen ved investeringer og opprettholde arbeidsplasser. Petroleumsnæringen er underlagt både CO₂-avgift og klimakvoter, og klimaplanen mener at disse til sammen skal være 2 000 kr per tonn CO₂ i 2030. Dette gir selskapene på norsk sokkel ytterligere incentiver til å investere i lavutslippsteknologi.

Jeg vil minne om den varslede stortingsmeldingen om langsiktig verdiskaping fra våre energiresurser, der det også vil bli beskrevet hvordan nye og bærekraftige næringer og arbeidsplasser har potensial til å vokse fram ved å benytte seg av kompetanse, teknologi og erfaring fra olje- og gassbransjen.

Jeg tror ikke vi ennå vet hvor teknologimulighetene fra olje- og gassvirksomheten stopper, men jeg tror at en politisk avvikling kan sette en stopper for dem, og det er det forslagene i denne saken fra SV betyr.

Jon Georg Dale (FrP) [12:50:02]: Representantforslag om klimaomstilling vert det hevda at den saka vi behandlar no, er. Det er i beste fall å segle under falskt flagg. Dette er eit fordekt forsøk på å verte kvitt norsk olje- og gassindustri – eit målretta, medvite og presist angrep på den industrien vi har bygd opp gjennom fleire tiår, som har gjort oss rike, som har gjeve grunnlaget for velferd, og som sysselset ikkje berre titusenvis, men hundretusenvis av arbeidstakarar direkte eller indirekte i heile dette landet.

Det er eit representantforslag for auka fattigdom, auka forskjellar og industridød for store delar av landet. Difor vert heldigvis ikkje dette forslaget vedteke. Det er eit paradoks at vi i det heile må ta stilling til denne type forslag i ei tid der vi elles i dette huset prøver å få gjort det vi kan for å tryggje norske arbeidsplassar i ei ekstremt krevjande tid.

Norsk olje- og gassproduksjon betyr ikkje all verda for verdsmarknaden. Vi må erkjenne det – 2–3 pst. av den totale oljeproduksjonen i verda. Den kan nok

erstattast av andre oljeproduserande land, slik dette forslaget for alle praktiske føremål legg opp til. Men det vert ikkje mindre utslepp av det. I den grad det påverkar dei globale klimagassutsleppa, vil det truleg bidra til å auke dei, for i Noreg produserer vi olje og gass på ein reinare måte enn dei fleste andre oljeproduserande nasjonar. Det er det store paradokset.

Venstresida i norsk politikk er i ferd med å gå seg fullstendig vill i denne debatten. I sin iver etter det prisverdige initiativet, nemleg å bidra til lågare CO₂-utslepp, spring ein etter dei politiske symbola, etter innanlandske utsleppskutt som ikkje nødvendigvis påverkar dei globale, og på vegen er ein villig til å ofre titusenvis, om ikkje hundretusenvis, av lønsame arbeidsplassar som dannar grunnlaget for velferd.

Det er framleis ein ting dette forslaget bidreg med, og det er å halde oppe motivasjonen for å sørge for at venstresida ikkje vinn fleirtal ved valet i år.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:53:20]: Senterpartiet er opptatt av klimaomstillingen. Men dette forslaget er et forslag for å avvike norsk olje- og gassnæring, og det kan ikke Senterpartiet være med på.

Jeg tror alle i denne salen er innforstått med at vi har «the golden years» for olje- og gassnæringen bak oss, men jeg tror også de aller, aller fleste i denne salen innser at vi også kommer til å ha behov for en olje- og gassnæring i vår tid. Da vil det være uklokt å starte avviklingen av en næring som bidrar med nettopp positiv verdiskaping, kompetanse, teknologi og arbeidsplasser til det norske samfunnet, og en næring som faktisk har ambisiøse klimamål. Senterpartiet er opptatt av at det grønne skiftet i Norge kommer til å skje på skuldrene av denne næringen.

Det blir ikke industriell fangst og lagring av CO₂ uten olje- og gassnæringen. Det er disse som representerer reservoarene, teknologien, kompetansen og risikokapitalen. Det blir ikke noe norsk vindkrafteventyr med flytende vindmøller til havs uten olje- og gassnæringen. Det er virksomheter som Aker og Equinor, eller underleverandører som FMC på Kongsberg og Slåtland i Rakkestad, som har kompetansen og teknologien som er vårt konkurransefortrinn. Det blir ingen norsk satsing på havfarmer uten olje- og gassnæringen. Det er den næringen som har erfaringen med å drifte store installasjoner langt til havs under svært værutsatte forhold. Til sist: Det er vanskelig å se for seg en norsk industrireise på land uten olje- og gassnæringen fordi staten Norge er dypt avhengig av inntektene herfra for å bygge en bru inn i en fornybar tidsalder.

Det er fristende å si at vi som samfunn skal bygge en bru fra oljelandet til fornybarlandet. Problemet er at vi ikke klarer å bygge den brua hvis vi ikke har et bru-

feste på den siden vi står. Det er nettopp det disse forslagene innebærer: at vi river brufestet før vi har begynt å bygge brua.

Olje- og gassnæringen er i ferd med å kutte utslipp og omstille seg i tråd med politiske føringer, vedtatte mål om det grønne skiftet samt det faktum at olje- og gassnæringen ikke er løsrevet fra samfunnstrendene som helt klart er på klimaets side.

Senterpartiet er opptatt av å sikre forutsigbarhet for å kunne omstille, og det vil etter vårt syn være umulig med de forslagene Stortinget i dag er invitert til å behandle. Men det er ett unntak: Vi støtter forslaget om en sertifiseringsordning for offshorearbeidet. Det vil nettopp kunne bidra til å forenkle brubyggingen fra oljealderen til fornybaralderen når offshorearbeideren og næringen kan bruke sin kompetanse på tvers av sektorer – fra olje til vind og andre relevante områder.

Lars Haltbrekken (SV) [12:56:48]: Klimaomstillingsutvalgets rapport for å redusere klimarisikoen i norsk økonomi har viktige forslag for å håndtere risikoen knyttet til olje og gass og stimulere til en omstilling. Klimaendringene og den nødvendige omstillingen som verden må gjennom, vil få stor betydning for Norge og norsk økonomi. Energiomstillingen globalt går fortere enn mange hadde forutsett.

Klimaendringene utgjør en stor risiko for norsk økonomi og legger press på næringslivet for at det skal omstille seg, særlig petroleumsindustrien. Selv om petroleumsnæringen har vært veldig viktig for norsk økonomi, blir den mindre viktig i fremtiden. Vi kan ikke fortsette å leve av varer verden vil ha mindre og mindre av.

Stadig flere av verdens største banker og investorer sier de ikke vil finansiere oljeboring i Arktis, der store deler av Norges uoppdagede oljeressurser befinner seg. I tillegg øker usikkerheten om verdien av framtidige oljereserver i finansmarkedet. Alt dette fører til at nye investeringer i olje og gass, som gjerne har en horisont på minst 30 år, utgjør en betydelig og voksende risiko. Dagens rammebetingelser for petroleumsnæringen utgjør en risiko for at det gjøres investeringer som ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomme på så lang sikt. Det gjør oss sårbare.

Rammebetingelsene for norsk olje og gass må tilpasses denne virkeligheten og redusere risikoen for investeringer som ikke vil være samfunnsøkonomisk lønnsomme på lang sikt. Derfor er det nødvendig med en gradvis og planlagt omstilling av norsk økonomi. Omstillingen er nødvendig av hensyn til at Norge trenger flere bein å stå på, og den er viktig for å sikre velferdsstaten i fremtiden og for å sikre norske arbeidsplasser.

Norske olje- og gassarbeidere har kompetanse som vil spille en nøkkelrolle for andre næringer vi skal leve av framover. Derfor trengs det målrettede tiltak som kan ivareta denne kompetansen og sørge for å overføre den til nye næringer. I dag finnes det ingen plan for denne omstillingen. Derfor må vi sammen med næringslivsorganisasjonene og fagbevegelsen sikre at Norges industrisatsinger framover koordineres med jobbsikrings- og kompetanseoverføringsprogrammer for olje- og gassarbeidere. Målet må være å sikre en sømløs omstilling til jobber innenfor fornybar energi.

De som lever i den tro at vi bare kan fortsette og fortsette å selge en vare verden vil ha mindre og mindre av, tar et stort ansvar for framtidens velferdsstat. Jeg tar med det opp det forslaget SV har fremmet alene.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har teke opp det forslaget han refererte til.

Åsmund Aukrust (A) [13:00:04]: Klimaomstillingsutvalget har gjort en interessant jobb, og en viktig jobb. Det er WWF og en del andre sivilsamfunnsorganisasjoner som har stått bak det, og jeg vil takke for den viktige jobben de har gjort. Det er sikkert mange av de forslagene de har hatt med seg, som vi kommer til å bruke mye tid i politikken på å diskutere, både internt i partiene og her i denne salen.

De forslagene vi diskuterer i dag, kommer fra Miljøpartiet De Grønne og SV, og handler egentlig om raskt å avvikle norsk oljeproduksjon. Det er Arbeiderpartiet ikke enig i. Jeg tror både de og alle vi andre vet at det bare vil være de to partiene som står bak de forslagene. I stor grad kan jeg slutte meg til de kommentarene som kom fra min gode kollega Ole André Myhrvold fra Senterpartiet. Her står Arbeiderpartiet og Senterpartiet sammen.

Norsk oljeproduksjon er gjenstand for politisk debatt. Jeg synes ikke vi, som Fremskrittspartiet, skal latterliggjøre at det diskuteres. Jeg synes tvert imot det er viktig å diskutere det, for det er jo Norges største næring. At vi selvsagt skal kunne diskutere den største næringen i Norge, er å ta den på alvor, og det fortjener de, for det er en næring som sysselsetter tusenvis av mennesker, som skaffer store inntekter til fellesskapet, og som driver fram teknologi i verdensklasse. Selvsagt tåler en slik næring å ha politisk diskusjon.

Samtidig er det en næring som bidrar med fossile ressurser, og all bruk av fossile ressurser gir klimautslipp. Derfor er det i norsk oljepolitikk mange dilemmaer som må diskuteres: hvordan vi best ruster næringen for fremtiden, hva slags klimakrav vi skal stille, og hvordan vi kan ta i bruk kunnskapen vi har hatt i 50 år på havet.

Derfor må vi aldri lure oss selv til å tro at de riktige svarene i fortiden vil være det i all framtid, og derfor er dette debatter vi er nødt til å ta hele tiden.

Arbeiderpartiet stemmer, som jeg sa, ikke for noen av forslagene, med ett unntak, og det er det forslaget som representanten Ole André Myhrvold redegjorde for, og som altså Arbeiderpartiet står bak.

La meg bare til slutt dvele ved det som er innledningen til teksten i merknadene. Der står alle partiene og sier at klimatrusselen er en av de største truslene menneskene står bak, med ett unntak: For Fremskrittspartiet er ikke dette mulig å si. Jeg mener at det viser at her er Fremskrittspartiet nok en gang på en annen plan enn alle oss andre.

Vi hørte at representanten Jon Georg Dale var opp tatt av arbeidsplasser. Vel, den største trusselen mot norske arbeidsplasser er å ikke ta klimakampen på alvor. Klimatrusselen er en større utfordring for norske arbeidsplasser enn at vi i det hele tatt har denne diskusjonen her i denne salen. Jeg mener at det som burde vært helt åpenbart for alle verdens politikere, er åpenbart ikke åpenbart for Fremskrittspartiet. Her beviser de igjen at de er et annet sted enn oss andre. Det gjør det til et stort paradoks at denne regjeringen har valgt Fremskrittspartiet til sin samarbeidspartner i klimaspørsmål. Når vi skal diskutere klimameldingen, har altså regjeringen valgt å gå til det eneste partiet som sier at de ikke mener at klimasaken er den største utfordringen menneskene står overfor. Det får være deres valg, men det bekrefter jo igjen hvor viktig det er å få et nytt flertall i denne salen.

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Tina Bru [13:03:19]: I fare for å gjenta det flere representanter i komiteen har sagt før meg – noe annet blir kanskje litt vanskelig – har jeg lyst til å starte med å si at hele tittelen på dette representantforslaget mener jeg er misvisende. Dette handler ikke om klimaomstilling, det handler om å avvikle norsk petroleumsnæring, som er et forslag og en debatt vi har hatt utallige ganger tidligere i denne salen.

Men når det er sagt, er både jeg og regjeringen enig i det også det store flertallet i komiteen sier, at klimakrisen er vår tids største utfordring, og at arbeidet med å redusere verdens utslipp og nå målene i Parisavtalen er av største viktighet. Det er nettopp derfor regjeringen fører en ambisiøs klimapolitikk som også omfatter olje- og gassvirksomheten, gjennom bl.a. kvoteplikt, en stadig økende CO₂-avgift og det faktum at vi nettopp la frem en svært omfattende og ambisiøs klimamelding som setter oss på rett spor for å nå målene.

Det er vel heller ingen overraskelse da at jeg er grunnleggende uenig med forslagsstillerne i denne saken. Jeg mener en politisk avvikling av vår største og viktigste næring er et feilspor, men jeg vil legge til rette for lønnsom og effektiv produksjon av olje og gass med stadig lavere utslipp. Det må være et mål vi kan være enige om. Vi skal kutte utslippene raskest mulig, og vi skal utvikle teknologiske løsninger som gjør det mulig å nå våre klimamål. Det er det bred støtte for i Stortinget, og det er jeg glad for.

Videre redegjorde jeg i mitt svarbrev til komiteen for mitt syn på de ulike forslagene, men overordnet vil jeg si – uten å ha tid til å gå inn på dem alle – at disse forslagene ikke vil bidra til å løse klimautfordringen i verden. Derimot er jeg sikker på at det vil bety en drastisk nedbygging av Norges største næring og true titusenvis av lønnsomme jobber. At forslaget også kommer midt oppi en pandemi som allerede har rammet tusenvis av bedrifter og arbeidsplasser, understreker alvoret i dette.

I innstillingen ber også komiteen regjeringen fremme forslag om å standardisere sertifisering for offshorearbeid for å sikre mobilitet på tvers av sektorer som olje og havvind, for å gjøre det enklere for arbeidere å bevege seg mellom industrier. Jeg er helt enig i at vi skal legge til rette for å utnytte kompetansen på tvers av sektorer, men som nevnt i svarbrevet mitt har vi i dag ikke noe grunnlag for å slå fast at det er et behov for å fremme et forslag om ytterligere å standardisere sertifiseringene for offshorearbeid som et tiltak for å få dette til. Jeg har heller ikke registrert at det er et ønske fra industrien selv, og jeg synes ofte det er klokt å lytte til dem før man innfører nye og kanskje til dels også byråkratiske ordninger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jon Georg Dale (FrP) [13:06:16]: Eg vil først seie at eg deler syn på mykje av budskapen i statsrådens innlegg. Men det er ein logisk brest, slik eg oppfattar det, når statsråden sjølv skryter av forslaget om CO₂-avgift for olje- og gassindustrien på 2 000 kr per tonn. Då er mitt enkle spørsmål: Kva er den dokumenterte effekten i reduserte globale klimagassutslipp ved ein CO₂-pris for norsk olje- og gassindustri på 2 000 kr per tonn i 2030?

Statsråd Tina Bru [13:06:57]: Rett før sommeren vedtok vi en ganske omfattende skattepakke for oljeindustrien i lys av den veldig krevende situasjonen de står i. Et av de forslagene som Stortinget la inn i det vedtaket, var at norsk petroleumssektor skal kutte ikke 40 pst., men 50 pst. av sine utslipp innen 2030. Det stemte Fremskrittspartiet for. Det viktigste virkemidlet vi har for å utløse den omstillingen, er bl.a. CO₂-avgiften. Så er

det heller ikke slik at CO₂-avgiften alene skal utgjøre 2 000 kr per tonn i 2030, men det er det samlede avgiftsnivået, altså kvotepris pluss CO₂-avgift.

Jeg tror alle industrier i Europa kommer til å møte høyere avgifter fremover. Jeg tror på en omlegging av vår industri for å kutte utslipp for å utløse de investeringene, og at det også vil bidra til å sikre konkurransedyktigheten for denne næringen i fremtiden. Jeg har fortsatt ikke registrert noen alternative forslag for å nå det målet også. Fremskrittspartiet har stemt for at vi skal pålegge industrien å nå.

Jon Georg Dale (FrP) [13:07:58]: Til oppklaring: Dersom regjeringens partia kjem til Framstegspartiet og seier at vi vil gå ned til 40 pst. som ambisjon, som næringa sjølv føreslo, er det berre å kome. Det skal vi vere villige til å diskutere.

Det er behov for å gjenta spørsmålet, sidan eg ikkje fekk svar på det eg spurde om, nemleg: Kva er den dokumenterte effekten i globale klimagassutslepp som følge av ein CO₂-pris på 2 000 kr per tonn i 2030?

Statsråd Tina Bru [13:08:31]: Når vi kutter utslipp på norsk sokkel, går også utslippene ned. Det er helt logisk at de gjør det. Samtidig er denne sektoren en del av kvotesystemet i EU, som også vil strammes til, hvor kvoter blir slettet. De kvotene som ikke benyttes på norsk sokkel fordi man f.eks. har elektrifisert produksjonen isteden, vil bidra til færre kvoter, og ergo også da senke utslippene.

Så er jo næringen her offensiv selv. De ønsker mer enn noe annet forutsigbarhet for de rammene som skal ta oss inn i fremtiden. Det er derfor de, i hvert fall så vidt jeg har registrert, ikke har vært veldig, veldig kritiske til dette. Ja, det blir krevende for dem, men vi skal også stille opp som myndigheter, og det gjør vi på mange forskjellige måter. Det gjør vi bl.a. ved å bruke milliarder på å utvikle karbonfangst og -lagring, som kommer til å være kjempeviktig for denne industrien. De også ønsker å være en del av det grønne skiftet, og de ønsker å kunne levere olje og gass fra norsk sokkel også i en fremtid hvor vi har nådd klimamålene våre.

Jon Georg Dale (FrP) [13:09:35]: No begynner eg å mistenkje at regjeringa ikkje veit konsekvensane av politikken dei føreslår. I staden for å lage fleire grunnlag for å snakke seg bort frå spørsmålet gjentek eg det no for tredje gong: Kva er den konkrete, dokumenterbare effekten i reduserte klimagassutslepp globalt av ein CO₂-pris på 2 000 kr per tonn for norsk petroleumsnæring i 2030?

Statsråd Tina Bru [13:10:01]: Dette har jeg jo svart på. Nå har jeg og representanten Dale hatt ganske man-

ge av disse utvekslingene i flere saker i løpet av den siste tiden. Jeg har sagt det samme da som jeg sier nå: Det vil selvfølgelig kutte utslipp globalt hvis man også kutter utslipp på norsk sokkel. Vi har en felles atmosfære. Blir det noe mindre som slippes ut, blir det mindre totalt.

Så viser jeg til ETS, som strammes inn, som blir strengere, og det blir dyrere å slippe ut også der. Selvfølgelig vil det ha en effekt. Det er det som er hele kjernen i EUs klimapolitikk. Det er derfor vi er tett knyttet til EU, fordi det er den beste måten å oppnå målene på. Senest i dag har jeg godkjent tre elektrifiseringsprosjekt på sokkelen, som vi har fått til takket være det Fremskrittspartiet gjorde da de satt i Olje- og energidepartementet.

Presidenten: Jon Georg Dale – til replikk nr. fire, og det blir den siste.

Jon Georg Dale (FrP) [13:10:50]: President, eg skal nøye meg med det.

Vi gjorde mykje godt då vi sat i Olje- og energidepartementet. Det erkjenner vi, og vi er stolte av det. Ein av dei tinga vi var veldig opptekne av då vi sat der, var å vite kva konsekvensane var av det vi føreslo. Eg registrerer at det finst ikkje eit tal på globale utsleppskutt, som vil kome av forslaget om det veldig konkrete talet, 2 000 kr i CO₂-avgift per tonn. Dette illustrerer jo heile poenget, nemleg at felles gjennomføring med EU, som også Framstegspartiet støttar heilhjarta fordi det er bra for norske interesser, fungerer fordi marknadene fungerer når Noreg er ein del av dei. Den kvotemarknaden som statsråden skryter av, gjev også moglegheit for at norske reduserte utslepp kan motsvarast av at det vert fleire tilgjengelege kvotar for andre. Då er vi tilbake igjen. Når ein ikkje kan vere konkret på talet: Finst det nokon form for dokumentasjon på at det avgiftsforslaget faktisk reduserer dei globale klimagassutsleppa?

Statsråd Tina Bru [13:11:58]: Hva slags effekt en samlet CO₂-avgift, altså kvote pluss avgiften på 2 000 kr i 2030, vil bety, kommer også helt an på hva slags tiltak det utløser. Så nei, det er ikke mulig for meg å stå her og gi det eksakte tallet nå for hvor mye utslipp det kommer til å kutte. Men logikken bak det hele om at når man reduserer utslippene på norsk sokkel, går utslippene ned globalt – den er jo umulig å misforstå.

Så er det heller ikke riktig som representanten sier, at disse kvotene bare blir tilgjengeliggjort for andre. Nei, fordi det systemet skjerpes inn, som jeg også har svart flere ganger. Man sletter kvoter i systemet, så de blir ikke bare flyttet et annet sted. Det er den endringen som har skjedd i dette systemet i EU, noe som er kjempeviktig. Ellers ville jeg vært enig med representanten i at det hadde vært rimelig meningsløst å kutte utslipp innenfor kvotepliktig sektor hvis ikke den mekanismen

var på plass. Men det er den nå. Når man ser den offensive politikken i Europa, ser man hvilken vei det går. Jeg mener vi skal være med på den framtiden, ikke på bakbeina.

Lars Haltbrekken (SV) [13:13:13]: Jeg må bare starte med å berømme statsråden for at hun gang på gang arresterer Fremskrittspartiets representant i diskusjonen om elektrifisering av sokkelen, og samtidig beklage at fakta dessverre ikke ser ut til å ha nevneverdig betydning for representanten Dale.

Men så over til spørsmålet: I høst ble det avdekket at oppdaterte lønnsomhetsanslag for petroleumsvirk-somheten ikke ble viderefremmet til Stortinget i forbindelse med åpningen av Barentshavet sørøst. I de anslagene som ble laget i 2013, anslo man at det trengtes en oljepris på minst 84 dollar per fat for at oljevirk-somhet i området skulle bli lønnsomt. Spørsmålet er: Har Oljedirektoratet eller Olje- og energidepartemen-tet gjort noen nye lønnsomhetsvurderinger av virk-somheten i Barentshavet siden 2013?

Statsråd Tina Bru [13:14:15]: Først til det represen-tanten spør om: Når man skal åpne et havområde for petroleumsvirk-somhet, er det veldig usikkert hva som er verdigrunnlaget i det man potensielt kan finne der, og potensielt utvikle til et drivverdig funn, så det vil all-tid være usikkerhet rundt slike tall på et sånt tidspunkt. Hva som er den faktiske verdien, hva som faktisk er lønnsomt, får man først vite etter at man har undersøkt, boret, funnet noe – modnet det frem til en beslutning. Det er det tidspunktet man må ta beslutningen på. Etter hvert som man kartlegger mer, vil man selvfølgelig også kunne få mer nøyaktige vurderinger av dette, men man vet altså ikke den eksakte lønnsomheten før man har funnet noe. Så har man ikke funnet de store ressursene i Barentshavet sørøst – det er helt riktig.

Lars Haltbrekken (SV) [13:15:08]: Jeg takker for svaret, men jeg lurer fortsatt på om det er gjort noen oppdaterte anslag knyttet til lønnsomheten i disse om-rådene siden lønnsomhetsvurderingen fra 2013 ble gjort.

Statsråd Tina Bru [13:15:27]: Jeg klarer ikke på stå-ende fot å svare på akkurat hva slags analyser som har blitt gjort på dette, men det overordnede poenget mitt står seg i den forbindelse, at det er vanskelig å vite eksakt, så jeg tror uansett det er farlig å legge det til grunn for om noe er lønnsomt eller ikke. Det vil man egentlig ikke ha nok kunnskap til å kunne mene noe om før man eventuelt har funnet noe. Det vil alltid være usik-kerhet knyttet til slike tall, så jeg vil advare både mot å

legge for mye vekt på dem og ikke å legge vekt på dem i det hele tatt.

Une Bastholm (MDG) [13:16:16]: Jeg merker meg at fra både statsråden og store deler av Stortinget er et viktig argument mot i det hele tatt å se på noen som helst endringer i oljeskatte-regimet og rammevilkårene for oljenæringen at det vil skade omstillingen for Norge over i en grønnere industri for den samme sektoren. Det synes jeg er litt oppsiktsvekkende, også fordi det skulle jo betydd at regjeringen hadde fullt trøkk på nettopp å få på plass de alternativene som gjorde at ar-beidsfolket kunne gå over til de næringene, f.eks. ved å støtte forslaget om omstilling og kompetanseprogram-mer, som også ligger på bordet i dag.

For det andre strider det mot det jeg leser at fors-kerne skriver. Vi har et veldig sterkt miljø for havvind på SINTEF og NTNU i Trondheim, og de kom med en rap-port allerede i 2019 som sa veldig tydelig at de advarer mot å fortsette med en så sterk satsing på olje, siden det i seg selv utkonkurrerer en satsing på havvind, fordi kapi-tal og kompetanse ble sementert i oljen. Så jeg vil bare be om en kommentar til hva forskerne her kommenterer.

Statsråd Tina Bru [13:17:23]: Det var ganske mange spørsmål i ett spørsmål her – det er mye jeg skulle øns-ke jeg hadde mer tid til å diskutere.

Først til dette med skatt: Det overordnede i vårt petroleumsskattesystem – nå har vi en skattepakke som er litt annerledes enn det som er det vanlige syste-met, vi skal tilbake til det – er at det er nøytralt. Det som er lønnsomt for selskapene, er også lønnsomt for sta-ten. Det er hele grunnprinsippet i måten vi har utfor-met det systemet på, og det har tjent oss svært godt. Vi er opptatt av at det foretas samfunnsøkonomisk lønn-somme investeringer på sokkelen. Vi vil ikke ha ulønn-som produksjon, vi vil ikke at vi skal inn i et system hvor staten taper på det vi gjør. Det har vi heller ikke gjort til nå, tvert om har vi tjent svært godt på det.

Så var representanten innom dette med å utnytte kompetanse inn i andre næringer. Det skjer jo kjempe-mye spennende og bra på dette i Norge allerede i dag. Det er mange bedrifter i Norge som allerede leverer tungt inn mot f.eks. offshore havvind, og ikke minst er det også mange olje- og gasselskaper som ser den muligheten.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

De talerne som heretter får ordet, har også en tale-tid på inntil 3 minutter.

Terje Halleland (FrP) [13:18:44]: Det kom en veldig hyggelig melding i dag om at Johan Sverdrup-feltet er nedbetalt. Det tok akkurat 16 måneder.

Selv om vi har hatt urolige tider og en svært variabel oljepris, har Johan Sverdrup-feltet vist seg å være et særdeles solid prosjekt. Nå vil inntektene fra dette feltet være med på å finansiere skolene våre, ivareta våre syke og pleie våre eldre. 1 400 mrd. kr vil dette bringe oss i inntekter, 900 mrd. kr til staten og fellesskapet. Dette er inntekter som forslagsstillerne ikke vil ha – eller inntektene vil de ha, men arbeidsplassene og aktiviteten er de imot.

Verden trenger mer energi, den trenger mye energi. Over 80 pst. av den energien vi har tilgjengelig i dag, kommer fra fossile kilder. Ja, det er en stor vekst i dag på fornybare energikilder, men de er på ingen måte i nærheten av å kunne erstatte dagens fossile kilder.

Norsk olje- og gassproduksjon er blant dem med lavest klimaavtrykk. Hvert fat olje eller kubikkmeter gass som erstattes av produksjon et annet sted i verden, vil føre til økte globale klimagassutslipp. Derfor burde egentlig forslagsstillerne i et klimaperspektiv heie på norsk petroleumsnæring – ikke bare for at vi tjener store penger til velferdssamfunnet og gjennomfører tiltak for å redusere utslipp, men også for den teknologitvillingen som norsk sokkel er med på å redusere utslippene med, og som hele verden tjener på. Vi leverer gass til Europa som realiserer utslippskutt seks ganger de totale norske utslippene, i Europa. Får vi nå etablert Baltic Pipe til Polen, kan Polen alene redusere sine utslipp med 80 millioner tonn.

Hadde dette forslaget handlet om å redusere bruken av kull eller økt etablering av mer fornybar energi, som forslagsstillerne for så vidt også er imot, hadde jeg forstått ønsket om det. Men forslaget er ikke ute etter løsninger, det er kun for å legge ned norsk petroleumsnæring. Dette forslaget undergraver dagens samfunnsmodell, det undergraver internasjonalt samarbeid, det undergraver velferdsstaten, og det undergraver en løsning for reduserte klimagassutslipp.

Stefan Heggelund (H) [13:21:34]: Det er sagt mye klokt i denne debatten fra borgerlig side.

For en tid siden leste jeg en litt rar sak i avisen om et college eller universitet i USA, hvor studentene som en del av undervisningen i et av fagene måtte knele foran noen planter og be om tilgivelse for det menneskeheten gjorde med planeten. Så tenkte jeg: Jeg lurar på, hvis representantene fra Arbeiderpartiets energi- og miljøfraksjon hadde vært på offisielt stortingsbesøk i USA og besøkt dette college, universitetet eller hva det var, ville de ha satt seg ned på kne og bedt om tilgivelse foran de plantene? Jeg tror kanskje de hadde gjort det. Det ville understreket så brutalt den skvisen, den spagaten, Arbeiderpartiet prøver å balansere i spørsmålet om klimapolitikk og norsk petroleumsnæring.

Legg merke til innlegget fra representanten Åsmund Aukrust. Han kan ikke støtte disse forslagene i dag – nei – men det er viktig at vi diskuterer disse spørsmålene, og så er det ingenting om kvaliteten på forslagene og hvorfor man ikke kan støtte disse forslagene i dag. Jeg ber fagbevegelsen og petroleumsnæringen i Norge legge merke til det. Jeg ber dem også minnes de tidligere utspillene fra representanten Barth Eide som handlet om ganske drastisk å endre på rammevilkårene for norsk petroleumsnæring.

Det som er interessant med dette forslaget, er at dersom – og det vet vi at skjer på sokkelen nå – petroleumsnæringen investerer store beløp i nye teknologier, karbonfangst, karbonlagring, havvind osv., har ikke det noe å si for Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti. Noen andre må gjøre det, det er ikke bra nok hvis det er selskapene på sokkelen som gjør det.

Legg merke til forslag nr. 6:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal vurdere hvordan kompetansen innen olje og gass kan overføres til andre næringer, og komme med forslag til tiltak for å legge til rette for dette.»

At SV har et sånt forslag – ja, SV er et sosialistisk parti, de drømmer seg tilbake til statlige femårsplaner og alt mulig sånt. Men at Miljøpartiet De Grønne, som sier at de er et blokkuavhengig parti, ikke ser at det er renspikket sosialisme og planøkonomi, er helt ubegripelig. La oss heller føre en politikk som støtter opp om den utviklingen som skjer på sokkelen, som gir et nytt industrieventyr for Norge, og som vil føre til at klimagassutslippene går ned.

Espen Barth Eide (A) [13:25:14]: Jeg ba egentlig om ordet fordi jeg skulle uttrykke støtte til mye av det statsråd Bru sa, men nå må jeg jo først forholde meg til hennes kollega Heggelund i stedet.

Det er bare å understreke at Arbeiderpartiet er svært omforent og svært komfortable med den politikken vi fører på området for olje, gass, klima og omstilling. Som representanten Aukrust meget tydelig sa, er vi uenig i forslagene om en styrt avvikling. Vi mener tvert imot at det er fornuftig å fortsette å selge olje og gass så lenge noen har tenkt å kjøpe det, ikke minst våre nære venner i Europa.

Men det er også svært fornuftig at vi tar inn over oss at det markedet er i rask endring, og at konsekvensene av Europas grønne giv og en massiv internasjonal satsing i Asia, Amerika og Europa på avkarbonisering med nødvendighet kommer til å endre de rammevilkårene. Derfor er det viktig å komme i gang nå med det vi skal leve av i framtiden, når den etterspørselen etter hvert går ned.

Det smarteste tidspunktet er akkurat nå – nettopp mens vi fortsatt har gode inntekter fra olje og gassektoren, og nettopp mens vi har fersk kompetanse fra det feltet, som er svært relevant i de markedene som nå vokser fram. For meldingen til Norge fra vårt nære utland, ikke minst Europa, er at etterspørselen etter mye av det vi kan bli veldig gode på, er på full fart oppover, mens etterspørselen etter mye av det vi har vært store på, går langsomt, men bestemt nedover. Det må vi som land forholde oss til, og det opplever jeg at det begynner å bli ganske bred enighet om. Jeg kan i hvert fall betrygge representanten Heggelund om at det er det svært stor enighet om i arbeiderbevegelsen – hvori opptatt både LO, AUF og Arbeiderpartiet – hvis han lurte på det.

Men så til min ros til statsråden, som egentlig mest går ut på å si at det statsråden svarer Jon Georg Dale, er det viktig at Jon Georg Dale faktisk lytter til. Av og til opplever jeg i denne debatten at Jon Georg Dale har funnet noen av de gamle talepunktene fra en tidlig utgave av Stoltenberg-regjeringen. Jeg husker å ha brukt dem selv. De var gode. Det er bare det at de passet i en annen tid, der vi var på et helt annet tidspunkt i utviklingen av internasjonale klimakvoter og klimapolitikk, og som statsråd Bru sier: Den politikken der ute har endret seg fundamentalt. Nå trekker man inn overflødige kvoter. Man supplerer kvotesystemet med mange andre tiltak, standarder og krav på toppen av det, så de resonnementene som var riktige, er i dag ikke bare uriktige, men for å bruke et parlamentarisk uttrykk: De er rett og slett feil. Det var ganske snilt, så det går det vel an å si. De er rett og slett feil, og derfor kan man altså ikke bruke talepunktene fra en annen tid og synes man er veldig flink, fordi de stemte den gangen de ble brukt.

Verden der ute forandrer seg – det må vi ta inn over oss. Jeg kan egentlig invitere Jon Georg Dale til et eget seminar om hvordan det internasjonale kvotesystemet er grunnleggende forskjellig i en sen fase, der det er på vei mot at det ikke er så mange kvoter igjen, i forhold til i en tidlig fase, da det var ganske romslig med kvoter der ute. Jeg minner om at vi altså er med i det europeiske kvotesystemet, ikke alle mulige andre underlige påfunn av såkalte kvotesystemer.

Lars Haltbrekken (SV) [13:28:39]: Jeg har lyst til å fortsette litt der jeg startet i min replikk til statsråd Bru. Vi står i dag i en ganske alvorlig situasjon i både Norge og verden med tanke på covid-19-pandemien. Når jeg hører debatten i dag, skulle jeg ønske at vi som folk var like resistente mot koronaviruset som det Fremskrittspartiets representanter er mot fakta. Gang på gang hører vi fra Fremskrittspartiets representanter at norsk

olje og gass og norsk olje- og gassproduksjon er den rene i verden. Vel, statistikken og fakta viser noe annet.

Statistikken fra The International Association of Oil & Gas Producers – en statistikk som man skulle tro at selv Fremskrittspartiet kunne feste en viss lit til – viser at det gjennomsnittlige utslippet fra produksjonen i Midtøsten er lavere enn tilsvarende tall for Norge. Hvis Fremskrittspartiet skulle forfulgt sin argumentasjon helt ut, burde de jo ha støttet våre forslag og gått inn for å øke olje- og gassproduksjonen i Midtøsten i stedet.

Fremskrittspartiets representant Halleland sier at dersom dette hadde dreid seg om kull, skulle de ha vært med. Men for dem som husker et par år tilbake, hadde vi jo en diskusjon om kullutvinning på Svalbard også. Den gangen var det ledende argumentet at norsk kull var renere enn andre lands kull, og at vi derfor burde produsere mer kull. Heldigvis fikk ikke det synet flertall til slutt. Vi nådde gjennom.

Så må jeg bare beklage at flere av de partiene som var representert med personer i klimaomstillingsutvalget, både Høyre, Arbeiderpartiet, Venstre og Senterpartiet, ikke vil støtte de forslagene som deres representanter i dette utvalget støttet i utvalgets rapport. Dette handler i bunn og grunn om å ta den norske velferdsstaten på alvor også i framtiden.

Åsmund Aukrust (A) [13:31:54]: Jeg tok ordet for å prøve svare ut det jeg egentlig synes var et ganske merkelig innlegg fra Stefan Heggelund. Det var litt vanskelig å få tak i essensen, bortsett fra at det handlet om kneiling foran noen planter i California. Det har ikke jeg gjort, det høres mer ut som noe som Stefan Heggelund kunne funnet på å gjøre! (Munterhet i salen)

Det ble nå i alle fall kastet ut en rekke påstander om Arbeiderpartiets politikk. Jeg synes han skal lese innlegget mitt en gang til – om ikke han er enig i hvert ord jeg sa, så tror jeg faktisk Tina Bru var det. Jeg skrøt av norsk oljenæring, og så sa jeg at det er en del dilemmaer. Det ikke å diskutere de dilemmaene, er den største trusselen oljenæringen står overfor. Derfor diskuterer jeg dem i alle møter jeg har med oljenæringen. I alle møter jeg er i med Fellesforbundet og Industri Energi, er det klima som står på dagsordenen: Hvordan kan de være en del av klimaløsningen, ikke en del av klimaproblemet? Jeg mener at det Stefan Heggelund hadde som oppskrift, å latterliggjøre det og si at det er forferdelig i det hele tatt å snakke om klima og olje i samme sak, er den største trusselen den næringen står overfor.

Så hørte jeg også at Stefan Heggelund var mest opptatt av å rose de borgerlige partiene. Vel, da lurte jeg på hva han tenker om det replikkordskiftet vi hadde, hvor den største motstanden mot Tina Bru nettopp kom fra

Fremskrittspartiet. Fremskrittspartiet kan ikke engang stå inne for innledningen i denne saken, en så «kontroversiell» setning som at komiteens flertall «viser til at menneskeskapte klimaendringer og global oppvarming er den mest alvorlige trusselen mot livsgrunnlaget på jorda». Alle partier er enig i den virkelighetsbeskrivelsen, bortsett fra Fremskrittspartiet. Allikevel var det mot Arbeiderpartiet Stefan Heggelund valgte å rette sitt skyts.

Hvis han synes det er så uhørt i det hele tatt å ha denne debatten, lurer jeg på hva han tenker om dette klimaomstillingsutvalget som er satt i gang av bl.a. WWF og Civita, under ledelse av Vidar Helgesen. Ikke nok med det: I denne salen er det ett medlem av det utvalget, og det er Stefan Heggelund. Derfor faller hans eget innlegg helt på sin egen urimelighet. Jeg anbefaler ham å gå hjem og både lese referatet av hva jeg faktisk sa i mitt innlegg, og hva han selv har vært med på i klimaomstillingsutvalget.

Stefan Heggelund (H) [13:34:17]: Jeg har lyst til å takke representanten Aukrust for et godt og underholdende svar! Jeg kunne sikkert gått ned fra talerstolen nå, men jeg har jo lyst til å svare på noe av det som ble sagt.

Det er et faktum at Arbeiderpartiet har framstått veldig uklare om hva de mener om norsk petroleumsnæring. Det har vært en rekke utspill, som gjorde at representanten Barth Eide nærmest var rundt på en slags tilgivelsesturné på Vestlandet, der han snakket med fagbevegelsen der, for å rydde opp, for at man skulle bli gode venner igjen, nettopp fordi utspillene som kom fra klima- og energipolitisk talsperson i Arbeiderpartiet, gjorde at fagbevegelsen ble bekymret.

Det er heller ingen hemmelighet at det hele tiden pågår debatter i Arbeiderpartiet. Det er bare å se i avisene hele tiden om hva som skal være framtiden for norsk petroleumsnæring. Det er ikke rart hvis folk opplever at Arbeiderpartiet – ja, det er blitt en klisjé å bruke det ordet om Arbeiderpartiet, men – kanskje vinger litt når man snakker om norsk petroleumsnæring.

Det er helt feil, som representanten Aukrust sier, at jeg synes det er galt å diskutere klimadilemmaer når vi diskuterer petroleumsnæringen i Norge. Jeg gjør det hele tiden. Det var også en av grunnene til at jeg ønsket å være en del av det utvalget. Det er en rekke gode forslag fra det utvalget som man sikkert kunne hatt en grundig diskusjon om, annet enn at tre–fire representanter fra Sosialistisk Venstreparti går på et kontor, bruker et kvarter på å skrive et Dokument 8-forslag og så skal late som om alle andre partier er imot klimaomstilling.

For det første er det mye av det som er essensen i det klimaomstillingsutvalget skrev i sin rapport, som

overhodet ikke er med her. For det andre handler dette bare om petroleumsbransjen. Klimaomstillingsutvalget handlet om en rekke temaer og sektorer. For det tredje var det heller ikke full enighet om alle forslagene som klimaomstillingsutvalget kom med i petroleumskapitlet.

Jeg er helt for at man skal diskutere klima og petroleum – absolutt! Det gjør også jeg med norsk petroleumsbransje og med fagbevegelsen, også når jeg har vært så heldig å få gjeste f.eks. LOs olje- og gasskonferanse. Men i alle møter vi har om petroleum, er dette selvfølgelig et tema.

Det må være lov til å adressere at Arbeiderpartiet ikke har vært helt klare i denne fireårsperioden på hva som skal være politikken når det gjelder framtiden til norsk petroleumsindustri, og at flere representanter fra Arbeiderpartiet har snakket om petroleumsbransjen som et hinder for klimaomstilling, snarere enn at man er en deltaker i den klimaomstillingen som faktisk nå skjer på norsk sokkel. Hvis Arbeiderpartiet skal være helt klare på det fra og med nå og fram til valget, er det ingen ting som er bedre enn det.

Presidenten: Flere har ikke bedt ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:37:22]

Initiativdebatt om naturavtale i FN (initiativ fra energi- og miljøkomiteen)

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Presidenten vil videre gjøre oppmerksom på at det i Stortingets forretningsorden er tatt inn en bestemmelse vedrørende taletid for slike debatter ved at en representant fra hvert parti gis adgang til et ubegrenset antall innlegg. Disse talerne er meldt inn til presidenten på forhånd. Også medlemmer av regjeringen som deltar i debatten, vil ha adgang til ubegrenset antall innlegg.

Espen Barth Eide (A) [13:38:33]: Vi er natur, vi lever av naturen, vi lever med naturen, og vi må ta vare på naturen for at vi fortsatt skal kunne gjøre det. I dag gjør vi ikke det. Menneskeheten som helhet lever langt over evne og oppfører seg som om vi hadde mange jordklo-

der. Enn så lenge tror jeg vi må ta til takke med den vi har.

Dette er tematikken i FNs naturavtale, biodiversitetskonvensjonen. Dette er temaet for FNs naturår, som egentlig skulle vært i fjor, men som på grunn av korona på en måte er i år, og for den kommende Kunming-konferansen, som skal oppgradere de såkalte Aichi-målene i FN, men som også skal sørge for at det kommer tydelige handlingsplaner, og der FNs generalsekretær og en rekke andre har oppfordret oss og andre land til å stramme til, oppdatere og modernisere vår naturpolitikk.

Vi lever med to store eksistensielle kriser. Vi lever med klimakrisen, og vi lever med naturkrisen. De henger nøye sammen, men de lever også hvert sitt liv. De påvirker hverandre, men de er samtidig forskjellige. Klimakrisen begynner nå endelig – langt på overtid – å få, i hvert fall et stykke på vei, den oppmerksomheten den fortjener, og den er på en måte også relativt enkel å forstå: Vi må redusere netto CO₂-utslipp så mye vi kan, etter hvert ned mot netto null, og vi må opprettholde naturens egen evne til å binde karbon. Der skjer det nå en stor bevegelse i viktige land og viktige organisasjoner, i næringsliv og hos forbrukere der ute mot faktisk å innstille seg på en netto null framtid, og på å lage en økonomi som går fra fossil til fornybar, fra lineær bruk og-kast til sirkulær ombruk, og som altså blir bærekraftig.

Den andre krisen er naturkrisen. Den henger sammen med klimakrisen, fordi naturens evne til å yte naturtjenester til menneskene er en viktig del av det som også bidrar til å løse klimakrisen, eller til å hindre klimakrisen. Det dreier seg også om biologisk mangfold, biodiversitet og vår evne til fortsatt å få de tjenester fra naturen som vi trenger når vi f.eks. produserer mat, eller alle de råvarene vi bruker i vår industrielle virksomhet.

De to er like viktige, og naturkrisen må få like stor oppmerksomhet som klimakrisen. Det er poenget med den kommende Kunming-konferansen. Denne debatten – som altså er en initiativdebatt, noe vi ganske sjelden har her i Stortinget – er ikke en debatt som skal ende opp med konkrete vedtak basert på en melding eller et lovforslag, men en anledning til å heve blikket litt høyere, litt bredere og se litt stort på de store utfordringene der framme.

Vi har altså én klode, men vi har noen hundre suverene stater pluss noen delvis selvstyrte territorier. Naturen henger sammen. Politikken gjør ikke det på samme måte. Økosystemene henger sammen. De politiske systemene gjør det i mye mindre grad. Vi har ikke hvert vårt hav, vi har ikke hvert vårt klima, vi har ikke hver vår separate flora og fauna, men vi har hvert vårt poli-

tiske system og hver våre grenser. Dette kan vi bare løse sammen. Her egner verken «America first» eller «Norway first» seg spesielt godt. Dette krever kollektiv forståelse og kollektiv handling, ellers går det rett og slett ikke.

Klimakonvensjonen springer ut av Rio-konferansen på Earth Summit i 1992. Den bygde videre på vår egen Gro Harlem Brundtland, som var statsminister, naturligvis, men som også var leder av kommisjonen som utviklet selve begrepet «bærekraftig utvikling», og hvis hovedpoeng var at menneskene som lever i dag, må leve i pakt med naturen på en slik måte at man ikke undergraver livet til de menneskene som kommer i morgen.

Dette er dagens tema, det er det vi skal diskutere framover nå. Det viktige nå er at vi får en god debatt om hvordan Norge skal forberede seg på de innmeldingene som skal komme i Kunming. Hvordan det nå teknisk gjennomføres, om det blir i mai, eller blir utsatt til høsten, eller om det skjer på digitale måter, er litt underordnet. Det viktigste er at det skal meldes inn norske posisjoner i dette. Her har vi mange allierte der ute, som vanlig: EU, som i sin grønne giv også jobber med disse spørsmålene, og Bidens Amerika, som også har løftet fokuset på dette. Det vi er ute etter, er en kunnskapsbasert politikk som tar vare på natur, og som sørger for at vi forener ønsket om å leve gode liv på hele planeten med at den fortsatt får anledning til å understøtte disse gode livene.

Jeg ser fram til en spennende debatt om dette.

Terje Halleland (FrP) [13:43:57]: I likhet med foregående taler vil jeg også si at dette er en viktig debatt. Det er vel en debatt som Barth Eide i utgangspunktet liker bedre enn meg. Her kan en vise til internasjonale rapporter og foredrag, og det blir fort et globalt perspektiv. Det er debatter vi vet at Barth Eide trives i, og en trenger ikke vedta noe som helst. (Munterhet i salen)

Naturen står foran veldig mange utfordringer, men det gjør den også i Norge. Jeg har fått oversendt, sikkert i likhet med mange av komiteens medlemmer, et diskusjonsnotat fra WWF. Jeg har ikke lest alt. Det er sikkert masse der jeg er skeptisk til og ikke enig i, men det er så mye vi kan være enige om av de utfordringene vi står overfor. Ren luft, rent vann og ren jord er noe vi alle vil ha, og vi vet at det er et økt press på naturen. Arealbruken vår er en utfordring. Da må vi se på hva vi kan gjøre for å komme det i møte. Vi har et overforbruk av areal i dag. Hvorfor har vi det?

Arealbruken vår må få en kostnad. Det koster i dag for lite å bygge ned areal. Hvis vi tar jordvern som et eksempel, har myndighetene gjennom alle år alltid hatt tydelige mål. Hva viser praksisen i Kommune-Norge i

dag? Jordvernet taper alltid. Det er bare en forskjell på at det noen plasser tar litt lengre tid enn andre plasser. Jeg har foreslått mange ganger at vi må innføre erstatningsjord. Bygger man ned matjord, må man erstatte den samme nedbygde matjorden med annen jord av samme kvalitet – prinsipper man også kunne brukt på natur.

Vi ser arealbruken i byene våre i dag. Man ser noen innklemte områder, som det for så vidt er slutt med landbruksdrift på. Det er overgrodd, men ikke utbygd, for der vant jordvernet i en kort periode. Så hopper man over det, bygger kollektivakser som plutselig blir en kilometer lengre, til mange milliarder. Det koster mye penger, for man vernet 20 mål med jord som var viktig akkurat den gangen. Etter et par år er det ikke lenger drivverdig for bonden, og så blir vi stående med en dyr arealpolitikk som ikke har gitt oss noen ting, og det er ikke drift av jorden lenger.

Vi skulle hatt en ordning der vi påla og sa til utbygger: Du skal få lov å bygge ned de 20 målene, men du må erstatte dem – du må erstatte dem med likeverdig jord en annen plass, så vi kan drive landbruk. Da hadde en bonde som hadde likeverdig jord, en eller annen plass, dyrket nytt, og vi hadde opprettholdt den samme matproduksjonen. Jeg er så lei av å høre på folk som sier at nei, vi kan ikke dyrke ny jord, for den har så mye dårligere kvalitet, det er ikke den samme avkastningen av den. Tenk om den holdningen også hadde vært rådende for 100 år siden! Det er den jorden vi dyrker på i dag, som den gangen var ny.

Vi må tenke nytt. Vi må tenke nye systemer. Vi må erstatte det gamle med det nye. Det må koste penger å bruke natur. Har vi et jordvernssystem, et erstatningsjordsystem, kunne vi innført det samme rundt naturen. Det handler om å ville innføre grep som gjør at naturen vår kan få en verdi, en verdi som gjør at vi kan ivareta den. Med dagens system taper jordvernet, og med dagens system taper naturen.

Sandra Borch (Sp) [13:48:48]: Senterpartiet er opp-tatt av naturmangfold, men Senterpartiet står også i en stolt tradisjon der det beste vi kan gjøre for naturen, er å bruke den. Verdens befolkning har økt kraftig de siste årene, og det har også forbruket vårt gjort. Det har ført til et større globalt press på naturen og det biologiske mangfoldet. Tap av natur er utvilsomt en stor global utfordring. Det er imidlertid viktig at en ny global naturavtale tar hensyn til at både utfordringer og løsninger vil være veldig forskjellig ut fra hvilket land man er i.

Norge har unike muligheter og et stort potensial for videreutvikling av en sirkulær bioøkonomi basert på produksjon og høsting, både i havet, på land og ikke minst i fornybar energiproduksjon. Det er derfor viktig

å utvikle et rammeverk som ikke bare er begrensende, men stimulerer til naturbruk som gir gode klimaeffekter og smarte miljøløsninger. Ofte når vi snakker om natur, er veldig mange av forslagene vern. Senterpartiet er skeptisk til generelle krav om verneprosenter. Det er lite målrettet dersom målet er å redusere den globale utryddelsen av arter. Skal en greie å redusere utryddingstruede arter, må det enkelte land ta ansvar for sine arter.

For Senterpartiet er det viktig at et nytt internasjonalt rammeverk for natur tar hensyn til at både utfordringer og løsninger vil være svært forskjellig rundt omkring i verden. Det er grunn til å minne om at presset mot naturen i Norge er relativt sett veldig lavt hvis man sammenligner med andre europeiske land, også i en global sammenheng, og at både myndigheter og norsk næringsliv i mange år har jobbet systematisk for å ivareta det biologiske mangfoldet.

Det er også grunn til å minne om at det biologiske mangfoldet i Norge er et resultat av både naturgitte forutsetninger og menneskelig påvirkning i løpet av de siste 10 000 årene etter siste istid. Det korte tidsrommet fra istiden betyr at det i svært i liten grad finnes arter i Norge som faktisk er spesielle. Kulturpåvirkningen i denne perioden har dessuten hatt stor betydning både for hvilke arter som er her, og for hvor stor populasjonen av arter faktisk er. Uten den kulturpåvirkningen ville det vært mer av arter knyttet til uberørt natur, mens det ville vært mindre av mange andre arter som er viktige i dag.

Stort sett har alle arealer vi i dag har, vært i historisk bruk, og det er denne bruken som har gitt oss grunnlaget for det biologiske mangfoldet vi har i Norge i dag. Selv om Norge ønsker å innta en pådriverrolle for et ambisiøst globalt regelverk for naturen, må vi kunne forutsette at norske forhandlere ikke går med på krav i en internasjonal avtale som forutsetter at Norge gjennomfører tiltak som det ikke er saklig grunnlag for. Vi kan ikke i Senterpartiet se at man i det foreliggende utkastet til nytt globalt rammeverk tar høyde for det. Her har man en mer generell vektlegging på høye verneprosenter, og det tas ikke høyde for at målene om biologisk mangfold vil variere fra land til land.

Det er derfor viktig at et nytt globalt rammeverk for natur ikke vektlegger store verneprosenter, og at vi faktisk tar i bruk den naturen vi har i dag på en god måte. Det er viktig at Norge legger vekt på at et nytt globalt rammeverk for naturen ikke skal føre til naturlekkasje. Da må en unngå krav om bl.a. høye verneprosenter.

Presidenten: Vi avbryter debatten i sak nr. 7 for å gå til votering.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klare til å gå til votering.

Vi starter med de resterende sakene fra tirsdagens kart, sakene nr. 8–10 på dagsorden nr. 47.

Votering i sak nr. 8, debattert 9. februar 2021

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Jon Engen-Helgheim om at religiøse eller ideologiske reser-vasjoner mot arbeid skal gi reduksjon eller stans av ytelser (Innst. 203 S (2020–2021), jf. Dokument 8:30 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Gisle Meininger Saudland på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre regelverket, i tråd med anmodningsvedtak 927(2015–2016), for både statlige og kommunale ytelser, slik at det ikke er adgang til å reservere seg mot arbeid av religiøse eller ideologiske årsaker uten stans eller reduksjon i ytelse.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at brukere som registreres som nye mottakere av kommunale og/eller statlige ytelser, tidlig informeres om at stans eller reduksjon av ytelser vil bli en konsekvens ved reser-vasjon mot arbeid eller aktivitet av religiøse eller ideologiske årsaker.»

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:30 S (2020–2021) – Representantfor-
slag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Jon Engen-Helgheim om at reli-
giøse eller ideologiske reser-vasjoner mot arbeid skal gi
reduksjon eller stans av ytelser – vedtas ikke.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til innstillingen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstil-
ling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen
bifalt med 72 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.10)

Votering i sak nr. 9, debattert 9. februar 2021

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sol-
frid Lerbrekk, Torgeir Knag Fylkesnes, Nicholas Wilkin-
son og Freddy André Øvstegård om å styrke retten til
heltid (Innst. 202 S (2020–2021), jf. Dokument 8:38 S
(2020–2021))

Presidenten: Under debatten har Elise Bjørnebekk-
Waagen satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet,
Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget ly-
der:

«Stortinget ber regjeringen fremme de lovfor-
slag som er nødvendige i arbeidsmiljøloven for å
sikre en reell rett til heltid.»

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre føl-
gende

v e d t a k :

Dokument 8:38 S (2020–2021) – Representantfor-
slag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Tor-
geir Knag Fylkesnes, Nicholas Wilkinson og Freddy
André Øvstegård om å styrke retten til heltid – vedtas
ikke.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstil-
ling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og
Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 45
mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.14)

Votering i sak nr. 10, debattert 9. februar 2021

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantfor-
slag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk og Nicholas Wilkinson om å sikre hjelpe-
stønad for barn under langvarige sykehusopphold
(Innst. 201 S (2020–2021), jf. Dokument 8:44 S (2020–
2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre føl-
gende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lov-
forslag for å sørge for at barn under 18 år ikke trekkes i

grunn- eller hjelpestønad som følge av langvarige sykehusopphold.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Stortinget går da til votering over sakene nr. 1–5 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 11. februar 2021

Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 208 S (2020–2021))

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k

Med virkning fra 1. oktober 2020 fastsettes lønnen for Høyesteretts dommere slik:

Høyesterettsjustitiarius	kr 2 220 624
Høyesterettsdommer	kr 1 915 352

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 80 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.19)

Votering i sak nr. 2, debattert 11. februar 2021

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Ingvild Kjerkol, Nicholas Wilkinson, Bjørnar Moxnes og Une Bastholm om en nasjonal hørselsplan (Innst. 192 S (2020–2021), jf. Dokument 8:133 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal digital vaktordning for tilgjengelige tegnspråk-

tolker hele året, minimum for helseinstitusjoner både nasjonalt og lokalt.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:133 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Ingvild Kjerkol, Nicholas Wilkinson, Bjørnar Moxnes og Une Bastholm om en nasjonal hørselsplan – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en helhetlig plan for helsetilbudet til hørselshemmede, som kartlegger behovet innen hørselsomsorgen og foreslår tiltak innen utredning, diagnostisering, tildeling av hørselsteknisk utstyr, oppfølging, rehabilitering og mestring.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 45 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.51)

Votering i sak nr. 3, debattert 11. februar 2021

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Knutsdatter Strand og Per Olaf Lundteigen om en ny politikk for finansiering og dimensjonering av offentlige sykehus (Innst. 205 S (2020–2021), jf. Dokument 8:147 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 14 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet

- forslagene nr. 2–4, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
  - forslag nr. 5, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
  - forslagene nr. 6–10, fra Fremskrittspartiet
  - forslagene nr. 11–13, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
  - forslag nr. 14, fra Kari Kjønaas Kjos på vegne av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet
- Forslag nr. 1 ble trukket under debatten.
Det voteres over forslagene nr. 11–13, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Sykehusbygg HF utarbeider en ny modell for fremskriving av aktivitet og kapasitetsbehov. Modellen må sikre at helseforetakene planlegger nye sykehusbygg ut fra behov og forventet demografisk og epidemiologisk utvikling, og ikke ut fra forventninger om effektivisering, ytterligere kutt i døgnbehandling og oppgaveoverføring til kommunene.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre finansieringsmodell for sykehus slik at sykehus omfattes av samme budsjett- og regnskapssystem som kommuner og fylkeskommuner.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag der helseforetaksmodellen avvikles og det etableres et styringsystem med selvstendige sykehus underlagt regional styring. En slik endring må sikre folkevalgt styring, stedlig og praksisnær ledelse og medbestemmelse for de ansatte.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 71 mot 16 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.08.05)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 8 og 9, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om å endre organiseringen av sykehustjenestene ved å avskaffe de regionale helse-

foretakene og fordele oppgavene mellom en nasjonal styringsenhet og de enkelte helseforetakene.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å øke andelen innsatsstyrt finansiering til 60 pst. i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2021.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.23)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for alle landets nåværende og fremtidige sykehusbygg har god kapasitet på parkeringsplasser.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 71 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.41)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag til ny finansieringsmodell for sykehus, der investering og drift skilles, og der store sykehusinvesteringer prioriteres av Stortinget og fullfinansieres over statsbudsjettet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 56 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.04)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2–4, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle nye sykehusbygg planlegges med en maksimal beleggprosent på 85 pst., i tråd med anbefalingen fra OECD.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre nødvendige endringer i de styrende dokumentene for gjennomføring av sykehusbyggeprosjekter for å sikre at smittevern og beredskap ved epidemier og pandemier vektlegges ved planleggingen av nye sykehusbygg.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre involvering av de ansattes representanter i planleggingen og evalueringen av nye sykehus, og at det legges avgjørende vekt på de ansattes innspill og synspunkter.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 45 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.27)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at sykehusprosjekter bygges etter reelle kapasitetsbehov og ikke nedskaleres for å overholde en politisk tenkt kostnadsramme.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 65 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.51)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 10, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ansatte involveres i planlegging og evaluering av nye sykehusbygg.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble bifalt med 56 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.16)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 14, fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for tiltak som kan bidra til økt bruk av avtalespesialister i helseforetakene, og informere Stortinget på egnet vis.»

Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet ble bifalt med 80 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.48)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:147 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Knutsdatter Strand og Per Olaf Lundteigen om en ny politikk for finansiering og dimensjonering av offentlige sykehus – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4, debattert 11. februar 2021

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åshild Bruun-Gundersen, Kari Kjønaas Kjos, Bård Hoksrud, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Morten Ørsal Johansen om en næringsvennlig og fornuftig alkoholpolitikk (Innst. 206 S (2020–2021), jf. Dokument 8:54 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 22 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra Åshild Bruun-Gundersen på vegne av Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 7–19, fra Åshild Bruun-Gundersen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 20–22, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslagene nr. 20 og 21, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å tillate at mikrobryggerier kan selge øl med litt over 4,7 prosent alkohol direkte fra egen produksjon.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en differensiering av alkoholavgiften, slik at det blir billigere alkoholholdig drikke på skjenkesteder og dyrere i butikkutsalgsalg.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.04)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 22, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forskrift fastsette at serveringssteder som bryter arbeidsmiljøloven, eller tilbyr lønn under allmenngjort tariff, kan få inn-drakt skjenkebevillingen, og orientere Stortinget om dette.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 81 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.23)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 7–19, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å tillate salg av øl med mer enn 4,7 pst. alkohol direkte fra mikrobryggerier.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre momsfratak for arrangerte smaker av alkohol.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i alkoholloven for å tillate at produsenter kan informere om egne produkter på egne sider i sosiale medier, og at norske produsenter får frihet til å gi produktinformasjon om egenproduserte drikkevarer på egen hjemmeside slik de selv ønsker.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring i alkoholloven for å tillate markedsføring av alkoholfritt øl med bryggeriets/produsentens egen logo.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tillate markedsføring av alkoholmerker/alkohol inne på skjenkestedene.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som tillater salg av alkoholholdig drikke gruppe 1 i dagligvarebutikk i hele butikkens åpningstid.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å utvide åpningstidene på Vinmonopolet slik at disse samsvarer med dagens tidsrom for ølsalg i dagligvarebutikker.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å tillate salg av øl med over 4,7 pst. alkohol i dagligvarebutikker.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å innføre nasjonal salgsbevilling på øl og sider for leveranse på dør.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak for å sikre at øl og sider som er bestilt innenfor åpningstiden for ølsalget, kan leveres ut uavhengig av utleveringstidspunkt.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak for å sikre om at pakker fra Vinmonopolet kan hentes ut i hele Postens åpningstider, og dermed ikke må hentes innenfor Vinmonopolets åpningstider.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i alkoholloven for å fjerne forbudet mot rabatttilbud på alkohol.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å sikre at kommuner ikke kan avgjøre om en aktør skal ha skjenkebevilling eller ikke på bakgrunn av hva man mener om underholdningskonseptet til den aktuelle aktøren.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.41)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–6, fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å tillate salg av sider i egne produksjonslokaler uten krav om at råvarene er hentet fra egen produksjon eller gårdsdrift.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning der lokale destillerier og bryggerier kan selge egenproduserte varer i egne produksjonslokaler, i samarbeid med Vinmonopolet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en utredning av de juridiske aspektene med mål om å tillate at gründere og produsenter av norske drikkevarer kan selge små flasker av sine produkter i klasse 3 som souvenir i sine produksjonslokaler i forbindelse med omvisning/smaksarrangement.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre at gründere og næringslivet kan arrangere smaking av alkoholholdig drikke klasse 3 før kl. 13.00.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring i alkoholloven for å tillate merking av alkoholemballasje med eventuelle utmerkelse og/eller priser.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Vinmonopolet selv kan velge hvilket tilbehør de vil selge, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle nødvendige forslag som sikrer dette.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 67 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i innkjøpsforskriften for Vinmonopolet med sikte på å øke utvalget av lokalproduserte varer ved hvert enkelt utsalg. Utgangspunktet kan være modellen til Systembolaget i Sverige, men kriteriene må tilpasses norske forhold, og de må være objektive.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5, debattert 11. februar 2021

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Heidi Greni og Per Olaf

Lundteigen om å sikre eldre godt smittevern og verdig omsorg under koronapandemien (Innst. 196 S (2020–2021), jf. Dokument 8:68 S (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Tuva Moflag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
  - forslag nr. 5, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
  - forslag nr. 6, fra Åshild Bruun-Gundersen på vegne av Fremskrittspartiet
- Det voterer over forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at det ikke blir anledning for kommuner til å motsette seg innføring av fritt brukervalg i eldreomsorgen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.13.55)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 5, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa snarast råd greie ut og innføre retningslinjer for systematisk koronatesting av personale og bebuarar ved helseinstitusjonar for eldre og i heimetenesta.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 71 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.15)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 1–4, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en gjennomgang av konsekvensene av koronatiltakene som ble innført etter mars 2020 for eldre på institusjon eller tilknyttet hjemmehjelp, og sørge for at denne blir lagt fram for Stortinget.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at alle sjukeheimar og heimetenester har nok smittevernustyr og får moglegheiter til nødvendige, mindre ombyggingar (etablering av besøksrom, isolasjonsrom med meir).»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa innan juni 2021 fremme eit nasjonalt program for fleire heiltdsstillingar, auka grunnbemanning og rekruttering til den kommunale helse- og omsorgstenesta, med tiltak både på kort og lang sikt.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringa ikkje innføre ordninga med fritt brukarval i eldreomsorga.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 45 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.38)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringa sørge for at medisinsk og palliativ behandling av eldre personar med covid-19-smitte må vurderast individuelt og etter behov.

II

Stortinget ber regjeringa sikre at ingen eldre på helseinstitusjonar skal måtte døye åleine under pandemien. Nære pårørande må få høve til å vere til stades i livets slutfase.

III

Stortinget ber regjeringa sikre at kommunar og sjukehus rapporterer om tilfelle der eldre døyr åleine på helseinstitusjon, og kvifor pårørande ikkje kunne vere til stades.

IV

Stortinget ber regjeringa foreslå tiltak for å sikre eldre betre smittevern og verdig omsorg under koronapandemien, og snarast råd kome tilbake til Stortinget på eigna måte.

V

Stortinget ber regjeringa endre sin kommunikasjonspraksis under pandemien på ein slik måte at kommunane og kommuneoverlegane blir direkte varsla om nasjonale endringar og tiltak.

Presidenten: Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 56 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.15.02)

Sak nr. 11 [14:15:09]

Referat

- (242) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Sylvi Listhaug om å sikre rettigheter til dagpenger og sykepenger i tråd med forventet pensjonsalder i pensjonsreformen (Dokument 8:104 S (2020–2021))
- (243) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Helge André Njåstad om å sikre et helhetlig Nav (Dokument 8:105 S (2020–2021))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
- (244) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Solveig Horne, Kari Kjønås Kjos og Himanshu Gulati om voksen stebarnsadoptjon (Dokument 8:107 S (2020–2021))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
- (245) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Stordalen, Tor André Johnsen, Hans Andreas Limi, Terje Halleland og Gisle Meininger Saudland om noen kjøretøytekniske forenklinger (Dokument 8:106 S (2020–2021))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
- (246) Rapport til Stortinget fra utvalget til å utrede Stortingets kontrollfunksjon (Dokument 21 (2020–2021))
Enst.: Kapittel 5, 7 og 12, samt pkt. 3.3, 3.6.6.2 og 6.10 sendes presidentskapet, kapittel 6, unntatt pkt. 6.10, sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for presidentskapet og justiskomiteen til uttalelse før innstilling avgis, kapittel 8 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for presidentskapet og arbeids- og sosialkomiteen til uttalelse før innstilling avgis, kapittel 10 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for presidentskapet til uttalelse før innstilling avgis, og kapittel 11 sendes utenriks- og forsvarskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for presidentskapet og kontroll- og konstitusjonskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Man fortsatte behandlingen av

sak nr. 7 [14:16:51]

Initiativdebatt om naturavtale i FN (initiativ fra energi- og miljøkomiteen)

Presidenten: Vi går tilbake til sak nr. 7, og første taler er representanten Lars Haltbrekken.

Lars Haltbrekken (SV) [14:17:26]: Hva har naturen noen gang gjort for oss? Setningen er inspirert av Monty Pythons Life of Brian: «What have the Romans ever done for us?»

Det er så selvsagt at vi ikke ser det. Naturen renser lufta vi puster inn, vannet vi drikker, og jorda vi dyrker maten vår i. Naturen gir oss klær, medisiner og materialer – alt levert gratis. Problemet er at når disse tjenestene leveres gratis, behandles de som verdiløse. Økosystemtjenester heter det på fagspråket. Det er tjenester som samspillet av planter, dyr og landskap yter, og som vi alle er helt avhengig av. Naturen er vår viktigste tjenesteyter.

Vi mennesker ødelegger fysisk direkte de fornybare livgivende tjenestene fra naturen, som jordsmonn, skog, ferskvann, mangrove og dyrearter. Ofte oppdager vi hva naturen er verdt gjennom katastrofer. Der mangroveskogen var intakt, overlevde langt flere tsunamien på begynnelsen av 2000-tallet enn der mangroveskogen var ødelagt.

Hva skjer når biene, humlene og andre dyr som pollinerer, forsvinner? I Sichuan-provinsen i Kina må tusenvis av bønder befrukte frukttrærne selv. I California må de importere en million bier for å befrukte mandeltrærne. Befruktningen var gratis inntil biene forsvant. Bier og humler er helt avgjørende for to tredjedeler av våre matsorter og en tredjedel av den mengden mat vi spiser.

Å fjerne dyr fra økosystemene kan ha uventede konsekvenser. Et annet overraskende eksempel er gribbene. Da man innførte medisinen diklofenak for kyr i Kina, døde 97 pst. av gribbene i løpet av 15 år. Før spiste 40 millioner gribber 12 millioner tonn kjøtt fra hellige dyr som lå døde i veikanten hvert eneste år. Da gribbene døde som en følge av medisineringen, overtok villhundene. En beregning viste at man fikk ca. 48 000 flere dødsfall av rabies som en følge av dette, og en kostnad for samfunnet på over 100 mrd. kr. Motsatt kan forskere fortelle at etter at ulven ble gjeninnført i Yellowstone nasjonalpark, økte antallet dyr og planter, fordi ulven holdt hjorteviltet nede.

De fleste plante- og dyrearter er ikke nødvendigvis så sjarmerende vesener. Kanskje det føles trist å tenke på at det ikke lenger skal finnes panda, isbjørn, pingvin

og gorilla, men hva med fettkjuke, krypsekkdyret og grå buktkrinlav – arter som er stygge, forglemmelige, små og med navn bare en forsker kan elske?

Forskningen viser at alle er nyttige. Alle spiller en rolle i den store sammenhengen, hvor alt henger sammen med alt. Sammen danner de økosystemtjenestene som sikrer mennesker liv og velferd. For noen er vern av naturen noe instinktivt riktig, et spørsmål om verdier. For dem som vil telle verdier i penger, har man nå fått verdens vanskeligste regnestykke. Hva koster økosystemtjenestene om de forsvinner?

Vi lever i en tid hvor dagens regjering har gjort det enklere å bygge ned natur. Har de regnet på tapet av økosystemtjenester? Har de regnet på hva det vil koste oss i framtiden å fylle Repparfjorden og Førdefjorden med gruvelam? Har de regnet på hva alle de svære motorveiprojektene som beslaglegger verdifull natur og dyrka mark, vil koste oss?

I 2010 ble verden enige om Aichi-målene. Vi skulle stanse tapet av mangfoldet i naturen. Det har vi foreløpig ikke klart. En av grunnene var at det tok lang tid fra man ble enige om målene, til de faktiske planene for hvordan målene skulle oppfylles, kom. I Norge gikk halve forpliktelsesperioden før oppfølgingsplanen ble vedtatt. Dette var en av hovedårsakene til den svake oppfyllelsen. Derfor får vi håpe at når verden enes om en avtale i Kina til høsten, kommer handlingsplanen for å oppfylle målene man blir enige om, raskt, sånn at vi kan komme i gang med jobben.

Ketil Kjenseth (V) [14:22:51] (energi- og miljøkomiteens leder): Det er en ny type debatt vi har her i dag, som er lite brukt, en initiativdebatt, og det gir mulighet til å reflektere og diskutere uten at det blir så polarisert.

I 2020 skulle vi egentlig vært i Kina og inngått naturens Parisavtale. Det er blitt utsatt. I løpet av det året vi har vært igjennom, har vi alle sett hvor viktig samarbeid mellom land og internasjonale avtaler er. Uten det hadde det ikke vært mulig å komme fram til en vaksine så raskt som vi har greid.

FN peker i dag på sin viktige rolle, men det er også viktig å starte litt med oss sjøl: Hva er det vi i Norge gjør for å bidra til mindre tap av natur og også komme fram til en avtale som er viktig for jordkloden? Statusen i Norge er at 90 kommuner har eller er i gang med en kommunedelplan for naturmangfold. Det viser at dette ikke bare er noe Stortinget er opptatt av i en litt akademisk debatt om globale avtaler. Dette er noe som innbyggere og kommuner tar på alvor, og som er viktig for innbyggerne.

Vi har fått utarbeidet et økologisk grunnkart over Norge. Vi har dermed god oversikt over naturtyper og arter, og ikke minst har vi en internasjonal forpliktelse

for en del arter, som villrein og villaks, og vi har mange debatter om å ta vare på de store rovdyrene. De er også en viktig del av artsmangfoldet.

Jordvern, skogvern, verneplan for vassdrag, myr og våtmark er det flere som har vært inne på. Helt konkret er vi nødt til å gjøre noe her. Særlig myr og våtmark har seilt opp som en større del av debatten i det siste, når klimaspørsmålet er blitt viktigere. Det er viktig at vi ikke tar hull på myr- og våtmarksområder, som er store karbonlagre. Også skogens rolle er viktig.

Men selv om vi gjør mye bra i Norge og er et foregangsland på mange områder, må vi gjøre mer. Vi har en jobb bl.a. for å nå Aichi-målene, som representanten Haltbrekken var inne på. For Venstres del er det viktig at vi faktisk setter oss noen tallfestede mål for vern. Diskusjonen i Norge dreier seg jo om 30 pst., som forhåpentlig er noe av det vi kommer fram til i Kunming, der landene får en ambisjon om å verne 30 pst. av eget landområde. Det bør Norge faktisk sette seg som mål. Vi har, med Svalbard og øyområdene, et stort areal, men vi har også viktige arealer å ta vare på.

Flere har vært inne på det å sette pris på arealer. Det er noe vi i større grad må gjøre. Fremskrittspartiet var også innom det. Det å erstatte jord er også viktig.

Så må vi huske på at i nær fortid, i 2018, da vi hadde den store tørkesommeren, hadde vi også mange skogbranner. Det har aldri vært utbetalt så mye i tørkeerstatning som det året, 2018. 2 mrd. kr kostet den tørkesommeren oss. Men det forvoldte også mange dyr en stor utfordring: tørke, mangel på vann, skogbranner som tar liv. Dette er ikke en situasjon vi kan la fortsette. Vi har sett hva de store skogbrannene i Sør-Europa og Hellas gjør.

Så vil jeg vende blikket litt til Norden og våre nær-områder. Vi gjør mye bra sammen, som restaurering av naturområder, men vi har også stor oppmerksomhet om hav og kyst. Forsuring av hav er noe vi felles jobber imot. Vi bruker mye forskningsinnsats på det. Oppryddingen av plast i havet, som kommer fra verdenshavene og lander i våre kystområder, har vi hatt en stor felles innsats for.

Jeg vil til slutt nevne de unge. Jeg opplever at det er et stort engasjement i Norden blant unge også for å ta vare på naturen, det er ikke bare et engasjement i klimakrisen. Det er utviklet en verktøykasse, et «tool-kit», for ungdom, bl.a. på initiativ fra Nordisk råd, og vi har også en ambisjon i Nordisk råd – jeg sitter i Nordisk råd og leder et utvalg der også – om å ha med en ungdomsdelegasjon til Kunming og COP15, akkurat som vi gjør når vi er i klimaforhandlinger. Vi er et av få land og en av få regioner som har med seg de unge, men det er viktig, for det er de som skal arve kloden.

Une Bastholm (MDG) [14:28:22]: Klima- og naturkrisen er den samme krisen. Klimaendringene er i ferd med å bli en viktigere og viktigere grunn til tap av arter og økosystemer, og på samme måte vet vi at naturødeleggelser forsterker både klimaendringene i seg selv og også samfunnenes mulighet til å beskytte seg mot ekstremvær, flom og ras.

Naturkrisen er akutt. Dyreliv og urørt natur forsvinner i rekordfart. Økosystemer som vi er avhengig av, ødelegges. 60 pst. av villdyrbestandene har forsvunnet på 50 år. Vi står overfor den sjette masseutryddelsen i jordas historie. Sist var da dinosaurene ble utryddet for 65 millioner år siden.

Derfor må FNs naturavtale bli like viktig for naturen som Parisavtalen har vært for klimapolitikken. Avtalen skal sette naturmål for perioden fram til 2030 basert på bl.a. rapportene fra Det internasjonale naturpanelet. Norge nådde ikke et eneste av de 20 naturmålene verdens land satte for 2020, de såkalte Aichi-målene. Norge må derfor jobbe for at denne avtalen blir vesentlig mer politisk forpliktende enn Aichi-avtalen på tvers av sektorer.

Istedenfor å rasere naturen må vi begynne å bygge den opp igjen, både nærnaturen og den rike villmarka. Selv om klimaendringene truer naturmangfoldet, er fortsatt endringer i arealbruk den aller største trusselen. Alt vi mennesker gjør, tar plass på en begrenset klode. Nå er tiden inne for at det er vi menneskene som må begynne å begrense oss, særlig i rike, privilegerte land, og bruke den plassen vi allerede tar opp, mye smartere.

Det betyr bl.a. at vi må slutte å bygge ned natur og matjord, også til hyggelige formål som hytte. Å etablere nye hyttefelt i inngrepsfri natur i vår tid er økologisk galskap. Likevel er det knapt noe parti, bortsett fra De Grønne, som tør å snakke om det.

Landbruket er også viktig for det biologiske mangfoldet. Dyr som går ute på beite, beriker naturmangfoldet, mens når dyrene står innendørs i stadig større og færre bruk og beitene gror igjen, taper vi mangfold i planter og insekter og dermed også fugler osv. En omlegging av landbruket betyr også at vi må redusere det samlede kjøttforbruket og satse på kvalitet og dyrevelferd framfor volum. Å dyrke førråvarer til husdyrene våre krever store arealer både i Norge og i utlandet. Derfor vil Miljøpartiet De Grønne redusere kjøttforbruket minst ned til det nivået som kostholdsrådene anbefaler.

Under statsminister Erna Solberg har det vært gjort gode ting også for naturen, men det har også blitt gjort mange naturfiendtlige grep. Å tillate bygging i strandsonen og innskrenke innsigelsesmyndigheten til fylkesmennene for å ivareta naturen og bygge motorvei gjennom et naturreservat er en krigserklæring mot

naturen. Bedre blir det ikke av at det er et flertall på Stortinget som presser igjennom enda mer naturforakt på enkelte områder. Senterpartiet, Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har denne perioden sikret flertall for å stanse utvidelsen av ulvesonen for Elgå-ulven og for å uthule naturmangfoldloven for å gjøre det lettere å skyte rovdyr. Denne uken vedtok Senterungdommen at de vil utrydde ulven fra norsk natur. Det er radikalt, men det er ikke så forskjellig fra moderpartiets politikk i praksis.

Til slutt: De siste årene har det vært mye debatt om vindkraft, og vi må knytte noen ord til det i en debatt om naturen. Også her bør vi bruke plassen vi mennesker allerede tar opp, mer effektivt. Miljøpartiet De Grønne er mot bygging av ny industri i naturen og mener vindkraft på land må forbeholdes industriområder som havner og andre områder der naturen allerede er bygget ned. Til havs er potensialet for vindkraft større og lettere å få til uten uopprettelige inngrep, selv om det er viktig med god naturkartlegging i bunnen her også.

Jeg registrerer at flere partier har vært kritiske til vindkraftutbygging i naturen, men jeg registrerer også at det er få partier som klarer å være konsistente og kritiske også til andre typer større inngrep i norsk natur. Vi har en regjering som elsker å bygge nye, brede motorveier. Fremskrittspartiet, f.eks., som har vært kritiske til vindkraft i naturen, vil bygge mer i strandsonen, og de raser mot Miljøpartiet De Grønnes programkomité når den foreslår å begrense hyttebygging. Jeg mistenker at Fremskrittspartiets vindkraftmotstand handler mer om kjærlighet til oljeindustrien enn kjærlighet til naturen.

Vi trenger ikke vente på en global naturavtale for å begynne å ta vare på naturen vår. Vi kan forplikte oss selv, helt på egen hånd, og gjøre bedre vedtak i denne salen framover. Det er på tide å slutte fred med naturen.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Lene Westgaard-Halle (H) [14:33:41]: I dag vil jeg gjøre noe vi politikere ikke gjør så veldig ofte; jeg vil innrømme feil. Jeg har jobbet mye med klima veldig lenge. Jeg har jobbet med utslippskutt og de store konsekvensene av det vi mennesker driver med, for klimaet. Det jeg derimot ikke har jobbet så mye med, og ikke innsett alvor av, er den dype krisen naturen vår står i. Klima og natur henger tett sammen. Vi kan ikke jobbe for et bedre klima – som har vært det jeg har fokusert på – uten å ta vare på naturen, like lite som vi klarer å ta vare på naturen uten å redde klimaet. Det går begge veier.

Vi står midt i en global naturkrise, og den henger veldig tett sammen med klimakrisen. Kjære kolleger,

hvis dere ikke har sett Netflix-filmen til David Attenborough ennå, «A life on our planet», så se den! Den er veldig bra. Den er veldig vond å se på, men lærerik. Få har levd det livet han har gjort, få har sett det han har sett. Mannen er 94 år og har med egne øyne sett natur- og klimakrisen endre seg og forverre seg.

Situasjonen i dag er alvorlig. Hvert år kaster vi 100 millioner plastposer i naturen. Cirka 1 pst. av det som produseres, resirkuleres. Hver dag mens vi sitter her nå, dør hundre arter på grunn av ødeleggelse av regnskogen. Artsmangfoldet har sunket drastisk siden 1970, hele 68 pst. Siden samme år, altså 1970, har vi mistet 84 pst. av artene som lever i ferskvann. En av tre av artene som er igjen, er i dag utrydningstruet. Mange av disse artene er også en viktig kilde til mat for veldig mange rundt omkring i verden. Det ironiske er, selvfølgelig, at vi bygger ned store deler av verdens artsmangfold nettopp for å produsere mat. En tredjedel av all mat vi produserer – mens vi da bygger ned den naturen – kaster vi.

Som om ikke det var nok, har plantene våre det enda verre enn dyrene. Én av fem planter i verden er truet av utryddelse. Jeg skal innrømme at jeg ikke er noe naturmenneske. Jeg er ikke en av dem som sover i telt halve året. Jeg var ikke en av dem som løp og kjøpte telt da koronaen kom. Jeg er livredd for edderkopper, og selv om jeg har begynt å redde humler og bier – for det har jeg registrert – hjelper det ikke for vepsen, altså. Den ryker, og sånn er det bare.

Men man trenger ikke være Lars Monsen for å sette pris på naturen vår, og sånn tror jeg det er for de fleste nordmenn. Jeg tror kanskje, eller håper, at de fleste nordmenn er nærmere meg enn Lars Monsen, men vi setter jo pris på frisk luft, vi setter pris på å gå en tur i naturen, og vi som bor langs kysten, som jo er en ganske stor del av befolkningen, setter veldig pris på rent hav og ren sjø.

Men dette er større enn som så. 2021, det året vi er i nå, kan være det året hvor vi utrydder den planten som kurerer en ny kreftkur. Det kan være vi ødelegger den algen vi trenger for å redde flere barn fra barnesykdommer. Dette handler ikke bare om å være «tree hugger», som datteren min har blitt, men det handler om noe veldig mye større. Vi gjør veldig mye bra i Norge, vi er på vei. Vi har opprettet ni nye marine verneområder bare i fjor. Vi har opprettet tre nye nasjonalparker, og nasjonalparker hvor det er vern gjennom bruk har jeg veldig tro på. I Vestfold og Telemark er vi glad for det. Vi har to nydelige nasjonalparker langs sjøen som vi er veldig glad for, og som jeg regner med at alle kollegaene mine her har vært på besøk i. Vi verner skog i samarbeid med oss skogeiere, og vi har tatt på oss ledertrøya

når det gjelder å ta vare på havet vårt. Erna Solberg leder selveste havpanelet, og der går Norge foran.

Men svaret er ikke, som enkelte på venstresiden hevder, bare å verne i hytt og pine. Det er å sikre en grønn, bærekraftig og ansvarlig økonomisk vekst, en vekst som sikrer at vi kutter utslipp – og vi må kutte mer utslipp enn det vi gjør med å stoppe økonomisk vekst – og vi må ha en sunn forvaltning av naturen. Vi må klare å se disse tingene i sammenheng. Vi trenger en vekst som sikrer inntekter og arbeidsplasser over hele landet, for det hjelper ikke å ta vare på naboskogen der man bor, hvis alle på den lille øya der man har vernet, ikke har jobb. Vi trenger den veksten som klarer å se dette i sammenheng, som vil ta vare på skog, vann og arter – og de folkene som bor der.

Tap av natur betyr også tap av medisiner, tap av ren luft, tap av muligheten til å dyrke mat. Det betyr mer flom og ras, og det betyr en mindre robust økonomi. Nettopp derfor handler FNs naturavtale om mye mer enn rumpetroll og hubroer, som jo er det ultimate norske eksemplet når vi møter et eller annet vi synes er litt ubehagelig, og må verne, og som blokkerer utbygging. Dette handler om mye mer enn det. Det handler om mer enn vindmøller, som man er imot når man sitter i den 350 kvadratmeter store hytta si og irriterer seg over dem.

Jeg forventer at Norge setter seg i førersetet og går foran. Vi er allerede verdensmestere på en rekke klimatilstand. Nå håper jeg vi blir det samme på natur.

Statsråd Sveinung Rotevatn [14:39:14]: Året og tiåret vi er inne i, er avgjerende for klimaet, og det er avgjerende for naturen. Utfordringane med å stanse klimaendringane og tap av naturmangfald heng saman, og vi må løyse dei utfordringane saman. La meg ta eit eksempel. Ei tørrlagd myr som vert tilbakeført, gjev plass for fleire artar – altså meir naturmangfald – kan dempe tørke og små flaumar som kjem av klimaendringar, og lagrar karbon, som bremsar klimaendringar.

I klimaplanen til regjeringa legg vi vekt på tiltak som har positiv effekt for klimaet utan å gå ut over naturmiljøet. Vi har gjort mykje for å ta vare på natur. I fjor oppretta vi ni nye marine verneområde. Vi oppretta tre nye nasjonalparker. Vi har løyvd 3,3 mrd. kr til skogvern. Vi har verna eit område tilsvarande gamle Vestfold fylke, og gjennom klima- og skogsatsinga er vi leiande i å bevare og restaurere tropisk skog. Vi har vist leiarskap på havforvaltning gjennom høgnivåpanelet for ein berekraftig havøkonomi, som statsministeren har leia, men vi må gjere meir. Naturmangfaldet treng eit tilsvarande rammeverk som Parisavtalen er for klimaet. Ein million artar er trua, og økosystem verda over er i

dårleg stand. FNs naturpanel har sagt at ein treng gjennomgripande endringar for å snu denne utviklinga.

Forhandlingar om eit nytt globalt rammeverk for natur under FN-konvensjonen om biologisk mangfald pågår og er venta avslutta til hausten, men det avheng sjølv sagt også av korleis pandemien utviklar seg. Kina er vertskap for det femtande partsmøtet der det globale rammeverket for naturmangfald skal forhandlast og forhåpentleg verte vedteke. Det er ikkje tale om nasjonale, juridisk bindande mål. Det er tale om globale politiske mål. Dei fleste land er medlem av konvensjonen om biologisk mangfald. Eit merkbart unntak er USA, men vi ser likevel no at Biden-administrasjonen er på bana og i positiv bevegelse.

Eq har høge ambisjonar for eit sterkt forhandlingsresultat. Noreg er aktive i forhandlingane. Vi vil dytte dei store landa i riktig retning og bygge bru mellom sør og nord. Så langt har ikkje konvensjonen noko fungerande system for å måle korleis vi ligg an for å nå dei globale måla. Vi har difor føreslått eit nytt system som kan minne litt om det vi har i Parisavtalen. Poenget er at innsatsen heile tida skal forsterkast i eit system som skal bidra til at land følgjer opp dei globale måla, og jamleg rapportere om kva tiltak dei gjer nasjonalt. Dersom resultatene ikkje er gode nok samanlagt, må ein forsterke innsatsen. Det norske initiativet på dette området har fått ei god mottaking.

Det foreløpige utkastet til rammeverk handlar om å stake ut ei konkret retning for dei nødvendige endringane som verda må gjennom. Kvar dag går verdifullt areal tapt – litt her, litt der. Eit viktig tema for forhandlingane er korleis vi kan stanse det globale tapet av natur. Vi treng 100 pst. berekraftig bruk av all natur i verda, og så må ein verne nokre område. Det er føreslått eit mål om at 30 pst. av jorda skal vernast innan 2030. Sjølv om målet er eit globalt mål, er det sjølv sagt statane som må gjere jobben heime. Det gjeld også Noreg.

I andre område enn verneområde kan vi menneske på ein berekraftig måte produsere det vi treng, og det er her den største utfordringa ligg framover. I Noreg gjer vi mykje bra med kunnskap og økosystem i botn, men vi kan sjølv sagt også verte betre.

Noreg har slutta seg til havpanelet si tilråding om at 30 pst. av havområda innan 2030 skal beskyttast gjennom marine verneområde og andre tiltak. Kyststatane skal sjølve avgjere kva tiltak som er nødvendige.

Regjeringa er oppteken av vernemåla. Vi er opptekne av å nå desse måla fram mot 2030, og då må vi konsentrere oss om dei områda som er rikast på naturmangfald. Det kartlegg vi no, for å sikre at vi tek vare på dei viktigaste områda. Det er viktig med brei involvering. Regjeringa har hatt fleire innspelsmøte og vil ferdigstille norske posisjonar i god tid før toppmøtet

til hausten. Eg vil leggje til at eg synest det er bra at vi har fått ein initiativdebatt om dette viktige temaet i Stortinget, så eg vil takke komiteen for det og ser fram til ei eventuell replikkveksling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Espen Barth Eide (A) [14:44:18]: Jeg vil begynne med å anerkjenne et godt innlegg fra statsråden. Jeg er glad for at det er mye vi er enige om i denne saken. Så er det sagt – det kan man si når det er sånn, tenker jeg.

Nå har jeg lyst til å minne om at vi fra Arbeiderpartiet, med flere andre fra opposisjonen sammen med oss, foreslo for nøyaktig et år siden et naturrisikoutvalg. Man skulle la seg inspirere av det utmerkede arbeidet som klimarisikoutvalget gjorde, for å vurdere i natur-sammenheng både selve naturrisikoen som sådan, altså hvordan livsgrunnlag blir undergravd, hvordan ressurser blir borte, hvordan biodiversitet forvitrer i seg selv, og også overgangsrisiko i en verden som begynner å ta dette på alvor, og som f.eks. kan gå ut over dem som har en bedrift eller en verdikjede basert på permanent uttak av nye ressurser, og som da kanskje må høyere opp i verdikjeden for å fortsette sin business, f.eks.

Da var regjeringspartiene imot. Har regjeringspartiene siden da kommet på bedre tanker?

Statsråd Sveinung Rotevatn [14:45:18]: Det ikkje å ta vare på naturen betyr opplagt ein stor risiko – risiko for finansnæringa, risiko for næringslivet og risiko for folk. Eg meiner vi må auke den merksemda vi rettar mot nettopp kor avhengig næringslivet er av at økosystem fungerer. Det gjeld i Noreg, og det gjeld i andre land.

Til spørsmålet, så gjer regjeringa mykje. Vi har for eksempel gjeve pengar til OECD for at dei skal gjere eit grunnlagsarbeid rundt nettopp spørsmålet om naturrisiko. Det er eit godt prosjekt, og det er også naturleg at det no vert diskutert vidare i naturforhandlingane.

Det har også skjedd litt sidan sist: Blant anna har Frankrikes president Macron teke til orde for å etablere ein Task Force on Nature-related Financial Disclosures etter modell av TCFD som vi har på klimaområdet. Det er eit spennande initiativ. Så her er det mykje i bevegelse, mykje skjer. Noreg er med, og det er bra.

Espen Barth Eide (A) [14:46:21]: Jeg takker for svaret fra statsråden. Jeg konstaterer da at man er enig i det, men at det først og fremst skal skje i andre land eller internasjonale organisasjoner. Det er jeg for så vidt ikke motstander av, men jeg mener nå fortsatt at det kunne være en idé at vi akkurat som med et klimarisikoutvalg i Norge, også kunne se på Norges naturrisiko og kanskje på den måten bidra til utviklingen. Men nok om det.

Mitt spørsmål gjelder oppfølgingen av Aichi-målene. Man skal rapportere på både hva man har gjort, og hva man tenker å gjøre når man kommer til Kunming – enten det blir nå eller litt senere, så kommer man vel før eller siden dit. Da vil jeg gjerne høre hvordan arbeidet går med en konkret handlingsplan, for det har vi ventet på en stund. Hva er det regjeringen nå faktisk planlegger å melde tilbake? Og avledet av det: Har man tenkt å legge seg på et nivå som i hvert fall har samme ambisjonsnivå som det vi nå ser fra våre venner i EU?

Statsråd Sveinung Rotevatn [14:47:15]: Ja, Aichi-måla har utan tvil vore veldig viktige. Men det er nokon viktige lærdomar òg å trekkje av at ein globalt ikkje når dei måla ein set seg. Etter vårt syn er nettopp det grunnen til at vi no i forhandlingane må leggje særleg vekt på dei norske initiativa om meir pålitelege system, felles standardar å måle på, at ein rapporterer inn, at det er samanliknbare rapporteringar, og at ein skjerpar måla, slik at den samla innsatsen er sterk nok.

Eg er veldig for Aichi-måla, og Noreg rapporterer på dei. Dei har vore viktige. Eg meiner det er ei viktig utfordring no med det møtet vi skal ha, og den naturavtalen vi forhåpentlegvis får på plass, at mål også vert nådde. Då må ein jobbe med ting som kan vere litt tekniske, men som er utruleg viktige.

For Noregs del jobbar vi stadig framover for å nå dei ulike måla vi har forplikta oss til, bl.a. verneprosent til lands og til havs, der vi vernar stadig meir. Det er bra, for det er viktig natur vi må ta vare på.

Espen Barth Eide (A) [14:48:21]: Jeg takker for svaret igjen. Da har jeg et siste spørsmål i denne runden, og det går på å sette pris på natur. Ganske mange av innleggene, heldigvis, var innom det at vi må i større grad sette pris på naturen. Da mener vi bokstavelig talt prise, ikke bare verdsette den, men sette en konkret verdi.

Så forsto i hvert fall jeg representanten Halleland slik at Fremskrittspartiet nå var interessert i en slags naturavgift eller arealavgift. Jeg håper det kan lede til et konkret forslag. Vil statsråden i så fall være med på at vi nå ganske raskt får på plass et system for en konkret pris på nedbygging av ny natur, f.eks. en avgift som da kunne brukes til å restaurere annen natur et annet sted i landet?

Statsråd Sveinung Rotevatn [14:49:04]: Ja, dette er en veldig spennande tanke og ein veldig bra debatt. Vi har tatt nokre steg. I klimaplanen til regjeringa snakkar vi nettopp om dette med moglegheiter for å setje ein pris på natur og jobbe med arealavgift. Vi har sagt at det er eit arbeid vi kjem til å sjå på framover. Det er sjølv-sagt komplisert fordi det er veldig stor forskjell på

natur. Det er forskjell på kor verdfull den er for naturmangfaldet, for karbonbinding m.m. Men at natur ikkje kostar kroner null, det er ganske openbert, så det er noko vi no jobbar med, i tråd med klimaplanen vår.

Samtidig meiner eg at det også er viktig ikkje berre å setje ein pris på natur, men at ein del område må vernast, og at nokre former for nedbygging rett og slett ikkje bør vere tillatne. Difor er eg f.eks. glad for at vi har fått gjennom eit forbod mot nydyrking av myr. Det var dessverre ikkje alle parti i Stortinget som fann det for godt å ville støtte det forlaget, men eg meiner likevel det var eit viktig forslag.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:50:18]: Signalet fra en rekke organisasjoner i sivilsamfunnet peker på at forhandlingene og prosessen om en naturavtale blir stadig mer lukket. Det er det samme mønsteret vi ser fra en rekke globale handelsavtaler, f.eks. TISA for noen år siden. Senterpartiet mener det er avgjørende viktig med åpenhet og debatt rundt prosessen, og jeg vil utfordre regjeringen og statsråden på hvordan Norge legger til rette for mest mulig åpenhet i denne prosessen.

Statsråd Sveinung Rotevatn [14:50:48]: Eg er einig i at det er viktig å ha opne prosessar om så viktige spørsmål. Det brukar Noreg å vere ein pådrivar for internasjonalt, også i dette tilfellet. Det vi bl.a. gjer, er at vi er opptekne av å inkludere og involvere vårt eige sivilsamfunn. Eg hadde eit innspelsmøte i haust for å få innspel, og eg kjem til å ha fleire, slik at vi både kan oppdatere på kvar prosessen står, og kan få nyttige innspel frå sivilsamfunnet.

Eg synest som sagt at det også er bra at vi får ein diskusjon om dette i Stortinget. Sjølv om det ikkje er ein konkret sak, er det bra å få ein initiativdebatt rundt det. Så får vi alle forhalde oss til den verda vi lever i, og då er det jo slik at når ein driv forhandlingar i FN-systemet osv., er det ulike land som meiner ulike ting, også om openheit og posisjoner og slike ting. Men vi kan iallfall sørge for og love at frå Noreg si side kjem vi til å involvere breitt i sivilsamfunnet her, halde Stortinget oppdatert og vere tydelege på korleis vi jobbar, og kva vi jobbar for.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:51:51]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg vil utfordre statsråden på en annen sak, som også er knyttet til naturmangfoldet. I Norge har vi fått en ny art, eller en nyintrodusert art, nemlig villsvinet. Så vidt jeg vet, er statsråden opptatt av at den ikke skal få etablere seg her i landet, men under Debatten på NRK nylig kom det også opp et spørsmål knyttet til villreinstammen i Sør-Norge. Den representerer 90 pst. av den gjenværende globale stammen av den typen villrein – den har vi altså i Sør-Norge – og

jeg ble litt i tvil om statsråden mener at vi har et særnorsk ansvar for å ivareta den, sett opp mot f.eks. den finsk-russiske ulven, hvor Norge har bare en marginal, liten del av den totale stammen. Kan statsråden redegjøre for disse tre artene, hvilket ansvar Norge har?

Statsråd Sveinung Rotevatn [14:52:43]: Noreg har eit ansvar for å ta vare på artar som høyrer heime i norsk natur, og villreinen er eit veldig godt eksempel på ein slik art. Ulv er eit anna eksempel på ein art som høyrer heime i norsk natur. Men i den debatten ein refererer til, var det poenget eg prøvde å få fram at sjølv om artar finst i andre land, betyr ikkje det at vi kan setje i gong å utrydde dei, slik mange i partiet til representanten vil når det gjeld ulv. Ulv finst i andre land, ulv finst i Noreg – vi må likevel ta vare på ulven i Noreg. Villrein finst i andre land, villrein finst i Noreg – vi må ta vare på villreinen i Noreg. Men det er klart at den norske villreinstammen er spesiell, i den forstand at vi har ein veldig stor del av den. Ja, det finst delar av den underarten i f.eks. Russland, men 90 pst. av villreinstammen er i Noreg, så i praksis betyr det veldig, veldig mykje kva Noreg gjer. Eg er for at vi skal ta vare på artar som er i norsk natur. Det gjeld både villrein og det gjeld ulv, og eg håper at representanten Myhrvold er einig med meg i det.

Lars Haltbrekken (SV) [14:53:54]: Jeg fryktet en stund at vi skulle få en hel naturdebatt uten å komme inn på ulv, men endelig falt verden på plass igjen. Det var godt – men det var ikke det jeg tenkte jeg skulle spørre om.

Den 11. januar deltok statsministeren på naturtoppmøtet hvor behovet for 30 pst. vern av planeten ble diskutert. Den franske presidenten opplyste da at mer enn 50 land hadde støttet dette, for å forhindre utryddelse av arter og for å demme opp for klimændringene. Norge var ikke blant de 50 landene. Så hører vi statsråd Rotevatn i dag snakke om behovet for 30 pst. vern. Vi hører også Venstres representant Kjenseth si at Norge bør støtte målet om 30 pst. vern av egne områder. Jeg vil nå spørre statsråden om den norske regjeringen har konkludert med at Norge vil støtte dette målet og gå inn for vern av 30 pst. av sine egne områder.

Statsråd Sveinung Rotevatn [14:54:56]: For det første er det viktig å seie at i den diskusjonen som går rundt 30 pst. vern, er det snakk om å setje eit globalt mål, og det vil ein jo forstå, all den tid mange av dei landa som har slutta seg til den koalisjonen, ikkje er i nærleiken av å verne 30 pst. i sitt land. Så vi snakkar om på globalt nivå.

Noreg fører ein aktiv vernepolitikk og har verna større delar av våre areal enn dei andre nordiske landa,

og vi ønsker å verne meir. Som eg sa i innlegget mitt, har vi gjennom arbeidet med havpanelet slutta oss til målet om 30 pst. av havområdet, at der bør ein sørgje for eit tydeleg vern.

Når det gjeld det målet som er vorte løfta i CBD-forhandlingane om eit 30 pst. globalt mål der, diskuterer regjeringa det no og kjem til å utarbeide våre posisjonar i god tid før møtet. Som eg har sagt i eit par innlegg, er vi for at vi skal ha ambisiøse mål. Vi synest det er bra, men vi er også for at ein har system som gjer at dei måla vert nådde. Det var jo ei av utfordringane med Aichi-måla. Dei var veldig gode, men på grunn av rapporteringsreglar osv. har ein ikkje klart å kome så langt som ein burde. Vi må klare begge delar.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Arne Nævra (SV) [14:56:32]: Vitenskapen har aldri vært tydeligere om tap av natur, arter og bestander enn det som kom fram i rapporten fra Det internasjonale naturpanelet i 2019. De har dokumentert tungt på et vitenskapelig vis at vi har en akselererende naturkrise hengende over oss. Det har også WWFs Living Planet Report – sist gang i 2020 – og kom med katastrofale tall for reduksjon av dyrebstanden i verden. Den globale bestanden av virveldyr har altså i løpet av min voksne levetid blitt redusert med rundt to tredeler – på 40–50 år.

På toppen av dette er det mye som tyder på at framveksten av sykdommer som covid-19 skyldes miljødeleggelser. I mitt tidligere yrke gjorde jeg filmopptak av regnskoghogst på Borneo, hvor jeg sjøl satt med en morløs orangutangunge på fanget. Det hadde jeg kanskje ikke gjort i dag, men leveområdet var hogd ned, og moren var drept.

Verden er nå til en viss grad klar over klimatrusselen vi står overfor. Naturkrisen, derimot, er langt færre klar over. Naturpanelet slår fast at denne trusselen er like stor som trusselen fra klimaendringer. Folk flest har hørt om insektdøden, og folk flest merker den om de tenker etter. Det er ikke en positiv ting at vi nå omtrent ikke lenger trenger å vaske frontruta på bilen for døde insekter etter en biltur sommerstid. For bare noen tiår siden var det helt nødvendig. Det var ett eksempel.

Sjøl om klimaendringene er årsak til at mange arter og naturtyper trues, er det først og fremst arealendringer med oppdyrking, utbygging, nedbygging og oppdeling som er årsaken til tapet av naturmangfold. Det slår Naturpanelet tydelig fast. Det er sjølsagt flott at Norge var aktivt med på FNs toppmøte om biomangfold i september i fjor, og at flere enn 80 statsledere nå er blitt enige om å reversere tapet av biologisk mangfold innen 2030, men som med klimamålene: Hva vil landene sjøl ta av grep for å få det til? Det er det store

spørsmålet. Hva vil Norge gjøre i eget land? Her er jeg oppriktig bekymret. Når feil arealforvaltning er hovedpoenget, har regjeringa gått fullstendig i feil retning. De har uomtvistelig gjort det lettere å bygge ned arealer gjennom mange grep, bl.a. ved å vingeklippe innsigelsesinstituttet. Så får jeg håpe at representanten Westgaard-Halles dårlige samvittighet og ærlige oppvåkning i dette smitter i Høyre.

Vi er rett og slett nødt til å tenke annerledes, i både retorikk og handling. På samme måte som vi har klimamål, klimabudsjetter og klimaregnskap på alle nivåer, som er avgjørende viktig, må vi få på plass det samme på naturmangfoldsmål, arealbudsjetter og arealregnskap på alle nivåer.

Espen Barth Eide (A) [15:00:03]: Jeg synes innlegget til representanten Lene Westgaard-Halle var bra, og jeg tror den ærlige erkjennelsen av at mange av oss kanskje har tenkt mer på klimaet enn på naturen, er bra, og at flere kan dele den. Det vil jeg også si stemmer for min del, og vår del. Det er det lurt å si, for begge disse to tingene er viktige. Riktignok har vi i stor grad vært opptatt av naturvern, og vekst og vern er et gammelt tema, men da var det gjerne sånn at det først og fremst dreide seg om det som skulle vernes, i ordets egentlige betydning, og kanskje mindre om hvordan bruke og høste. Man skal jo ikke slutte å leve av og med naturen og slutte å høste av naturen, men man skal lære seg forskjellen mellom å høste bærekraftig og å overhøste. Da trenger vi altså en tverrsektoriell tenkning. Dette har konsekvenser for hver sektor, men også på tvers. Dette har å gjøre med fiskeri, landbruk, samferdsel, forbruk, produksjon, finansnæringen, næringslivet generelt, handelsstrømmer og handelspolitikk.

Jeg tror utfordringen nå er at vi må lære oss å gjøre det vi faktisk i noen grad gjør når det gjelder klimakutt, nemlig å forstå dette som en integrert og helhetlig utfordring – som har mange uttrykk i mange retninger, men som er en helhetlig utfordring – hvor vi må ha noen få, overordnede mål om hva vi vil oppnå. Det er altså å bevare natur, bevare naturens evne til å reproducere seg selv og til fortsatt å levere naturtjenester, og bevare det biologiske mangfoldet som naturen trenger, og som vi trenger, fordi, som jeg sa innledningsvis, vi er natur. Vi er ikke noe annet enn natur, vi er en del av naturen.

I min bevegelse har vi vært opptatt av forholdet mellom å skape og å dele – at vi trenger et aktivt næringsliv som er tilpasset tiden, som skaper verdier som man kan dele, og så skal man dele for å skape mer. Det er den sosialdemokratiske grunnidéen, og sånn har det vært i hundre år. Det sosialdemokratiet nå tar inn over seg, og det tror jeg også gjelder alle andre politiske

bevegelser – eller det håper jeg i hvert fall – er at å skape og dele må skje innen rammen av planetens tålegrenser.

Da de første idéene om dette ble formet, var naturen tilsynelatende ubegrenset. Jorden var rik, jorden var stor, og menneskene var få. Nå er det omtrent omvendt. Menneskene er mange, jorden er sterkt begrenset, og man må håndtere dette innenfor naturens og planetens tålegrenser.

Den gode nyheten er at dette er fullt mulig. Dette er ikke «rocket science», som det heter. Dette er mulig med kjente løsninger og kjent teknologi. Sirkulærøkonomi er ikke en fjern drøm, det er en realitet som kan oppnås gjennom tydelige grep. Å gå over i en bærekraftig verden er mulig, men våre økonomiske modeller må ta det inn over seg. Det tror jeg er noe vi alle må legge til grunn. Man vil fortsatt ha sunne og gode diskusjoner om mer marked og mer stat, men rammen må være at det ikke går an å overskride planetens tålegrenser. Det vil rett og slett ikke vare.

Ola Elvestuen (V) [15:03:18]: Jeg er helt enig med siste taler. Vi har tre hovedoppgaver: Vi må kutte utslipp, altså slutte med alle fossile utslipp fram mot 2050, vi må ha mer natur, og det skal etableres en global markedsøkonomi innenfor det som er naturens tåleevne. Det er de oppgavene vi har. Jeg takker for at vi har denne debatten om konvensjonen for biologisk mangfold, og at man tar inn over seg hva det innebærer at vi globalt sett skal ha mer natur. Det handler ikke bare om å bevare, men det handler om å stoppe en utvikling, drive den tilbake og få mer natur.

Da må vi ha en helhetlig forvaltning, som statsråden sier, på 100 pst. av arealene, og 100 pst. av arealene globalt. Vi må ha mer vern, fordi det er viktig å ha det på det globale nivået, men vi må også sørge for at vi har et representativt vern i Norge. Da må det være en selvfølge at vi skal ha 10 pst. skogvern, og at ikke hvert eneste forslag er en egen kamp. Vi må også se på hele verdikjedene. Der kommer sirkulærøkonomien inn, selvfølgelig. Hvordan bruker vi ressursene? Men det gjelder også matproduksjonen vi har, både i Norge og internasjonalt. Vi må ha mer regenerativt landbruk, der en bygger opp og reparerer naturlige kretsløp, og der en binder karbon. Vi må bekjempe den globale miljøkriminaliteten, som driver en ødeleggelse av natur i store deler av verden. Her har vi også en stortingsmelding som er lagt fram, og som vi må følge opp både i Norge og internasjonalt. Vi må ta et internasjonalt ansvar. Norge har tatt en lederrolle med sitt havinitiativ, og vi har også en lederrolle med skoginitiativet, å ta vare på regnskog.

Jeg forventer og tar det egentlig som en selvfølge at Norge leder forhandlingene – og det gjør vi – og virkelig forsøker å få verden til å bli enig om det som er det høyest mulige ambisjonsnivået. Men i tillegg til den avtalen man får, er det viktig at land med høye ambisjoner står sammen om å gjennomføre tiltak, og at vi er en del av den høyambisjonskoalisjonen som vi også trenger for å jobbe med å ta vare på natur i årene framover.

Jeg vil tro at hvis vi får en avtale som kan bygge så mye som mulig på Parisavtalen – at en også må rapportere på gjennomføringen, og at en får en gradvis forsterkning av avtalen over år – vil vi merke det samme som man gjorde med Parisavtalen: Når avtalen er på plass, handler det ikke bare om de internasjonale målene, da blir oppmerksomheten også rettet mye mer inn mot det vi gjør selv. Norge må følge de samme målene som vi klarer å få til internasjonalt.

Ketil Kjenseth (V) [15:06:42]: Dette er en god debatt, med mange innlegg, og jeg er veldig glad for det engasjementet vi har her.

Så skal vi ikke underkjenne at vi også står oppe i noen dilemmaer. Gjennomsnittsalderen for oss som er på talerstolen her, vil jeg anslå til 45 år. De fleste av dem som holder innlegg her, er mellom 30 og 60 år, og det er nettopp i vår generasjon tapet av arter har tiltatt. Vi er inne i en periode da veldig mange arter går tapt, og vi begynner å merke konsekvensene av både klimændringene og tapet av natur. Det er menneskelig aktivitet som er kilden til dette, så vi er nødt til å gå i oss selv for å stoppe tapet av natur, og også restaurere. Det vil koste, og det er litt i det perspektivet representanten Sandra Borch snakker om de siste 10 000 år. Ja, det er et fantastisk tall, men det er de 10 000 neste vi skal redde, og da er det i vår generasjon vi er nødt til å gjøre noe. Tapet av natur kan ikke fortsette som det har gjort til nå. Da vil vi ikke være her om 10 000 år på samme måte som vi er i dag. Da blir også det å tallfeste et mål om vern en viktig debatt.

Jeg skal ikke forespeile noe her nå, men det er en debatt vi er nødt til å ta på hver vår side i politikken. Venstre har i hvert fall stått fram her i dag og sagt at vi ønsker å tallfeste et mål, og gjerne det globale målet. Så hører jeg at det spriker en del på den andre siden. Jeg har ikke hørt noen si noe om det fra Arbeiderpartiet. SV var innom det i et replikkordskifte. Senterpartiet var veldig tydelig på at det var lite aktuelt. Det var stor skepsis til å tallfeste et vern – hvert land måtte ta ansvar for seg selv. Men det er jo nettopp derfor vi skal til Kunming: Dette er en FN-avtale, og vi må forplikte hverandre. Hvert land gjør ikke nok, og da må vi sette oss felles mål for faktisk å gjennomføre.

Selvfølgelig skal vi legge til rette for bruk. Uten at vi lever og ånder for naturen og tar den i bruk, har vi jo ingen plass.

Klimarisikoutvalget har vært et tema. Vi har i Norge gått foran med klimarisikoutvalget, og finansiering er også en viktig del av det å ta vare på naturen. Her tror jeg Norge har noe å gå foran med og har lært av klimarisikoutvalget. Vi har omstilt mye av oljeverdiene våre til et stort globalt fond, og det må vi evne å bruke til både mikrofinansiering, ungdom og kvinner på en måte som gjør at de neste 10 000 årene blir like bra om 10 000 år.

Åsmund Aukrust (A) [15:10:02]: Det har vært en spennende debatt. Det er veldig bra at vi får opp dette temaet. Dette er noe vi bør diskutere mer, for tap av natur må jo være, som flere har vært inne på, den mest underkommuniserte krisen verden står overfor. Det er en trussel i seg selv, og så er det en trussel mot alt liv her på jorda. Alt henger sammen med alt, sa Gro Harlem Brundtland, og det er i få sammenhenger det er mer riktig å si enn akkurat i debatter om natur. Utryddelse av én art gir påvirkning på andre arter.

Derfor vil jeg si at fra Arbeiderpartiets side – og jeg tror egentlig fra et samlet storting – ønsker vi regjeringen og deres dyktige forhandlere bare masse lykke til i det viktige arbeidet fram mot en naturavtale i Paris. De har vår støtte, men de har også våre forventninger, forventninger om hvilken rolle Norge skal spille. Norge bør gå i front for å få på plass en forpliktende avtale med både mål og oppfølging. Norge bør bidra med kunnskap vi har på andre områder, f.eks. i arbeidet med forvaltningsplaner, eller annet arbeid hvor Norge har god erfaring, og så bør vi bidra med penger, hvor vi kan utgjøre en forskjell, ved å sammenblande penger og politikk. Regnskoginitiativet er et sånt type initiativ. Jeg mener Norge bør lete etter andre initiativer, også på natursiden.

Men det viktigste vi gjør, gjør vi selvsagt hjemme, for det er på hjemmebane man faktisk gjør jobben. Naturen reddes ikke i et møterom internasjonalt. Den reddes i det som gjøres i hvert enkelt land, i hvert enkelt lokalsamfunn. Det er ikke sånn at naturen trues av én stor utbygging; naturen trues av summen av alle små utbygginger, alle små vedtak, ofte veid opp mot andre viktige hensyn. Derfor mener jeg at naturen nå må vektes tyngre. Derfor var jeg uenig da denne regjeringen flyttet planavdelingen ut av Miljøverndepartementet. Jeg mener at det var et galt vedtak å gjøre.

Jeg er uenig når dagens regjering skryter av at statsforvalteren har mindre innflytelse, og at kommunene nå kan gjøre mer som de vil. Jeg er uenig når Høyre nå går til valg på at det skal bli lettere å bygge i strandso-

nen. Jeg mener at dette er å gå i gal retning. Det tydeligste eksemplet på at vi har konflikter her hjemme, var da Linda Hofstad Helleland i vår gikk ut og sa at nå må vi ta mindre hensyn til miljøet på grunn av korona, at det å snakke om det grønne skiftet, er fra en annen tid. Da hun ble kritisert for det, svarte hun: Nei, jeg mente ikke klimaet, jeg mente naturen. Hun sa: Vi har sagt nei til titusenvis av arbeidsplasser fordi vi har satt vern foran vekst. Nå har vi ikke lenger den luksusen.

Det er galt på så mange måter. For det første er det faktisk galt. For det andre er det veldig galt å snakke om naturen som en luksus. For det tredje er det en fryktelig gal analyse av korona at vi skal ta mindre hensyn til naturen. Er det noe vi har lært, er det at natur, mennesker og økonomi henger sammen. Og for det fjerde: Det er en debatt fra en annen tid. Det er ikke lenger debatter mellom vekst og vern. Vi må klare å kombinere det. Derfor må vi få på plass en sirkulær økonomi som nettopp gjør at vi bruker alle ressursene på nytt.

Arne Nævra (SV) [15:13:23]: Å bevare natur er verdens kanskje beste klimatiltak fordi den fanger og lagrer over halvparten av alle karbonutslipp. Naturlig karbonlagring i jorda, i skogbunnen, i kulturlandskapet er altså vårt viktigste verktøy for å redusere innholdet av klimagasser i atmosfæren. Dette må vi ha med oss, og sånn sett spiller naturpanelets og klimapanelets konklusjoner på lag.

Det er derfor beklagelig å registrere på nært hold, der jeg sitter i transportkomiteen, hvordan det ene utbyggingsprosjektet etter det andre så lemfeldig og ufullstendig behandler de såkalt ikke-prissatte konsekvensene i sine vurderinger. NRK har i gode reportasjer vist hvordan store veiprosjekter som E39 krysser myr etter myr, med store klimagassutslipp og nedbygging av natur som konsekvens. At regjeringa i det hele tatt i 2021 vil godta forslag om å la en unødvendig firefelts vei krysse et naturreservat i et av våre viktigste innlandsdeltaområder i Gudbrandsdalen, er et annet eksempel. Dette må vi endre på. Det er vel nesten unødvendig å peke på de utrolig mangelfulle biologiske undersøkelsene som er gjort ved vindkraftutbyggingene i Norge. Det har også kommet fram.

At det enormt tette skogsbilveinettet stadig blir mer finmasket, attpåtil subsidiert og bygd fram til de siste kroker av vanskelig tilgjengelig gammel skog, er nok et eksempel. Ukritisk hyttebygging er enda ett. Vi kan ikke lenger lene oss kun på disse glatte matematiske modellene for såkalt samfunnsøkonomisk nytte ved samferdselsutbygginger heller.

Hva med naturverdiene? Det er i stor grad subjektive vurderinger. Det er avgjørende i en sånn situasjon at vi har gode biologiske undersøkelser i bunnen – selv-

sagt er det en forutsetning – og at vi har saksbehandlere med naturfaglig bakgrunn, lokalt og i etatene nasjonalt. Vi må gå i en retning av arealnøytralitet på samme måte som med klimanøytralitet. Dette må alle partier innarbeide både i vokabularet sitt og i programmene før landsmøtene sine nå på våren. Der påhviler det alle medlemmer av den komiteen, som stort sett er representert her i salen, et ansvar. Så må den til enhver tid sittende regjering innarbeide dette i planene sine.

Jeg vil avslutningsvis komme med en takk til miljøorganisasjonene som har kommet med gode innspill til dette saksfeltet. De har kommet med konstruktive notater med punkter for mål og handling. Det gjelder bl.a. WWF gjennom sitt omfattende diskusjonsnotat, Kunming-planen for natur og mennesker, og innspillet til Stortinget.

Dag Terje Andersen (A) [15:16:30]: Jeg fikk plutselig lyst til å ta ordet, for diskusjonen om natur, naturmangfold, miljøvern og naturbruk er noe som har fulgt meg siden det jeg tror var første gangen jeg uttalte meg om noe politisk, i 1979. Det er fremdeles like interessant, og jeg synes det er sagt veldig mye bra her. Så lenge vi snakker overordnet, er det mye enighet om mål. Vi er alle enige om at den største utfordringen vi har, er klimaet. Min anbefaling er å legge tenkningen til Brundtland-kommisjonen til grunn og ta utgangspunkt i at vi må ha en bærekraftig vekst, men ikke tro at verden kan klare seg uten noen vekst.

Jeg er enig i det tidligere statsminister Stoltenberg sa den gangen, at steinalderen ikke tok slutt fordi det var slutt på stein, og sånn er det nok også med oljealderen. Men da bør vi bruke de engangsinntektene vi nå har fra olje og gass, til å gjøre det mest fornuftige vi kan gjøre for våre etterkommere, f.eks. investere i morgendagens fornybare, rene energikilder. Når det gjelder klima, kommer vi til å konkurrere om å være best, de fleste av oss.

Artsmangfold er like viktig. Vi er enige om at vi skal beholde alle naturlige norske arter. Statsråden nevnte reinen som et eksempel på en art som er ganske unik for Norge. Det er jeg helt enig i. Vi kan i tillegg nevne atlantisk laks som en annen art vi på grunn av vår andel av bestanden bør ha et spesielt ansvar for.

Arealforvaltningen har bl.a. Arne Nævra vært god til å markere her i Stortinget. Det er en utfordring vi ser, ikke bare når det gjelder transport, men også når det gjelder hyttebygging. Vi vet at før eller senere blir en del engangsressurser, som mineraler, borte, og vi må være nøysomme med forvaltningen av dem.

Jeg vil bruke den siste tida til å hylle naturmangfoldloven § 1. Det var egentlig derfor jeg tok ordet. Den hadde jeg stor glede av å jobbe mye med den korte peri-

oden jeg var fiskeriminister, for det var da vi jobbet med naturmangfoldloven. Jeg er så glad for at den sier at naturen skal skape grunnlag for menneskers naturlige virksomhet, for noe av det som skremmer meg litt i naturdiskusjonen for tida, er at noen ser ut til å tro at mennesket er en utenforstående art, eller ikke engang en art, og ikke innser at mennesket er en av naturens egne arter, og er og skal være en bruker av den. Vi ser det i en del punkter. Jaktmotstand er et sånt. Jeg er for at vi skal jakte på høstbare arter i Norge på en bærekraftig måte, sånn at vi forvalter dem også for framtida. Skogbruk er et annet eksempel, der noen tror at det å verne skog er et klimatiltak. Nei, klimatiltak er å hugge skogen når den er hogstmoden, og så plante ny skog. Det jeg frykter for framtida, er de som «disneyfiserer» naturen og ikke innser at mennesket er en naturlig del og bruker av naturen under sitt forvalteransvar, som vi må ta vare på.

Lars Haltbrekken (SV) [15:20:01]: Vi har de siste dagene i avisa Klassekampen sett en diskusjon om en trevarefabrikk i Hattfjelldal, Arbor, som produserer sponplater. Diskusjonen har gått på om vern av skog i Nordland vil gå ut over ressurstilgangen til denne sponplatefabrikken eller ikke.

Det er en sak som med all tydelighet viser behovet for at vi får fart i arbeidet med sirkulærøkonomi. Denne fabrikk i Hattfjelldal er, etter det jeg vet, den eneste trevarefabrikken i Norge som produserer sponplater delvis basert på kassert trevirke – på trevirkeavfall. Hvert år kaster vi noe sånt som 700 000 tonn trevirke. Det går i forbrenningsovnene. Det er kun en bitte liten del av dette som blir malt opp og brukt om igjen til ulike materialer. I fjor høst var jeg på besøk hos Innherred Renovasjon, hvor de tar imot brukt trevirke – enten det er kjøkkenmøblement eller annet brukt trevirke – og maler det opp og sender det opp til Arbor i Hattfjelldal.

40 pst. av de sponplatene som lages, er laget av brukt trevirke. Hvis vi kunne ha fått en sirkulær handlingsplan fra regjeringen som stilte krav om at i hvert fall det offentlige skal gå foran og si at en viss andel av det trevirket, de sponplatene det offentlige kjøper inn – og jeg vil tro at det er en del gjennom de offentlige byggeprosjektene – skal komme fra resirkulert materiale, så vil vi bruke ressursene lenger, og vi vil kunne spare mer av de verneverdige skogsområdene i Norge fra å bli hugd.

Dette viser hvor viktig sirkulærøkonomien er også for å ta vare på naturen. Vi kan se det også på andre områder. Nå er det et stort press for å få tatt ut nye mineraler, metaller, fra jorda og etter hvert også fra havbunnen. Hvis vi kan få satt fart i arbeidet med å få

plukket fra hverandre alle de elektroniske duppedingsene vi omgir oss med, f.eks., vil behovet for nye gruver også være noe redusert, og vi vil ta vare på mer av naturen.

Espen Barth Eide (A) [15:23:32]: Da går vel denne debatten om FNs naturavtale gradvis mot slutten. Jeg synes det har vært en veldig god og berikende debatt. Det er interessant at noen ganger når vi snakker om de virkelig store tingene, klarer vi å snakke ganske mye sammen, ikke mot hverandre, og det tenker jeg er positivt i denne sammenhengen.

Et par konkrete ting jeg tar med meg fra dette, er at det nå begynner å bli interesse for hvordan man helt konkret kan sette pris på naturen, altså i ordets snevre betydning, en pris gjennom et naturbidrag eller en naturavgift i en eller annen form, som er innrettet for restaurering av natur et annet sted – for vi kommer jo aldri dit at vi ikke kommer til å ta noen ny natur i bruk, men at man tar sikte mot arealnøytralitet. Jeg kan glede Arne Nævra med at det f.eks. står i Arbeiderpartiets forslag til program. Vi har i hvert fall levert på det, og jeg håper at flere tenker i den retning. Så blir det nok noen interessante diskusjoner om hvordan det skal utføres. Hovedpoenget nå er å slå fast dette som et prinsipp.

Jeg tenker det er viktig at man finner gode modeller for hvordan man integrerer denne forståelsen i økonomien og også i de virkemidlene staten har for å peke retning for økonomien. Da er ikke minst dette begrepet «ressursproduktivitet», altså hvordan man kan få flere varer og tjenester ut av samme mengde innsatsfaktor, altså samme mengde råvareresurs, viktig. Da tenker jeg i retning av at man kan begynne å legge en pris på førstegangsbruk og en eller annen form for stimuli til andregangs, tiendegangs og tredevtegangsbruk av den samme innsatsfaktoren. Det vil sende et signal til økonomien om at ombruk er fornuftig. Ombruk er altså ikke bare loppemarked, det er også å smelte aluminium og jern om igjen og lage nye produkter av det.

Jeg synes også det er bra at vi har en diskusjon som så tydelig fra alle partier har konstatert hvor viktig naturen er for oss, ikke minst det temaet flere har vært inne på, og som jeg også innledet med, nemlig at mennesket er natur. Det er det viktig å slå veldig tydelig fast. Mange vil si det er en selvfølge, men dette var en teologisk diskusjon i flere tusen år, så det er veldig godt at representanten Dag Terje Andersen minnet om at da man laget den nye naturmangfoldloven, ble det slått fast en gang for alle i § 1 at mennesket er en del av naturen. Det er en viktig kunnskap å ta med seg i det videre arbeidet med dette.

Med det vil vi fra vår side ønske regjeringen lykke til i forarbeidene og reisen til Kunming, og også minne om at vi har de forventningene som bla. representanten Aukrust minnet om, på veien dit.

Ketil Kjenseth (V) [15:26:26]: Aller først: Som komitéleder er jeg veldig glad for at vi i energi- og miljøkomiteen har hatt en initiativdebatt. Det er første gang jeg er med på det, og jeg har vært komitéleder i tre år. Det er viktig at vi bruker ulike debattmuligheter. Det var representanten Barth Eide og Arbeiderpartiet som tok initiativ til denne debatten i komiteen. Det skaper kanskje et litt annet debattklima at vi får en liten horisont over det og føler oss som en del av planeten, kloden. Det er også en viktig dimensjon vi skal ha med oss.

Representanten Lars Haltbrekken var innom sirkulærøkonomi. En stor del av European Green Deal i EU er nettopp det sirkulære. Det er også motivert ut fra at vi på vårt kontinent her i Europa har færre mineraler og råvarer å ta av enn andre kontinenter, og vi er nødt til å bruke dem med mer omhu. Vi er nødt til å bruke dem bedre, utnytte dem lenger og derfor også resirkulere dem mer.

Regjeringa har gjort ganske mye på det. Den sirkulære handlingsplanen er på en måte godt i gang uten at den egentlig sånn rent fysisk er levert. Det er levert ganske mange hundre millioner kroner gjennom krise-pakkene i fjor, og det er på gang i år, så det er godt på vei.

En av nyvinningene gjennom denne krisen er Grønn plattform. I går ble det levert ganske mange titalls 300 000 kr som forprosjekter for å komme i gang med sirkulær økonomi-prosjekter. Norwegian Wood Cluster i mitt hjemfylke var en av dem som fikk 300 000 kr, nettopp på grunn av trevirke. Det er flere enn Hattfjelldal som ønsker å bruke trevirke til å trykke sponplater eller annet. Forestia i Våler i Solør er en av debattene som går her i Stortinget.

Det minner oss om at vi trenger å utvikle virkemidler også for naturen, ikke bare for klima og fornybar energi. Enova, Klimasats – vi er nødt til å utvikle «Natursats» også. Det er en av diskusjonene som vil komme. Passer den verktøykassa og det virkemiddelapparatet inn i Enova, eller må vi opprette noe eget for sirkulærøkonomi?

Det er mange spennende debatter som står foran oss, og i dette er det en ganske bred meny. Jeg håper at vi kan ta flere sånne debatter, om hva som er med på å utvikle også den verktøykassa vi trenger her i Norge, ikke bare sånne knallharde debatter i valgkampen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:29:29]

Interpellasjon fra representanten Nina Sandberg til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Forskerforbundet la 7. januar fram en undersøkelse som avdekker at akademia rammes betydelig av koronapandemien. Forskning settes på vent, og mange andre funn gir grunn til bekymring. Problemene bør tas tak i med det samme. Verden har til fulle erfart forskningens avgjørende rolle i håndteringen av pandemien, og forskning vil også framover være nødvendig som grunnlag for å skape nye arbeidsplasser, løse klimakrisen, utvikle og trygge velferdsstaten, skape gode lokalsamfunn og møte de demografiske endringene. God forskningspolitikk krever et solid kunnskapsgrunnlag. De nasjonale rammene for forskningssektoren er viktige.

Hvorfor har regjeringspartiene redusert bevilgningene til forskning og sagt nei til å utrede norske forskeres arbeidsvilkår, og hvordan vil statsråden følge opp Forskerforbundets undersøkelse og sikre god rekruttering til og utvikling av forskningssektoren framover?»

Nina Sandberg (A) [15:30:59]: Jeg fremmer interpellasjonen om forskningens vilkår fordi koronapandemien har gitt oss en påminnelse om hvor avhengig både Norge og verdenssamfunnet er av forskning. Samtidig undergraves norsk forsknings vilkår delvis som følge av den samme pandemien. Dette er et litt overordnet problem som regjeringen må være bevisst på, og ha beredskap mot.

Vi lever i en usikker tid. Pandemien truer helse, økonomi og velferd. Men én ting er sikkert: Folk har fått opp øynene for betydningen av forskning. Den internasjonale innsatsen på forskning på både virus og vaksineutvikling har fanget en hel verdens oppmerksomhet. Vi har erfart på kroppen hvor avhengige vi er av forskning, og tilliten til forskning har økt. Uten forskning hadde vi ikke hatt sjanse til å få kontroll over pandemien, og dette er jo et eksempel som har overføringsverdi. Forskning er nødvendig også for om vi skal kunne evne å håndtere andre globale utfordringer.

Vi trenger kunnskap og innovasjon for å løse klima- og energikriser, møte demografisk endring, utvikle nye, bærekraftige arbeidsplasser, sikre en solid framtidig velferdsstat m.m. Derfor er det viktig ikke å la pandemien svekke forskernes muligheter for å fylle sitt viktige oppdrag.

Den 7. januar la Forskerforbundet fram en undersøkelse som avdekker at universiteter og høyskoler rammes betydelig av pandemien. Forskning settes på vent, og mange andre funn gir grunn til bekymring. Den såkalte koronaundersøkelsen gikk ut høsten 2020 til et stort utvalg av Forskerforbundets egne medlemmer ved både private og statlige læresteder. Forskerfor-

bundet selv oppsummerer dette som hovedfunnene i undersøkelsen:

- Vitenskapelige ansatte har brukt mye mer tid på undervisning og mindre tid på forskning i 2020.
- Mye forsknings- og utviklingsarbeid er avbrutt eller forsinket.
- Nesten alle stipendiater og postdoktorer er blitt forsinket, men få av dem har fått tilstrekkelig forlenget støtte.
- Halvparten av underviserne er ikke trygge på at studentene får god nok undervisning i den nye digitale undervisningssituasjonen.
- Mange ansatte har jobbet mye ekstra, men merarbeidet er i liten grad kompensert.

Så vil jeg si at det jo er fortjenestefullt at Forskerforbundet gjennomfører en sånn kartlegging i en krevende tid. På selve lanseringen sa lederen av Forskerforbundet at undersøkelsen viser hvordan korona rammer kjernevirksomheten til institusjonene – altså både forskning og undervisning. Hennes vurdering var at dette ikke kan løses på institusjonsnivå alene, men at det er et politisk ansvar å møte disse utfordringene. Den vurderingen deler jeg, og derfor har jeg reist interpellasjonen her i dag.

Noen av disse problemene mener jeg man bør kunne ta tak i med det samme, mens noen krever mer planmessig utbedring og kanskje andre politiske grep enn regjeringen har tatt så langt. Noe av dette er også lærdom man kan ta med seg og bør ta med seg i framtidig utvikling av sektoren.

De nasjonale rammene for forskningssektoren er veldig viktige. Derfor er det jeg spør statsråden hvorfor regjeringspartiene har redusert bevilgningene til forskning. God styring krever et godt kunnskapsgrunnlag, og jeg spør derfor også hvorfor regjeringspartiene har sagt nei til en bredere utredning av norske forskeres arbeidsvilkår. Mer konkret spør jeg hvordan statsråden framover vil følge opp undersøkelsen som jeg har referert til, og sikre god rekruttering til og utvikling av forskningssektoren.

Arbeiderpartiet har høye ambisjoner for kunnskapsnasjonen Norge. Siden 1930 har verdiskapingen her til lands, utenom petroleumssektoren, blitt sjudoblet i realverdi, men det var før pandemien. Mye av grunnlaget for denne veksten ligger selvsagt i forskning og høyere utdanning – sammen med utbygging av et velferdssamfunn som flest mulig tar del i, og klok forvaltning av naturressursene.

Forskning er en forutsetning for utvikling og vekst. Det er avgjørende at regjeringen sørger for rammer som gir forskerne mulighet til å skape ny forståelse, innsikt og innovasjon. Norge trenger det for framtidig konkurransekraft og for å kunne møte utfordringer av den typen vi står i nå. Vi er ikke alene om å etterstrebe

nyvinning og omstilling. Under en global krise er det jo sånn at alle ønsker å sikre framtidig nasjonal inntekt og motstandskraft.

Jeg tenkte at rulleringen av langtidsplanen for høyere utdanning og forskning må være en god anledning til å være ambisiøs på vegne av norsk forskning. Den er, etter det jeg kan forstå nå, så smått i gang.

Nå når tilliten til forskning er større enn på lenge, og større deler av samfunnet ser verdien av forskning, bør dette være et momentum for statsråden til å mobilisere nødvendige ressurser og på den måten legge grunnen for større framtidig avkastning av det potensielt som forskning og høyere utdanning kan gi. Jeg vil utfordre statsråden på det fordi dette er en svært viktig del av regjeringens ansvar når den skal forberede forslag til ny langtidsplan.

Nylig hadde jeg gleden av å dra i havn et utvalgsarbeid i regi av Arbeiderpartiet, der vi drøftet noen av de større utfordringene for høyere utdanning, forskning og kompetanse. Noen av de innspillene har jeg lyst til å løfte fram her. Da er egentlig mitt første poeng at Norge trenger en tydeligere politikk for å styrke forskningen. I prinsippet bør regjeringen til enhver tid vurdere om finansieringen og organiseringen av forskningen er god nok for å nå de målene vi har satt oss som nasjon.

Koronakrisen og oljepriser som faller, rammer norsk økonomi dobbelt. Vi har stått i en særstilling. Nå må vi omstille oss i konkurranse med mange. Da bør Norge øke samfunnets samlede bevilgninger til forskning. Det er den eneste farbare veien til omstilling og vekst: å gå via investeringer i forskning, utvikling, utdanning og innovasjon.

For 2021 foreslo Arbeiderpartiet en betydelig styrking av forskningsbudsjettet fordi vi mener at vi trenger en politikk som setter Norge i stand til å håndtere de store samfunnsutfordringene. Vi vil ha mer til bl.a. klima, bærekraft, utvikling av samfunn og velferdsstat. Men regjeringens statsbudsjett endte med å kutte i høyere utdanning og forskning. Mot sektorens protester gjorde regjeringen enda et flatt budsjettkutt i universitets- og høyskolesektoren, og de kvasset den såkalte ABE-høvelen i siste innspurt. Vi i Arbeiderpartiet tilbakeførte halvparten av dette kuttet i vårt budsjettforslag og lover at det kommer til å bli slutt på osthøvelkutt når vi kommer i regjering.

Hvis Norge skal greie de store omstillingene vi står overfor, må vi altså ha en regjering som ikke bare snakker om å øke kunnskapsinvesteringer, men som faktisk prioriterer dem opp.

Så til mitt andre poeng: Universitets- og høyskolesektoren har gått gjennom store endringer de siste årene. Én ting er at koronapandemien tydeliggjør mange av disse utfordringene, men den gjør dem også

mer presserende. Det som er viktig, er at denne pandemien kommer i tillegg til de utfordringene akademia sto i fra før, og de er der og er like utfordrende selv om pandemien får mest oppmerksomhet nå. Det er ikke gitt at disse endringene er godt nok håndtert av verken lærestedene selv eller nasjonale myndigheter, og vi vet egentlig ikke nok om hvordan dette har påvirket arbeidsvilkårene for forskerne. Derfor trengs ikke bare Forskerforbundets undersøkelse, men en generell styrking av kunnskapsgrunnlaget, sånn at forskningspolitikken kan bli bedre.

Derfor var det vi, sammen med de rød-grønne, i budsjettet foreslo en utredning av forskernes arbeidsvilkår og karriereutvikling i hele forskningssektoren. Men det ble stemt ned. Det synes vi er synd, for vi ser tegn til at forskerkarrieren er i ferd med å bli lite attraktiv, og vi vet at Norge har behov for å rekruttere mange nye forskere i årene som kommer.

For å rekruttere og beholde gode forskere, må forskernes arbeidsvilkår bedres, og ikke minst må den høye andelen midlertidighet i akademia ned. Det har også en likestillingsside, for vi vet at det er flere kvinner enn menn som jobber midlertidig i akademia.

Tiltak for å bedre forskernes rammebetingelser må være en viktig oppgave framover. Arbeiderpartiet skal prioritere dette, og vi vil gjerne vite hva statsråden vil gjøre for å følge opp de utfordringene som Forskerforbundet peker på – hvordan han har tenkt å bygge ut kunnskapsgrunnlaget og styrke forskningen. Debatten om hvordan vi sikrer forskningens framtid på best mulig måte, er viktig for Norge.

Statsråd Henrik Asheim [15:40:44]: La meg begynne med å takke representanten Sandberg for å løfte denne interpellasjonen. Det er en viktig diskusjon, som jeg ser frem til at vi også kan ha i salen i dag.

Jeg er enig med representanten Sandberg i at forskning har vært avgjørende for håndteringen av pandemien – uten forskning ingen vaksiner på under ett år. Kunnskapsproduksjon av høy kvalitet er viktig uavhengig av pandemisituasjonen. Både forskningen i seg selv og vår evne til å ta i bruk forskning er viktig når vi skal utvikle bærekraftige samfunn og gjennomføre det grønne skiftet. Derfor har regjeringen arbeidet målrettet med å styrke norsk forskning, med utgangspunkt i målene som er definert i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning. De overordnede målene for langtidsplanen er å styrke Norges konkurransekraft og innovasjonsevne, møte store samfunnsutfordringer og utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Representanten Sandberg hevder at bevilgningene til forskning har gått ned. Det stemmer ikke. Det har

ikke vært en reduksjon i bevilgningene til forskning og utvikling over statsbudsjettet. I statsbudsjettet for 2021 er FoU-bevilgningene anslått til å være om lag 40,9 mrd. kr, som er en realøkning på 2,1 pst. fra 2020. I 2018 og i 2020 var det en liten realnedgang, men det har ingen år vært en nominell nedgang i bevilgningene til FoU. Regjeringen har økt bevilgningene til forskning og utvikling med om lag 14,5 mrd. kr siden vi gikk inn i regjering i 2013. Dette tilsvarer en nominell økning på over 50 pst. og en realvekst på 24 pst. for perioden 2013–2021.

Norge investerer mye for å være med i de største og viktigste internasjonale arenaene for utdannings- og forskningssamarbeid: Horisont 2020, nå Horisont Europa, og Erasmus+. Dette er avgjørende for norske forsknings- og utdanningsmiljøer.

Deltakelse i Erasmus+ bidrar til å styrke kvaliteten, relevansen og attraktiviteten til det norske utdannings-systemet. Deltakelse i rammeprogrammet gir norske forskningsmiljøer tilgang på kunnskap og nettverk vi ikke klarer å gjenskape med nasjonale virkemidler alene. Norske forskningsinstitusjoner, bedrifter, helseforetak og offentlige virksomheter har mottatt 2,46 pst. – eller 13,6 mrd. kr – av de utlyste midlene så langt i rammeprogrammet Horisont 2020. Nivået på deltakelsen mer enn innfrir regjeringens ambisjonsnivå om å hente hjem 2 pst. av de utlyste midlene i Horisont 2020.

Regjeringen foreslo i Prop. 1 S for 2020–2021 at Norge slutter seg til Horisont Europa i perioden 2021–2027 og Erasmus+ i perioden 2021–2027. Deltakelse i Horisont Europa er totalt anslått å koste Norge om lag 25 mrd. kr i kontingentutgifter i løpende priser, mens deltakelse i Erasmus+ totalt er anslått å koste Norge rundt 7,7 mrd. kr, dette også i løpende priser. Det vil legges frem samtykkeproposisjon for Stortinget om dette denne våren.

Under pandemien har regjeringen vært opptatt av å øke kapasiteten ved norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner ytterligere. Gjennom tiltakspakker i revidert nasjonalbudsjett for 2020 styrket regjeringen bl.a. høyere utdanning med om lag 5 000 nye studie-plasser ved universiteter, høyskoler og fagskoler, og vi opprettet samtidig 250 nye rekrutteringsstillinger. Regjeringen har gjennom Forskningsrådet styrket innsatsen for forskning og innovasjon under denne pandemien. Forskningsrådet lyste i 2020 ut 480 mill. kr for å mobilisere næringslivet til forskning og innovasjon, og om lag 400 mill. kr til forskning på bl.a. bekjempelse av koronaviruset, helseinnovasjon, klima og miljø, samfunnsikkerhet og økonomiske konsekvenser av pandemien.

Selv om det er liten tvil om at den forskningsinnsatsen som er gjort for å utvikle vaksiner, er avgjørende for

å lede oss ut av krisen, er det heller ikke tvil om at pandemien har påvirket muligheten til å forske og endret arbeidshverdagen til forskere og undervisere i Norge. Funnene fra Forskerforbundets undersøkelse viser det med tydelighet. Undersøkelsen bekrefter det inntrykket jeg har fått gjennom et år med koronamøter med ledere ved universitetene, høyskolene og forskningsinstituttene, studentorganisasjoner, fagforeninger og interesseorganisasjoner for yngre forskere, og ikke minst Forskningsrådet. For å få mer innsikt i pandemiens konsekvenser for forskning tok jeg også initiativ til et eget møte om dette i desember. Tilbakemeldingene fra sektoren var tydelige: Smitteverntiltakene har påvirket vilkårene for forskning og de ansatte som utfører denne forskningen. Det er flere grunner til det.

Ikke all forskning kan skje fra hjemmekontor. Når tilgangen til campus er begrenset, har ansatte flere steder ikke hatt tilgang til laboratorier og annet utstyr som er avgjørende for å utføre forskningen. For andre har feltarbeid blitt utsatt. Det påvirker selvsagt også fremdriften i prosjektene. Hjemmekontorarbeidet påvirker også de kreative prosessene: Diskusjonene og utveksling av kunnskap er viktige forutsetninger for en god forskningshverdag, og fravær av fellesskap i arbeidshverdagen påvirker forskerne på mange ulike måter.

Forskning er internasjonal. Reisevirksomhet er en del av arbeidshverdagen til mange forskere. Som følge av pandemien har reisevirksomhet både i og til og fra Norge blitt sterkt redusert. Selv om pandemien har vist at vi får gjort mye ved hjelp av digitale møteplasser, kan det ikke fullt og helt erstatte de fysiske møtene. I løpet av sommeren og høsten gjorde smittevernsituasjonen det mulig å åpne opp for kortere gjesteforskeropphold for forskere og etter hvert å oppheve innreiserestriksjonene som har rammet forskere fra tredjeland med egne midler. Grensene er nå midlertidig stengt, også for forskere, men vi vil foreta en gradvis gjenåpning når det er forsvarlig.

I tillegg har de ansatte i sektoren lagt ned en formidabel innsats for å digitalisere utdanningen. Det har vært helt nødvendig, men det har gått ut over tiden til å drive nettopp forsknings- og utviklingsarbeid. Etter nesten ett år har vi vendt oss til en ny normal. Men det at man takler den nye arbeidshverdagen, er jo, som undersøkelsen til Forskerforbundet viser, ikke det samme som at man trives med den situasjonen.

Jeg er opptatt av forskernes arbeidsvilkår, og de siste årene har vi fått gjennomført flere undersøkelser som omhandler forskernes arbeidshverdag og karriermuligheter av NIFU. Mens Doktorgradsundersøkelsen 2019 ble lansert i høst, ble Kartlegging av postdoktorstillingen lansert for noen uker siden. Disse undersøkelsene tok regjeringen initiativ til før pandemien, fordi vi

trenger mer kunnskap om unge forskeres arbeidsvilkår og karriereveier, men vi så raskt at pandemien snudde rundt på arbeidshverdagen til ansatte i denne sektoren. Vi satte derfor i gang en undersøkelse av arbeidsvilkårene til arbeidstakere i forskningssektoren. NIFU gjennomfører også denne undersøkelsen, som lanseres den 12. mars. Her vil vi få mer informasjon om hvordan nedstengning og redusert tilgang til campus har påvirket forskernes arbeidshverdag, både faglig og psykososialt. Vi vil få kunnskap om hvordan omstillingen til digitale plattformer, hjemmekontor og familiesituasjonen hjemme har påvirket forskningsaktiviteter som bl.a. publisering, forskningssamarbeid og prosjektutvikling under koronapandemien. Dette trenger vi kunnskap om for å håndtere situasjonen her og nå på best mulig måte, men også fordi vi kan lære mye om hvordan vi kan forbedre forskernes arbeidssituasjon når pandemien er over.

Både gjennom møter og undersøkelser utført av Forskerforbundet, Stipendiatorganisasjonene i Norge og internasjonale studier, som Natures undersøkelse av postdoktorer, ser vi at pandemien har gått særlig hardt ut over unge forskere. Mange er blitt forsinket. Det er ikke overraskende gitt smitteverntiltakene vi har hatt. Jeg har imidlertid merket meg at mange av de ansatte i rekrutteringsstillinger opplever at håndteringen av forsinkelser er uklar og mangelfull. Det mener jeg er problematisk.

I 2020 har vi ved flere anledninger orientert sektoren om at ansatte i stipendiat- og postdoktorstillinger med hjemmel i § 2-3 i forskriften som regulerer disse stillingene, kan få forlengelser. De fleste i rekrutteringsstillinger er finansiert over institusjonenes grunnbevilgning eller av Forskningsrådet, og forsinkelser skal dekkes av deres budsjetter. Det har også blitt bevilget og fordelt 40 mill. kr ekstra for å dekke forsinkelser blant stipendiater og postdoktorer finansiert av private aktører eller av EU. Forsinkelser i forskningsprosjekter og reduksjon i mulighet for gjennomføring kan føre til at unge, dyktige forskere velger seg bort fra akademia. Det er viktig at institusjonene nå bruker det handlingsrommet de har, godt, for å unngå at de taper viktig kompetanse ved at unge talenter faller fra som følge av pandemisituasjonen.

Universitets- og høyskolerådet og Forskningsrådet har sammen utviklet prinsipper for forlengelser av ansettelsesperioder. Sammen med Forskningsinstituttene Fellesarena jobber UHR og Forskningsrådet nå med å kartlegge hvorfor praktiseringen av prinsippene håndteres ulikt og den videre håndteringen i 2021. Håndteringen av individuelle søknader vil fortsatt være institusjonene og fagmiljøenes oppgave å ivareta, men jeg følger denne utviklingen nøye.

Nina Sandberg (A) [15:50:53]: Da har jeg med interesse hørt på statsrådets svar og vil si at jeg deler mange av de vurderingene og synspunktene han har, ikke minst når det gjelder betydningen av europeisk forskningssamarbeid. Jeg setter pris på den dialogen statsråden er i med sektoren, og ikke minst initiativet til denne NIFU-undersøkelsen.

Det ble lansert en annen undersøkelse i dag, nemlig Studiebarometeret, som hvert år tar pulsen på hvordan studiehverdagen oppleves av studentene selv. Den viser at ikke bare forskningen, men også høyere utdanning er rammet av denne pandemien. Barometeret og Forskerforbundets undersøkelse har det til felles at de gir et innblikk i arbeidsbetingelsene i akademia. De målbærer studentenes og forskernes egne stemmer.

Jeg vil oppfordre statsråden til aktivt å bruke den kunnskapen man henter inn, og agere på grunnlag av den, for det er et politisk ledelsesansvar å dempe konsekvensene av den krisen som akademia er i.

Det var ikke så overraskende at statsråden ikke ville være med på at bevilgningene til forskning har gått ned. Det stemmer at det var en realvekst i regjeringens første forslag til forskningsbevilgninger for 2021, men det var en helt nødvendig vekst etter at regjeringen i årene før hadde stått for både hvileskjær og realnedgang.

Det opprinnelige budsjettutkastet ville tatt Norge tilbake på omtrent 2017-nivå, altså rundt 1,1 pst. av BNP til forskning. Så er spørsmålet om det er godt nok i den situasjonen Norge er i. Daværende leder av Universitets- og høyskolerådet var iallfall glassklar da budsjettet ble lagt fram, på at det er det ikke. Han etterlyste kriseforståelse, større ambisjoner og en regjering som tar de grepene som nasjonen trenger. Regjeringen burde investert seg gjennom krisen og satt av mer i prosent av BNP. Det som skjedde, var at regjeringen istedenfor inngikk budsjettforlik og innførte enda større osthøvelkutt ved universitet og høyskoler og kutt i Forskningsrådet.

1,5 mrd. kr i oppsamlede kutt i universitets- og høyskolesektoren går selvsagt ut over både forskning og studier. Vi har hatt denne diskusjonen tidligere, men jeg mener det er å drive litt ønsketenkning når regjeringen mener at disse avbyråkratiserings- og effektiviseringskuttene gagnar høyere utdanning og forskning som sådan, for mesteparten av de omdisponerte midlene, altså innsparingene, er jo gitt som øremerkede bevilgninger i form av tidsavgrensede studieplasser. Det styrker verken sektoren som sådan eller bygger økonomisk handlingsrom sånn generelt.

De som har skoene på, melder at handlingsrom og kjerneaktiviteter svekkes. Pandemien har stilt store krav til studenter og ansatte. Derfor bør regjeringen nå vise at de verner om forskning og undervisning. I første

omgang hadde jeg håpet at statsråden ville gripe den lavthengende frukten og fått på plass en nasjonal ordning for forlengelse for stipendiater og postdoktorer, som er reelt forsinket fordi det er så store ulikheter.

Statsråd Henrik Asheim [15:54:23]: La meg begynne samme sted som interpellanten, nemlig med det studiebarometeret som ble lagt frem i dag. Dette er et barometer som bekrefter mange av de bekymringene vi for så vidt har. Jeg sa et annet sted i dag at jeg ikke ble overrasket, men det er ingen god nyhet, rett og slett fordi det bekrefter ikke bare hvor viktig det er med fysisk undervisning, men også hvor viktig for motivasjonen til studentene for å lære og bli i studiene alt det sosiale rundt er. Derfor er det veldig viktig at vi etter hvert som vi nå får kontroll på denne pandemien, raskt får åpnet opp campusene igjen også i de områdene hvor man har muterte virus.

Vi har fra regjeringens side forsøkt å imøtekomme dette så godt vi kan i en situasjon der mange sitter på hjemmekontor og ikke får møtt hverandre så mye som de ønsker. Ved gradvis å åpne opp rundt om i landet utenom der det er særskilte tiltak, har nå studentene og de ansatte tilgang til campus, og vi håper selvfølgelig at vi at vi snart også kan få åpnet både lesesaler og forelesningssaler på nytt.

Så er det helt riktig, som jeg sa innledningsvis i mitt første innlegg også, at jeg blir ikke med på premisset om at vi som regjering eller det borgerlige flertallet i Stortinget har kuttet i forskning. Det er veldig mange ting vi kan diskutere og være uenige om politisk, og det er mange ulike mål vi alltid skal ha fruktbare og gode debatter om, men det er et faktum at bevilgningene til forskning har økt med 14,5 mrd. kr siden 2013, som er en både reell og nominell økning. Vi kan være uenige om politiske tiltak, men vi kan ikke være uenige om fakta. Derfor mener jeg det er galt å fremstille det slik interpellanten gjør, at det har blitt kuttet. Så kan det hende at interpellanten ønsker at det skulle vært ytterligere økninger, og det har jeg stor respekt for, men det er altså ikke redusert, det er økt. I tillegg var interpellanten inne på og ga inntrykk av at dette er på en måte bundne, øremerkede midler. Nei, dette er en økning i grunnfinansieringen til institusjonene. Oppå det har vi tiltak som man kan søke på, og som er utlyst som konkurransemidler, f.eks. til desentraliserte utdanningstilbud eller andre ting vi ønsker skal gjøres i tillegg.

En ting er at vi i Stortinget diskuterer budsjettene som legges frem og vedtas i desember hvert år, men det man ikke bør hoppe over, er at da budsjettet for 2020 ble vedtatt, var det en annen situasjon enn den man har bevilget penger til på mange områder etter det. Det gjelder også forsknings- og høyere utdanningssektoren,

der vi har kommet med tiltakspakker og pekt på nettopp forskningen som en viktig vei ut av krisen, men også opprettet langt flere studieplasser, nettopp for å håndtere at mange flere står uten jobb eller kanskje velger å begynne å studere i stedet for å reise jorda rundt eller gjøre andre ting som man normalt ville planlagt. Jeg mener vi har svart godt på dette. Det betyr ikke at man ikke kan diskutere veien videre, og det skal vi gjøre, men at det har vært kuttet i forskning og høyere utdanning, er de facto feil.

Aud Hove (Sp) [15:57:46]: Sjølv om vi alle gler oss til at verda skal vende attende til meir slik vi kjenner ho før pandemien, veit vi at verda står overfor store utfordringar. Det må vi ikkje gløyme, og vi er vel forholdsvis flinke til å minne einannan på det.

Her har forskarane ei viktig rolle for å finne dei rette nøklane til å låse opp for framtida. Difor er det viktig at vi no framover brukar tida og ressursane klokt og byggjer opp og ikkje ned forskingsaktivitet. Alle delar av akademia har stått klare. Det manglar ikkje på gode idear og prosjekt, og vi veit at det ligg inne gryteklare næringslivsretta prosjekt. Det er søknader inne i programma med effekt for sysselsetjing og innovasjon i dagens konjunktursituasjon.

Vi har ein klimadebatt som også treng forskning og fakta. Skal vi få ei faktabasert og berekraftig omstilling, må vi ha eit velfungerande økosystem for forskning og innovasjon. Det er heilt avgjerande for å mobilisere ressursar i heile landet til omstilling og nyskaping, både lokalt, regionalt og opp mot det internasjonale forskingsarbeidet.

Men av ingenting blir det ikkje noko. Instituttsektoren opplever no eit stort inntektsbortfall og mistar kontraktar med næringslivet og det offentlege som følge av koronasituasjonen. Vi i Senterpartiet har føreslått å auke midlane både i revidert nasjonalbudsjett og i statsbudsjettet for 2021 for å forhindre permitteringar og oppseiingar og for å setje i gang forskingsprosjekt retta mot både næringslivet og det offentlege.

Pandemien bidreg til større usikkerheit i marknaden. Det er difor større behov for at staten bidreg med risikoavlastande tiltak i innovasjonsprosessar. Sidan det er så mange stipendiatar og postdoktorar som har blitt forseinka på grunn av korona, må det vere rimeleg at dei får rett til forlenging. Dei har stilt opp og brukt mykje meir tid på undervisning og desto mindre på eiga forskning. Etter sju år med osthøvelkutt frå regjeringa på UH-sektoren er no det akkumulerte kuttet på over 1 mrd. kr. Effektiviseringskuttet gjer at forskarane forskar mindre og administrerer meir, om ein ser på funnet i undersøkinga. Det heiter seg at etter sju feite år

kjem det sju magre. Vi får snu på det, kanskje: Etter sju magre år får vi håpe at det kjem sju feite.

Men eg er glad for signalet frå statsråden om å opne opp att campus, det er bra. Det er litt uforståeleg når grunnskule og vidaregåande som har elevar, klarer å leggje til rette for det. Difor må universitets- og høgskulesektoren også kunne leggje til rette for at studentane kan møte på campus og få noko av det sosiale livet som vi alle treng.

Nina Sandberg (A) [16:01:01]: Først har jeg lyst til å si at den børa ansatte og studenter på universiteter og høyskoler og i forskningssektoren bærer nå, kan lettes hvis regjeringen er villig til å ta initiativ til virksomme mottiltak.

Så vil jeg tilbake til mitt utgangspunkt, nemlig at vi som politikere må erkjenne at rammene for forskningen har veldig mye å si. Én ting er at de rammene må sikre trygghet og kontinuitet fordi forskningspolitikken er av så stor nasjonal betydning.

Jeg er stolt av at Stoltenberg II-regjeringen tok initiativ til den første langtidsplanen. Nå kommer det snart en ny langtidsplan – rulleringen skal starte opp, går jeg ut fra. Den langtidsplanen som gjelder per nå, regjeringens langtidsplan, mener jeg er for vag og generell. Norge skal gjennom store omstillinger. Da trenger vi ikke en langtidsplan som er utydelig eller uforpliktende, eller som mangler kraftfulle prioriteringer. Vi må ha en plan som er helhetlig, konkret og forpliktende, og som gir forskningssektoren de forutsigbare rammene den trenger, og sikrer at vi klarer å løse de utfordringene vi som samfunn kommer til å stå overfor. Men ikke bare må de rammene være forutsigbare, det er statsråden helt sikkert enig i, de må også være gode nok. Jeg mener at vi som nasjon ikke kan være tilfreds med at norske FoU-investeringer ligger under OECD-snippet og er blant de laveste i Norden.

Så vil jeg si én ting til: Tilstanden i høyere utdannings- og forskningssektoren da pandemien brøt ut, påvirker selvsagt den samlede evnen til å håndtere krisen. Da vil jeg særlig peke på to faktorer. Det ene er at gjentatte, flate budsjettkutt svekker beredskapen også her, og det andre er at det trengs en annen type styring av statlige kunnskapsorganisasjoner.

Vi har i Arbeiderpartiet programfestet en tillitsreform i staten. For akademia vil det bety at vi skal avvikle unødvendige kontrollregimer og gjøre akademia til en mer attraktiv karrierevei, bl.a. ved å motarbeide midlertidighet og fremme likestilling og mangfold. Et annet viktig løfte er det jeg var inne på tidligere: å stanse de flate budsjettkuttene. Regjeringen har i realiteten påført universiteter og høyskoler et oppsamlet kutt på 1,5 mrd. kr. Det er klart at det går ut over

kjernevirksomheten og selvstyre/autonomi. Tillit betinger økonomisk handlingsrom.

Jeg mener regjeringen kutter i forskning når man tar høyde også for disse ABE-kuttene. Arbeiderpartiet tilbakeførte halve ABE-kuttet i vårt budsjettalternativ, altså rundt 90 mill. kr, og vi skal tilbakeføre alt hvis vi kommer i regjering.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Henrik Asheim [16:04:13]: For å begynne med representanten Hove: Når det gjelder rett til forlengelse, redegjorde jeg i mitt første innlegg for at Forskningsrådet og FFA nå har satt seg sammen for å finne ut hva det kommer av at praksisen er ulik på disse stedene. Men jeg tror veldig på, apropos representanten Sandbergs innlegg om tillitsreform, at dette også er utfordringer som bør løses i sektoren – hvordan man skal forlenge på en god og riktig måte, og at man er konsekvent rundt alle disse stedene.

Så sa representanten Hove også at etter sju feite år kommer sju magre. Jeg hører jo at representantene fra både Senterpartiet og Arbeiderpartiet gang på gang sier at vi har kuttet i høyere utdanning og forskning. Jeg må bare gjenta at vi har økt budsjettene med 14 mrd. kr. Det har vært ikke bare sju, men åtte, ganske feite år, og det kan hende det er et frampek om at det kan komme åtte magre år etterpå hvis ikke velgerne tar til fornuften, for å si det på den måten.

Men for å være litt alvorlig: Jeg mener at man aldri skal bli selvtilfreds og tilbakelent, jeg er bare uenig i fremstillingen om at man har kuttet, fordi man på den ene siden har effektivisering, men store budsjettøkninger som er langt høyere enn effektiviseringen, på den andre. Det bør føre til en realvekst.

Representanten Sandberg viser til langtidsplanen for forskning. Jeg er uenig i hennes fremstilling av at dette er en uklar, utydelig og lite offensiv langtidsplan. Jeg mener den er både tydelig og god, og at den har tjent både sektoren og Norge godt. Det er helt riktig at den er i ferd med å rulleres nå. Regjeringen skal legge frem en ny langtidsplan i 2022. Forskning kommer til å være en viktig del også av den planen, og jeg ser frem til å diskutere både med Stortinget og med andre aktører i sektoren hvordan vi kan gjøre den enda bedre. Vi er godt i gang allerede, og vi har store planer om å legge den frem helt selv, i 2022.

Helt til slutt: Vi er også opptatt av unge forskeres vilkår. Vi har derfor tatt initiativ til å legge frem en ny strategi for forskerrekuttering og karriereveier i forskning og høyere utdanning. Det som skal være hovedfokus i den strategien, er den første fasen av karrieren. Vi vil i tillegg se på det overordnede rekrutteringsgrunnla-

get til norsk forskning og ta spesielt tak i doktorgradstipendiatstillingen, postdoktorstillingen og innstegsstillingen. Strategien skal legges frem før sommeren i år, så jeg er helt sikker på at vi får diskutert innholdet i den også, når anledningen byr seg.

Presidenten: Debatten i sak nr. 8 er dermed avsluttet.

Sak nr. 9 [16:06:51]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene (Innst. 199 S (2020–2021), jf. Dokument 3:3 (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten på følgende måte:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Rødt 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Dag Terje Andersen (A) [16:07:45] (komiteens leder og ordfører for saken): I FNs generalforsamling ble det i september 2015 fattet et forhåpentligvis viktig vedtak for verden. Da ble bærekraftsmålene vedtatt – 17 bærekraftsmål, 169 delmål, som skulle gjelde fra 1. januar 2016. Det omtales nå som 2030-agendaen.

Det er en forutsetning for de mange mål på forskjellige områder vi her snakker om, at de skal dra sammen når det gjelder både økonomisk bærekraft, sosial bærekraft og miljømessig balanse. Det er snakk om en rekke områder, herunder fattigdom, miljøkrav, et mangfold av tiltak som skal settes inn.

Det er det enkelte lands regjering som er ansvarlig for å følge opp, og det skal være en nasjonal og helhetlig tilnærming. Regjeringa har forpliktet seg til årlig rapportering til Stortinget, og Stortinget ga sin tilslutning i forbindelse med behandling av Meld. St. 24 for 2016–2017, Felles ansvar for felles framtid. Der ble det slått fast at resultatrapportering er viktig, at det skal være etterprøvbart statistikk, og i Innst. 440 S for 2016–2017 ble det forutsatt at det skulle legges fram en plan for gjennomføring.

En del av ideen til FN om oppfølging er at riksrevisjonene i de forskjellige landene gjennom samarbeidet sitt i INTOSAI skal følge opp og vurdere innsatsen til hvert enkelt land på hjemmebane. Det er det Riksrevisjonen har gjort ved å legge fram Dokument 3:3 for 2020–2021. La meg understreke: Riksrevisjonen har ikke evaluert måloppnåelsen i forbindelse med 17 bærekraftsmål eller 169 delmål. De har vurdert regjeringas organisering og oppfølging av arbeidet, slik som riksrevisjoner i andre land har gjort, herunder våre naboland i Norden.

Riksrevisjonen er kritisk til manglende oppfølging fra regjeringas side. De sier at den nasjonale oppfølgingen ikke har vært godt nok koordinert, og de sier det er kritikkverdig. De sier at det har vært mangelfull involvering av Statistisk sentralbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene og også statistisk oppfølging av dem, og at det er kritikkverdig. De sier at rapportering ikke gir god nok informasjon til Stortinget om status og framdrift for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene, og sier at det er kritikkverdig.

Så bruker de det begrepet som er enda sterkere, «sterkt kritikkverdig», om det faktum at Norge mangler en helhetlig plan for gjennomføring av 2030-agendaen. Det er slik at fra 1. januar 2020 er det kommunalministeren, som nå sitter i salen, som har hatt ansvaret for koordineringen av arbeidet med og oppnåelsen av bærekraftsmålene. Fram til 1. januar 2020, altså fram til 31. desember 2019, var de 17 bærekraftsmålene fordelt på 12 departementer, og det går fram av Riksrevisjonens rapport. Det vi ser, det hører med, er at når Riksrevisjonen begynner å stille spørsmål, begynner det å skje noe, bl.a. at ett departement får koordineringsansvar, men også at det er i ferd med å bli utviklet bedre og flere oppdrag til Statistisk sentralbyrå om på hvilke kriterier de skal følge opp statistikk og utvikling knyttet til bærekraftsmålene. Det er en av de tingene vi av og til ser, at når Riksrevisjonen begynner å stille spørsmål, finner noen ut at de må begynne å gjøre noe, og det er en bra funksjon Riksrevisjonen har.

Det som er veldig spesielt med denne saken, er at statsminister Erna Solberg, samtidig som bærekraftsmålene ble vedtatt, ble utpekt til å være leder av FNs såkalte pådriverkomité. I et kompaniskap med både kjendiser og øvrige politiske ledere skal hun være verdens fremste leder for å sørge for at hvert enkelt land følger opp. I den sammenheng var statsministeren til stede på Nordisk råd i 2016, og da sa hun:

«Ved å følge opp hjemme sikrer vi troverdighet i vår innsats internasjonalt for å bøte på årsakene til vedvarende fattigdom, konflikter og ekstremisme, migrasjon og klimautfordringer.»

De øvrige nordiske statsministrene hørte på det. Det gjorde at i Sverige, i Danmark og i Finland la de i 2017 fram forslag til handlingsplan for oppfølging av bærekraftsmålene for sine parlamenter, sånn som det også var forutsatt i innstillinga til Stortinget, Innst. 440. S for 2016–2017, at skulle gjøres i Norge. Men de målene er ikke fulgt opp i Norge, og det mest alvorlige er – og det er derfor det får den sterkeste kritikken fra Riksrevisjonen – at det ikke engang er utformet en handlingsplan, og nå er vi snart fire år etter at våre nordiske naboland greide å gjøre den jobben, i det landet som har en statsminister som leder FNs pådriverkomité. Det er dramatisk. Statsministeren har fått mye oppmerksomhet internasjonalt og ikke minst av norske medier for å være aktør internasjonalt, men svikter altså på hjemmebane.

Så ser jeg at kommunalministeren uttaler til Aftenposten i dag at det er naturlig at han som konstitusjonelt ansvarlig er den som kommer til Stortinget, for tilfellet er nemlig det at vi fra kontrollkomiteens side har sagt, som var helt naturlig, at vi synes det var naturlig at statsministeren møtte. Det er det to grunner til. For det første, selv om kommunalministeren nå er konstitusjonelt ansvarlig i dag og har vært det siden 1. januar 2020, er dette en overordnet plan som statsministeren selv har vært engasjert i internasjonalt, og det ville da vært naturlig at hun sa ja til å diskutere saken i Stortinget, men særlig fordi fram til 1. januar 2020 var ansvaret fordelt på 12 departementer. I den perioden, som er en stor del av undersøkelsen til Riksrevisjonen, er det ingen tvil om at det overordnede ansvaret lå hos statsministeren, og det ligger fortsatt hos statsministeren.

Det synes jeg er uheldig for respekten for Stortinget. Det er tydelig at statsministeren har hatt en pr-strategi og fått mange oppslag for sine uttalelser på vegne av pådriverkomiteen. Det er for øvrig også tydelig at statsministeren har hatt en pins-strategi. Det fins jo ikke en statsråd som går rundt uten en bærekraft-pins. Men vi mangler altså en politisk strategi og den handlingsplanen som Stortinget har sagt at skal leveres til Stortinget, og det er ille at den handlingsplanen fremdeles ikke er framlagt. Det er spesielt ille at statsministeren nekter å delta i et offentlig ordskifte og debatt om sin mangelfulle innsats på et område hun er utpekt til å være leder for i verdenssammenheng.

Bente Stein Mathisen (H) [16:17:20]: I denne undersøkelsen har Riksrevisjonen hatt fokus på implementeringen av FNs bærekraftsmål og hvordan den nasjonale styringen, rapporteringen og oppfølgingen har vært. Norge har, som saksordføreren sa, sammen med alle andre medlemsland i FN sluttet seg til resolusjonen

2030-agendaen for en bærekraftig utvikling i verden. 2030-agendaen har 17 bærekraftsmål, 169 delmål og er verdens arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030 – en virkelig ambisiøs plan. Resolusjonen ble vedtatt i FN høsten 2015, med virkning fra 1. januar 2016. Arbeidet med å tilrettelegge for styring, implementering og rapportering på bærekraftsmålene er et nasjonalt ansvar, det har hvert land ansvar for, og det forutsetter en nasjonal, helhetlig tilnærming.

Å implementere FNs 17 bærekraftsmål innebærer mye arbeid, en ny måte å jobbe på, og det er veldig tidkrevende. Det forutsetter god koordinering for samstemt gjennomføring både innen statlig sektor og mellom statlig sektor og øvrige deler av samfunnet. Det er også viktig å ha en god samhandling med de nasjonale statistikkbyråene fordi data og statistikk er avgjørende for måling av utviklingen og rapporteringen om status på alle nivåer. Undersøkelsen vi har til behandling, er fra da implementeringen av bærekraftsmålene startet, nemlig januar 2016, og til 2019. Det er helt fra starten.

I rapporten fra Riksrevisjonen kommer det frem, som også saksordføreren redegjorde for, at den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene ikke har vært godt nok koordinert. Riksrevisjonen peker på at Norge også mangler en helhetlig plan for gjennomføring av bærekraftsmålene, og det har vært mangelfull involvering av Statistisk sentralbyrå i arbeidet. Stortinget har heller ikke fått god nok informasjon om status og fremdrift i arbeidet med oppfølging av bærekraftsmålene. Dette leser vi at Riksrevisjonen har funnet ut og konkluderer med.

Undersøkelsen fra Riksrevisjonen er fra perioden frem til årsskiftet 2019–2020, altså før det overordnede ansvaret for bærekraftsmålene ble lagt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har vurdert det som kritikkverdigg at den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene ikke har vært organisert helhetlig og tverrsektorielt, og at Stortinget heller ikke har fått god nok informasjon om status og fremdrift i arbeidet.

Med virkning fra 2020 har kommunal- og moderniseringsministeren fått ansvaret for koordinering av regjeringens arbeid med bærekraftsmålene – dette for å sikre en sterkere koordinering av den nasjonale oppfølgingen og at målene følges opp i sterkere grad enn det som er blitt gjort frem til 2020, som vi leser har fått kritikk i rapporten.

Under KMDs ledelse og koordinering arbeides det nå med en nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene, og planen skal legges frem for Stortinget våren 2021. Mye av kritikken i Riksrevisjonens rapport er

allerede fulgt opp, bl.a. er Statistisk sentralbyrå mye mer involvert i arbeidet. De fikk i oppdrag å utvikle indikatorer, både i 2017 og i 2019, som kan følge utviklingen for de nasjonale bærekraftsmålene. Disse blir løpende publisert i SSBs bærekraftsportal, som er åpen og tilgjengelig for alle.

Det er regjeringen som kollegium som har det overordnede koordineringsansvaret for sin politikk, også når det gjelder hvordan bærekraftsmålene følges opp. Før det koordinerende ansvaret ble lagt til KMD, ble det gjort mye godt implementeringsarbeid i de respektive departementer. Disse har igjen nå gitt fagkunnskap og gode innspill til handlingsplanen som er under utarbeidelse. Selv om handlingsplanen er noe forsinket sammenlignet med i våre naboland, som vi hørte forrige taler sa, er det ikke noe som indikerer at dette har gjort at Norge ligger dårligere an med hensyn til å nå de fastsatte klimamålene. Ifølge OECD er Norge blant de land som faktisk ligger best an til å kunne nå målene innen 2030.

Det er viktig at overordnede planer blir vurdert og brutt ned til konkrete mål og tiltak som kan gjennomføres nasjonalt og lokalt. Skal bærekraftsmålene gjennomføres samfunnsutviklingen, må de implementeres i alle de planer vi har, og i livet vi lever.

Jeg har lyst til å vise til et lokalt eksempel fra min egen hjemkommune, Asker. I forkant av kommunesammenslåingen av Asker, Røyken og Hurum kommuner i 2020 besluttet politikerne å bruke FNs bærekraftsmål som rammeverk i utformingen av kommuneplanen for den nye storkommunen. Det er et godt eksempel på hvordan en kan konkretisere og omsette internasjonale mål og visjoner til lokale mål, handlinger og praksis. Jeg vet at både andre kommuner og også bedrifter har blitt inspirert av Asker og har gjort det samme i sine kommuner eller i sine organisasjoner. Eksempelet jeg viser til, synliggjør hvordan FNs bærekraftsmål kan bli noe vi forholder oss til i alt vi gjør.

Helt avslutningsvis vil jeg vise til statsrådets kommentarer til undersøkelsen. Han er enig i Riksrevisjonens påpekning av behovet for et helhetlig perspektiv i arbeidet med bærekraftsmålene. En statsråd som nå har koordineringsansvar og et direkte mandat fra statsministeren, vil i større grad kunne bidra til å få frem kraften som ligger i den ambisiøse målsettingen som er nedfelt i 2030-agendaen, og det synes jeg lover godt fremover.

Solveig Horne (FrP) [16:23:32]: Både saksordføreren og representanten Mathisen hadde gode innlegg der de gikk gjennom bærekraftsmålene, og jeg skal prøve ikke å gjenta for mye. Men som flere har vært inne på, er bærekraftsmålene verdens felles arbeidsplan for å ut-

rydde fattigdom, bekjempe ulikhet og redusere klimaendringene innen 2030, noe som er en av vår tids store utfordringer.

Statsministeren har dessuten, som flere har vært inne på, som medlem av FNs generalsekretærs pådrivergruppe påtatt seg en særlig forpliktelse. Jeg tror vi skal være stolte over at vi har en statsminister som har fått den oppgaven.

Bærekraftsmålene er svært ambisiøse mål og er vel, med unntak av klimamålene i seg selv, kanskje de mest ambisiøse politiske målsettingene som staten Norge har forpliktet seg til, og som det også er bred politisk oppslutning om.

Det er de nasjonale regjeringene som har ansvaret for å følge opp og sørge for gjennomføringen, men jeg har forståelse for at arbeidet med 17 bærekraftsmål og 169 delmål kan være arbeidskrevende, og at det kan ta litt tid å få det implementert skikkelig.

Jeg var selv statsråd i den perioden bærekraftsmålene trådte i kraft og hadde som statsråd ansvar for oppfølging av tiltak innenfor flere av delmålene og for hovedmål 5, om å oppnå likestilling og styrke stillingen til jenter og kvinner. Likestilling er ikke bare et eget mål, det er også integrert i alle de 17 bærekraftsmålene. Jeg kan forsikre om at det var et arbeid som regjeringen den gangen i hvert fall tok på alvor. Jeg husker klart og tydelig en engasjert statsminister som virkelig satte det på dagsordenen overfor statsrådene, og vi måtte jevnlig rapportere om hvor langt vi var kommet i det arbeidet.

I de to siste statsbudsjettene jeg som tidligere statsråd leverte Stortinget, var det også et eget kapittel som omhandlet oppfølgingen av FNs bærekraftsmål. Jeg kan ikke erindre at det var et stort tema i debattene her på Stortinget den gangen.

Så skal ikke jeg si at vi skal være fornøyd med alt det som har blitt gjort, men jeg synes likevel det er greit å ha med seg at det er arbeidskrevende å ha alt på plass med en gang. I den kritikken som kommer i merknaene fra de rød-grønne partiene, høres det ut som at vi ikke har fått gjort noe.

Selv om våre naboland vedtok sine handlingsplaner i 2017, må vi ikke glemme at ifølge OECD er Norge blant de landene som ligger best an til å kunne nå målene innen 2030. Jeg har også lyst til å si at handlingsplaner ikke er det som redder verden, det er det selve handlingen som gjør.

Det er likevel bra at Riksrevisjonen har foretatt en vurdering av regjeringens styring og rapportering om den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene i perioden 2016–2019, selv om det har, som en har vært inne på, skjedd mye de siste to årene.

Som flere har sagt, har de nasjonale oppfølgingsene av bærekraftsmålene ikke vært godt nok koordinert.

Norge mangler en helhetlig plan for gjennomføring, SSB har ikke vært tilfredsstillende involvert i arbeidet, og Stortinget har ikke fått god nok informasjon om status og framdrift i arbeidet med oppfølgingen av bærekraftsmålene. Det viser at det er bra at Kommunal- og moderniseringsdepartementet, KMD, nå er gitt det overordnede arbeidet med å koordinere bærekraftsmålene.

Vi vet at det i løpet av våren kommer en handlingsplan. Vi kan være kritiske og mene at den skulle kommet før, men det viktigste er at den kommer, og at flere av de svakhetene som rapporten fra Riksrevisjonen har identifisert, vil bli fulgt opp i utarbeidelsen av denne handlingsplanen.

Sommeren 2020 fikk SSB i oppdrag fra KMD å utvikle indikatorer som kan følge utviklingen for de nasjonale bærekraftsmålene. De vil bli publisert løpende i SSBs bærekraftsportal og er åpent tilgjengelig for alle.

Som jeg sa innledningsvis, har det blitt gjort mye godt arbeid i de respektive departementene også fram til årsskiftet 2019/2020 som har gitt fagkunnskap i arbeidet med handlingsplanen, men manglende informasjon om utviklingen har gjort at Stortinget ikke har kunnet holde seg orientert om den samlede status for gjennomføringen av bærekraftsmålene.

Riksrevisjonen viser til at Stortinget ikke har fått god nok informasjon om status og framdrift, og det mangler rapportering om utfordringer, prioriteringer og sammenheng mellom målene. Manglende informasjon om utviklingen har gjort at Stortinget ikke har kunnet holde seg orientert om den samlede statusen for gjennomføringen av bærekraftsmålene, men Stortinget er en selvstendig institusjon som kan ta tak i disse sakene. Det pleier ikke være noe problem å få den informasjonen vi spør etter fra regjeringen. Men jeg ser viktigheten, og jeg ser fram til at det kommer tydelig fram i handlingsplanen hva målene innebærer konkret for norsk politikk nasjonalt og ikke minst internasjonalt.

Som representanten Mathisen var inne på, er det mange gode eksempler der ute, ikke bare fra regjering, storting og organisasjoner, men det er ganske mange kommuner og ganske mange bransjer som virkelig har tatt bærekraftsmålene på alvor, og som, på en måte som imponerer meg, implementerer disse målene i sitt daglige virke, ikke minst når de utarbeider handlingsplaner for sine egne bedrifter.

Avslutningsvis vil jeg gjerne dra fram, som jeg har sagt, at bærekraftsmålene er svært ambisiøse mål. Det er kanskje de mest ambisiøse politiske målsettingene staten Norge har forpliktet seg til. Jeg ser fram til den handlingsplanen som kommer, og forutsetter at de

anbefalingene som Riksrevisjonen har kommet med, blir tatt med i planen.

Nils T. Bjørke (Sp) [16:30:10]: Eg vil starta med å takka saksordføraren for ei god framlegging og eit godt innlegg, og for at me har hatt ei god handsaming i komiteen.

FNs bærekraftsmål har overordna formuleringar som syner at verda har ei felles semje om m.a. å sikra vatn og mattryggleik for befolkinga, redusera ulikskapen, skapa berekraftige lokalsamfunn og kjempa mot klimaendringane. Om me skal få dette til, må me ha politisk debatt. Me må ha styring og prioritering mellom mål og verkemiddel. Då er det ikkje sikkert at alle her i salen er einige, men me må våga å ta debatten, for at måla skal verta meir enn ord på papir.

Rapporten frå Riksrevisjonen syner at Noreg har gått høgt på banen og fremja bærekraftsmåla internasjonalt, men regjeringa har ikkje gjort heimeleksa si og teke måla i bruk her i landet. Dette gjev oss ikkje internasjonal truverd. Det syner òg at me ikkje er gode nok til å gjera prioriteringar når ulike omsyn på ulike samsynsområde må vegast opp mot kvarandre.

Eg vil trekkja fram at Riksrevisjonen konkluderer med at rapporteringa frå regjeringa ikkje har gjeve Stortinget god nok informasjon om korkje statusen eller framdrifta i den nasjonale oppfølginga av bærekraftsmåla. Regjeringa har lagt fram ei oversikt over utfordringane nasjonalt for FN, men ikkje for Stortinget. Slik skal det ikkje vera. Debatten og prioriteringane skal skje i denne salen når globale mål skal verta til nasjonal politikk.

Eg vonar at regjeringa no les innstillinga frå komiteen og kjem tilbake til Stortinget med ein god og konkret handlingsplan denne våren. Poenget med planen må ikkje vera at det skal vera eit fint dokument å syna fram. Planen må gje oss nok fakta og gode analysar som syner konfliktane mellom dei ulike måla. Berre slik kan me ta debatten og gjera dei vala som skal til for at bærekraftsmåla vert ein del av kvardagen til alle her i landet. Me skal gå igjennom 17 ulike mål og 169 delmål. Då er det viktig at me har eit opplegg som viser korleis me kan gå fram, og at me får gode diskusjonar.

Eg vil seia at det er viktig med følgjande: Det er mykje snakk om å få nye indikatorar og nye måleinstrument. Eg trur kanskje det aller viktigaste er at me faktisk våger å sjå på alle ulike statistikkar og mål me har, og korleis me kan nytta dei, utan stadig å utvikla nye. Det kan faktisk verta eit problem dersom me lagar oss så mange mål og ulike indikatorar at ein ikkje klarar å følgja dei opp – dersom ein ikkje kan klara å samordna dette. Me har ufatteleg mykje statistikk i Noreg i dag, om ymse, og det burde vera mogleg å sy dette

saman til eit felles prosjekt, slik at ein slepp å få altfor mange. Det som er viktig, er at me klarar å få fram målkonfliktane og få gode debattar om korleis me kan nå desse måla.

Freddy André Øvstegård (SV) [16:33:35]: 2030-agendaen, som består av de 17 bærekraftsmålene, er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Agendaen ble vedtatt i 2015 med virkning fra 1. januar 2016. Både målene og alle delmålene er universelle, de gjelder i alle land. Hvert enkelt lands regjering er ansvarlig for å gjennomføre målene på både nasjonalt, regionalt og globalt nivå. Det betyr at målene skal tilpasses nasjonale forhold og integreres i både nasjonal politikk, planer og strategier. Det er en nasjonal, helhetlig tilnærming. Derfor har Stortinget forutsatt at regjeringen skal lage en plan for hvordan Norge skal gjennomføre målene også her.

Andre har allerede listet opp Riksrevisjonens funn, kritikk og anbefalinger på en god måte. Det jeg vil si, er at denne undersøkelsen helt tydelig viser en manglende prioritering av arbeidet med bærekraftsmålene helt fram til 2020. Planen trådte altså i kraft 1. januar 2016, og Stortinget behandlet ferdig stortingsmeldingen om saken sommeren 2017, men det var først i fjor at ett departement fikk lederansvaret for arbeidet. Før det var det uoversiktlig og lite helhetlig oppfølging. Det var først i fjor at det ble lagt et grunnlag for mer systematisk helhetlig og tverrsektoriell oppfølging og rapportering, slik det var forutsatt. Det var først i fjor at regjeringen ga Statistisk sentralbyrå i oppdrag å utvikle indikatorer som kan følge utviklingen for de nasjonale målene. Det er først i år vi får en plan for nasjonal gjennomføring, slik Stortinget forutsatte.

Den nasjonale oppfølgingen har ikke vært godt nok koordinert, finner Riksrevisjonen – stykkevis og delt oppfølging fram til i fjor, da kommunal- og moderniseringsministeren fikk ansvaret for koordineringen, og fremdeles har vi ikke en plan. Norge er det eneste nordiske landet som fortsatt ikke har vedtatt en handlingsplan for oppfølging – våre skandinaviske naboland vedtok alle sine handlingsplaner allerede i 2017 – og det på tross av at statsministeren selv er med i FNs pådrivergruppe for bærekraftsmålene.

Statsministeren er heller ikke til stede i Stortinget i dag. Statsministeren har helt sikkert andre viktige gjøremål, men likevel – det er åpenbart at dette viktige arbeidet ikke har hatt høy nok prioritet. Derfor mener i hvert fall SV og Arbeiderpartiet i komiteen at regjeringen med fordel kunne sett på hvordan andre land har valgt å lede arbeidet. Tyskland holdes fram som et veldig godt eksempel på arbeidet med målene internasjonalt,

og der er det forbundskansleren selv som leder an. Det hadde nok vært godt for prioriteringen og ledelsen av arbeidet her i Norge også.

I tillegg peker SV i innstillingen på noen viktige overordnede kriterier når planen først kommer. Det er basert på de forutsetningene som kommer fra Stortinget og fra 2030-agendaen, og derfor er det relevant å si noen om det i denne saken. For eksempel må planen prioritere Norges utfordringer i form av konkrete tiltak og indikatorer, som vi allerede har snakket om. Handlingsplanen bør skille mellom eksisterende tiltak og nye eller forsterkede tiltak, så vi faktisk ser hva slags økt innsats det fører til. Man bør fremme samstemthet ved å se bærekraftsmålene samt nasjonal og internasjonal måloppnåelse i sammenheng, noe også Riksrevisjonen gjør viktige poenger av i undersøkelsen. Handlingsplanen må spesifisere hva som skal oppnås innen hvilket år, med milepæler, slik at man også kan måle framgangen.

Jeg vil avslutte med å si at jeg håper denne rapporten fra Riksrevisjonen vil resultere i en høyere prioritet og bedre koordinering av arbeidet med 2030-agendaen i Norge, for dette arbeidet er ekstremt viktig. Dette er verdens felles systematiske innsats for å stoppe klimakrisen, hindre ulikhet og bekjempe fattigdom, og da har vi ingen tid å miste.

Terje Breivik (V) [16:38:50]: Berekraftsmåla til FN, saman med klimamåla Noreg har sett seg sjølv, er dei mest ambisiøse måla me skal nå innan 2030. Berekraftsmåla er verdas felles arbeidsplan for å utrydda fattigdom, kjempa mot og hindra ulikskap og stansa klimaendringane og tap av biologisk mangfald – ein universell, felles plan for å sikra komande generasjonar ein planet som er leveleg, liv frie frå fattigdom og diskriminering og ikkje minst høve til å få gå på skule. Dei stakar ut kursen for korleis verda skal koma seg gjennom eit grønt skifte for å stansa klimaendringane og øydelegginga av miljøet. Det siste er ikkje minst viktig å stressa for oss politikarar.

Sjølv om det er klimaendringane og ekstremvær som er mest synleg og handfast og får mest merksemd, er dessverre tempoet i tap av natur og biologisk mangfald eit minst like stort problem. Samstundes må òg sosiale forskjellar reduserast. Skiftet me i fellesskap skal igjennom, skal vera grønt, men det må òg vera rettferdig. Det er eit felles ansvar at me tek vare på kvarandre og sikrar det generalsekretæren i FN har kalla ei rettferdig globalisering. Det er slik me skapar fridom og moglegheiter for alle.

Berekraftsmåla er styrande for Noreg og skal integrerast i all politikk me gjennomfører, både internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt. Difor er det nødvendig at organiseringa for å nå berekraftsmåla

nasjonalt er slik at det sikrar ei heilskapleg oppfyljing. Det krev styring på eit overordna nivå med tydeleg ansvar og tilstrekkeleg koordinering. Regjeringa tok dette på alvor då dei utnemnde kommunalministeren til òg å vera bærekraftsminister, i byrjinga av 2020.

Eg meiner sjølvst at me må ta konklusjonane til Riksrevisjonen på største alvor. Samstundes er det viktig å påpeika at regjeringa har følgd opp fleire av punkta Riksrevisjonen føreslo i tilrådingane sine, allereie før rapporten vart lagd fram. Den nemnde utnemninga av bærekraftsminister er éi av desse, og i 2021 kjem det ein heilskapleg plan for gjennomføring av bærekraftsmåla.

Me er ikkje i mål enno, men me er i alle fall på rett veg når det gjeld rapportering og koordinering i arbeidet med å nå bærekraftsmåla. Sjølv om det står igjen noko arbeid på det reint praktiske, er det gledeleg at Noreg er eit av dei landa som ligg aller best an til å nå bærekraftsmåla innan 2030. Det skulle berre mangla at ikkje me ligg godt an til å få det til – eit av dei mest ressursrike landa i verda.

Bærekraftsmåla til FN vert berre nådde gjennom omfattande nasjonalt og internasjonalt samarbeid der kvart land må ta sitt ansvar, men der kvart land òg må ta eit ansvar for godt samarbeid på tvers av land, for å nå måla me har sett oss. Noreg som eit rikt, velorganisert land har eit ekstra stort ansvar for å bidra til at me i fellesskap lukkast i dette arbeidet. Problema me skal løysa, er globale, og eit sterkt internasjonalt fellesskap med omfattande internasjonalt samarbeid er det som må til for at me skal løysa dei store utfordringane me står overfor.

2030-agendaen tek omsyn til at dei tre ulike dimensjonane ved bærekraftig utvikling – den økonomiske, den sosiale og den miljømessige – er forbundne med kvarandre og forpliktar til ei integrert og balansert tilnærming for å oppnå bærekraftig utvikling. Det er eit omfattande arbeid med ambisiøse mål, men det skal me klara.

Då er det avgjerande at me i fellesskap skaper ei grøn framtid med fridom og moglegheiter for alle, både i Noreg og globalt. For Venstre er dette sjølvst. Me har alltid meint at me må samarbeida på tvers av landegrensar om me skal løysa dei store utfordringane, og eg tek for gjeve at regjeringa og våre folk der syter for at Noreg gjer sitt for at me saman lukkast. Heldigvis er det slik som representanten Horne sa så godt i stad: Planar er viktige, men det er ikkje planar, men handling som betyr noko for klimaet og naturen og for å sikra alle like moglegheiter. I så måte er heldigvis Noreg og den blågrøne regjeringa svært godt i gang.

Statsråd Nikolai Astrup [16:44:00]: I 2015 ble alle FNs medlemsland enige om 17 mål og 169 delmål for

bærekraftig utvikling i verden. Bærekraftsmålene gjelder alle land og alle deler av samfunnet, og de skal nås innen 2030. Norge var en aktiv pådriver for å få bærekraftsmålene vedtatt, og vi har derfor et stort ansvar for å bidra til at vi når målene, både her hjemme og i resten av verden.

Regjeringen har bestemt at 2030-agendaen med de 17 bærekraftsmålene utgjør det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Vi har over tid trappet opp innsatsen for å nå målene. Bærekraftsmålene står helt sentralt i både multilateralt og bilateralt samarbeid i utviklings- og utenrikspolitikken, og statsminister Erna Solberg er, som det har vært nevnt av flere, én av to ledere for FNs pådrivergruppe for bærekraftsmålene, sammen med Ghanas president.

Også nasjonalt jobber vi på bred front for å bidra til å nå bærekraftsmålene. Gjennom inkluderingsdugnaden gir vi flere med hull i cv-en eller funksjonsnedsettelse muligheten til å delta i arbeidslivet. Gjennom integreringsløftet bidrar vi til at flere innvandrere får ta del i sitt lokalsamfunn. Utdanningsløftet, som er et av regjeringens hovedgrep for å ta Norge ut av koronakrisen, lærerløftet og yrkesfagløftet handler om å gi flere den kompetansen de trenger for å bli en del av fremtidens arbeidsliv, og er forutsetninger for alle bærekraftsmålene. Den nylig fremlagte klimameldingen skal bidra til miljømessig bærekraft gjennom konkrete tiltak for utslippskutt.

Arbeidet med bærekraftsmålene her hjemme gir resultater. I en internasjonal sammenligning er Norge sjettest på bærekraftsmålene, og vi skårer godt på nesten alle globale indikatorer.

FN oppfordrer alle land til å omsette 2030-agendaen og bærekraftsmålene til nasjonal politikk og sørge for gjennomføring på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Riksrevisjonens rapport tar for seg hvordan regjeringen har fulgt opp dette i perioden 2016–2019, og gir regjeringen kritikk på flere punkter. Regjeringen tar selvsagt denne kritikken på alvor, men samtidig vil jeg understreke at flere av kritikkpunktene allerede var fulgt opp da Riksrevisjonens rapport ble lagt frem, fordi regjeringen selv så at det var behov for å intensivere innsatsen for bærekraftsmålene fremover.

I januar 2020 ble ansvaret for oppfølging av bærekraftsmålene flyttet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. I løpet av 2021 kommer vi til å legge frem en nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene. Som en del av handlingsplanen vil vi legge frem nasjonale indikatorer for måloppnåelse. Regjeringen omtaler dessuten bærekraftsmålene i alle meldinger og strategier der det er relevant, og vi stiller krav til at kommuner og fylkeskommuner skal legge bærekraftsmålene til grunn for sin planlegging. I år skal også alle

statlige virksomheter rapportere på hvordan de arbeider med bærekraftsmålene. Regjeringen vil også fortsette å rapportere på bærekraftsmålene til Stortinget i nasjonalbudsjettet og i departementenes budsjettproposisjoner. Men vi skal jobbe for å styrke denne rapporteringen, slik at det blir enklere å se helheten.

Bærekraftsmålene forplikter alle: nasjonale og lokale myndigheter, privat næringsliv, sivilsamfunnet, academia og hver enkelt av oss. Vi har alle et ansvar for å bidra, og regjeringen har ansvar for å legge til rette for at det kan skje. Det gjør vi både gjennom vårt internasjonale samarbeid og gjennom nasjonal politikk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dag Terje Andersen (A) [16:47:57]: Riksrevisjonens rapport er ikke først og fremst kritisk til den perioden kommunalministeren har hatt koordineringsansvaret. Det er perioden før som først og fremst blir kritisert. Jeg skal ikke gå inn på oppfølgingen av det enkelte mål, og det har heller ikke Riksrevisjonens rapport gjort. Det kommer våre fagkomiteer til å følge opp på en grundig måte, men jeg takker likevel for redegjørelsen for det.

Jeg har lyst til å ta utgangspunkt i noe Solveig Horne sa. Hun sa noe om egen erfaring fra oppfølgingen i regjeringa – det var veldig interessant. Så sa representanten Horne at hun var stolt av at vi har en statsminister som har fått det oppdraget – det var snakk om pådriverkomiteen. Det er jeg enig i. Jeg er stolt av norske politikere som får internasjonale oppgaver, uansett hvilket politisk parti de kommer fra. Men nettopp derfor blir jeg så flau når de svikter, og særlig synes jeg det er påfallende – og det må jeg ta opp med statsråden – at statsministeren, som i hele den perioden fram til nyttårsskiftet 2020 var ansvarlig, ikke stiller i Stortinget.

Statsråd Nikolai Astrup [16:49:07]: La meg først si at det at vi ikke har hatt en helhetlig plan for oppfølging av bærekraftsmålene, ikke betyr at det ikke har vært jobbet godt med bærekraftsmålene i de ulike departementene, slik representanten Horne også var inne på. Det aller viktigste er jo at vi leverer resultater i dette arbeidet. Så har vi sett at nettopp fordi bærekraftsmålene går utover kun det som går på regjeringens ansvar – det omfatter hele samfunnet og alle sektorer og alle deler av samfunnet – er det nødvendig med en handlingsplan for å ha et felles verktøy og felles indikatorer på hva vi skal oppnå sammen frem mot 2030. Derfor kommer det nå en slik handlingsplan.

Så er det helt vanlig at det er den statsråden som har det konstitusjonelle ansvarsområdet, som også møter i Stortinget når Riksrevisjonens rapporter på deres ansvarsområde blir debattert.

Dag Terje Andersen (A) [16:50:10]: Når det gjelder Riksrevisjonens rapport, som er utgangspunkt for denne debatten, er det sånn at de fleste årene rapporten omhandler, har ansvaret vært delt på 12 departementer. Da er det åpenbart at det er statsministeren som har det overordnede ansvaret, særlig når hun har profilert seg som særskilt interessert i bærekraftsmålene. Derfor er det arrogant overfor Stortinget å si nei takk til en invitasjon til å komme hit.

Så er det heller ikke bare handlingsplanen som mangler. I den perioden vi nå snakker om, altså før statsråden overtok, manglet det f.eks. også oppdrag til Statistisk sentralbyrå, og da vil jeg vise til hva statsministeren sa i Nordisk råd:

«Ved å følge opp hjemme sikrer vi troverdighet i vår innsats internasjonalt.»

Er det ikke sånn at den mangelfulle oppfølgingen ikke bare når det gjelder handlingsplan, men også statistikk og rapportering til Stortinget, nettopp svekker vår anseelse internasjonalt fordi vi gjør en så dårlig jobb?

Statsråd Nikolai Astrup [16:51:09]: Vår anseelse internasjonalt i bærekraftsarbeidet er veldig høy. Jeg har selv vært utviklingsminister og reist så å si verden rundt, snakket med svært mange både statsråder og regjeringssjefer om dette arbeidet, og vår anseelse på dette området er høy. Det kan jeg forsikre representanten om.

Når det gjelder kritikken av at statsministeren ikke møter i Stortinget for å diskutere denne riksrevisjonsrapporten, er det helt vanlig at det er den statsråden som har det konstitusjonelle ansvarsområdet, som møter, også når det ansvarsområdet har endret seg. Tidligere var det Finansdepartementet som var det koordinerende departementet. Nå er det Kommunal- og moderniseringsdepartementet som er det, og vi har fått et utvidet ansvar sammenlignet med det Finansdepartementet hadde, fordi det var nødvendig. Om noen skulle møtt for å svare for disse årene, var det tidligere finansminister Siv Jensen som skulle vært her. Men representanten kjenner som tidligere stortingspresident formalia veldig godt og vet at det er helt ordinært at det er jeg som stiller i akkurat denne saken.

Dag Terje Andersen (A) [16:52:15]: Da kan jeg si at det ikke er helt ordinært når vi snakker om et saksområde der det eventuelt skulle vært innkalt 12 statsråder som har vært aktuelle i Riksrevisjonens rapporteringsperiode. Da er det ett svar på det spørsmålet, og det er at det overordnede ansvaret ligger hos statsministeren. Det hadde vært konstitusjonelt riktig, og i hvert fall for å gi uttrykk for respekt for Stortinget, at det nettopp var statsministeren med det overordnede ansvaret som hadde møtt i Stortinget.

Statsråd Nikolai Astrup [16:52:42]: Da de rød-grønne styrte landet, hendte det ofte at de som da var i opposisjon, mente at daværende statsminister Stoltenberg i grunnen burde møte i Stortinget og svare for de aller fleste saker. Det ble da svart ut omtrent akkurat slik jeg svarer ut representantens spørsmål, nemlig at det er den statsråden som har det konstitusjonelle ansvaret, som møter i Stortinget for å svare ut denne typen saker.

Så skal det ikke være noen tvil om statsministerens personlige engasjement for bærekraftsmålene, både her hjemme og ute. Det er gjort en rekke store innsatser, jeg nevnte noen av dem i mitt innlegg i sted, for at Norge skal bidra til høyere måloppnåelse også her hjemme. Både klimameldingen, som akkurat har blitt lagt frem, sirkulærøkonomistrategien, som kommer etter hvert, inkluderingsdugnaden og mange andre ting bidrar til høyere måloppnåelse.

Nils T. Bjørke (Sp) [16:54:03]: Eg vil fylgja opp komitéleiareren litt når det gjeld statistikk og registrering. Komiteens fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV, viser til Riksrevisjonens påpeiking av at det var SSB som konkluderte med at det var høl i indikatorsetta, og at det var dei som måtte varsle om at ein kunne bruka eksisterande indikatorar for dei nasjonale måla. Fleirtalet understrekar veldig at ei målretta og effektiv rapportering er avhengig av at ein prøver å bruka så mykje av dei eksisteranda tala at ein slepp å byggja opp nye og dyre system for å få dette til å verka. Eg vil gjerne høyra statsrådens syn på det.

Statsråd Nikolai Astrup [16:54:46]: Jeg er helt enig med representanten i at vi bør ta utgangspunkt i tilgjengelig statistikk når vi skal lage indikatorer og målepunkter. SSB har også fått et utvidet oppdrag når det gjelder indikatorarbeidet, og vi tar sikte på at i den nasjonale handlingsplanen som skal legges frem i løpet av våren, vil målepunkter som er relevante for norske forhold, bli presentert. Det er en utfordring for oss at de globale indikatorene ikke nødvendigvis passer i norsk kontekst, og skal dette arbeidet være håndfast, håndterbart og praktisk for alle de ulike aktørene som skal bidra, er det viktig at indikatorene slik sett har nasjonal relevans for at vi skal kunne lykkes, og at vi vet hva vi har å forholde oss til. I det er Norge heldig, for vi har veldig gode dataserier på ulike områder som kan inngå som en del av disse indikatorsettene.

Nils T. Bjørke (Sp) [16:55:44]: Ja, difor overraskar det meg litt at ein ikkje tok tak i det med ein gong ein sette i gang dette arbeidet og var så tydeleg internasjonalt på at dette var eit utruleg viktig arbeid. Eg er glad for det statsråden seier om at ein må tilpassa det til lokale forhold, for det er heilt klart at skal ein nå desse

måla, nyttar det ikkje å ha heilt like målsetjingar i Brasil og Noreg, for å seia det forsiktig. Utan å gå for langt inn i det vil eg seia at me jo har ein avtale med Latin-Amerika om ein del import av kjøtt og andre ting, som vel går imot desse bærekraftsmåla for berekraftig produksjon. Korleis vil ein sjå på og samanlikna desse tinga, som heilt klart klaffar dårleg med utfordringane framover?

Statsråd Nikolai Astrup [16:56:35]: Representanten er inne på noe helt sentralt ved bærekraftsmålene, og det er målkonflikter. Det er veldig mange målkonflikter, og målene henger sammen. Det betyr at det er viktig at vi har – skal vi si – en gjennomtenkt tilnærming til hvordan disse målene skal nås i Norge. Vi vet f.eks. at mange utviklingsland, for å kunne innfri mange av sine bærekraftsmål, vil være avhengige av at de kan eksportere mer mat. For Norge vil det å importere mer mat fra andre land for å bidra til at de når sine bærekraftsmål, stå i kontrast til våre egne mål om at vi skal ha et livskraftig landbruk over hele landet. Der har vi de siste årene, under denne regjeringen, heldigvis sett at det har vært en fantastisk utvikling i produksjonstallene for norsk landbruk. Det er en utvikling jeg vil tro at representanten er enig i har vært positiv. Men det er ikke enkelt med disse målkonfliktene, og det må vi også håndtere.

Freddy André Øvstegård (SV) [16:57:52]: Først i år kommer altså den nevnte nasjonale handlingsplanen for å følge opp målene fra regjeringen, og det etter at Stortinget allerede i 2017 i behandlingen av den saken sa at det er en helt grunnleggende forutsetning. Først i fjor fikk et departement lederansvaret for arbeidet. Først i fjor ble det lagt et grunnlag for mer systematisk og helhetlig oppfølging og rapportering. Først i fjor ga regjeringen SSB i oppdrag å utvikle indikatorer som kan brukes til å følge opp utviklingen for å nå målene.

Det jeg lurer på da, er hva denne sendrektheten er uttrykk for. Har prioriteringen av dette arbeidet vært høy nok? Og ikke minst: Mener statsråden at en årsak til at dette har skjedd først nå i fjor, kanskje er at Riksrevisjonen begynte å stille spørsmål om det?

Statsråd Nikolai Astrup [16:58:58]: For det første mener jeg det er positivt at Riksrevisjonen stiller spørsmål om både denne og andre saker. Det er bra at man har noen som følger med og er interessert i nettopp dette. En av tingene som Riksrevisjonen peker på at vi må bli bedre på, er rapporteringen til Stortinget, men det er jo noe Stortinget selv aldri har reagert på. Det er sånn sett positivt at Riksrevisjonen puster oss i nakken og bidrar til at vi må forbedre oss på enkelte punkter.

Jeg vil igjen understreke at det at vi ikke har hatt en helhetlig handlingsplan for å nå bærekraftsmålene før

den nå kommer senere i år, ikke betyr at vi ikke har jobbet med å nå bærekraftsmålene på konkrete områder. Det er viktig at bærekraftsmålene omsettes i konkret handling på ulike områder. Det kan ikke være noe man gjør på siden; det må være noe som er integrert i vår daglige virksomhet. Det er en av grunnene til at vi f.eks. har sagt at kommuner og fylkeskommuner må legge bærekraftsmålene til grunn for sin virksomhet. Det skal ikke være noe man rapporterer om på siden, men noe man integrerer i måten man jobber på. Det har vi forsøkt å gjøre siden starten.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Espen Barth Eide (A) [17:00:21]: FNs bærekraftsmål er et veldig viktig framskritt, for de har altså satt en felles agenda for hele kloden og er bredt politisk akseptert. Både statsråden og jeg går med samme pin fordi vi slutter oss til de samme bærekraftsmålene, og dette er det også enighet om på tvers av landene. Dette er en felles agenda.

Som mange har sagt veldig godt i denne debatten, er hovedpoenget med bærekraftsmålene at man skal se viktige ting i sammenheng. Det er egentlig den mentale transformasjonen fra å si at vi trenger mer energi, til å si at ja, vi trenger mer energi, men den må avkarboniseres. Vi trenger mer mat, selvfølgelig, for å føde en voksende befolkning, men på en måte som ikke undergraver naturens evne til å produsere mer mat. Vi må ha bedre helse, men på en måte som løfter vår felles helse på kloden, mellom mennesker og planeten osv.

Det er nettopp integrasjonen som er poenget, for mange av disse målene kunne man i og for seg hver for seg ha kommet på selv, men det er altså en metodikk for å se hvordan de henger sammen, som er poenget. Dette er, som det er helt riktig sagt også av statsråden, både for alle departementer, for alle deler av statsapparatet, på alle nivåer og selvfølgelig også for private aktører.

Noe av det flotteste ved å være på nesten en hvilken som helst presentasjon fra en norsk bedrift, er at den første plansjen viser hvilke bærekraftsmål de skal oppfylle. Det at man har en felles agenda, er veldig bra. Dette er jeg helt sikker på at vi er enige om i denne salen.

Da er det også viktig at man leverer på nettopp poenget helhet og poenget integrasjon. Jeg har også jobbet mye ute i verden, både i FN og med FN og som både norsk og internasjonalt ansatt, og jeg kan si at Norge har høy anseelse, absolutt, på tvers av regjeringer. Men dette med å vise verdien av helhet og integrasjon må begynne hjemme. Man kan altså ikke bare predike det til andre der ute. Jeg skjønner at statsministeren har vært så vellykket i å predike det til andre at

alle andre nordiske land har hørt på henne, men så har hun altså tilsynelatende glemt å sørge for at man klarte å levere fullt ut på det selv. Det mener jeg er en rimelig kritikk fra Riksrevisjonen, og jeg slutter meg til det som har vært sagt av saksordfører Andersen også i denne saken, om at det er et ansvar som påligger statsministeren.

Vi som av og til bestyrer norske departementer, vet at vi har et meget lojalt, skikkelig og profesjonelt embetsverk. Det er mye pent å si om norsk styringsmodell, men helhet og sammenheng er ikke det første jeg ville kommet på. Vi har et relativt fragmentert system, og det kan ofte være frustrerende for dem som sitter i en regjering som prøver å gjennomføre en helhetlig politikk, fordi systemet ikke alltid er bygd for det. Det finnes bare ett svar på det, og det er at denne helhetlige sammenhengen og ledelsen kommer fra toppen. Derfor har jeg lyst til å understreke at når Arbeiderpartiet etterlyser statsministeren i salen, er det ikke til forkleinelse for statsråd Astrup, som er hjertelig velkommen. Vi vil gjerne ha statsråden også, men vi synes at i akkurat denne overordnet viktige saken bør vi høre hva statsministeren har gjort og eventuelt ikke gjort for å få til en helhetlig ledelse av denne integrasjonsprosessen.

Bærekraftsmålene ble vedtatt i 2015; forpliktelsen til å følge dem opp trådte i kraft 1. januar 2016. Dette var som nevnt oppe i Stortinget i 2017. Grunnen til at man skulle gjøre det på 15 år, var jo at det er krevende ting, og de blir altså ikke mindre krevende jo lenger man venter. Det er ikke slik at sannsynligheten for å treffe i 2030 går opp når man utsetter – den går jo ned, eller man må ta enda tøffere grep. Derfor er det et ganske viktig budskap her at det nå gjelder å få dette til å henge sammen, at man også i Norge får dette helhetlige grepet, og at vi understreker at vi forventer at det er et ansvar som ikke minst regjeringens øverste sjef, statsministeren, tar på stort alvor.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [17:04:23]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Endringer i vallova (assistanse ved stemming) (Innst. 193 L (2020–2021), jf. Prop. 67 L (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det, innenfor den fordelte taletid, bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Svein Harberg (H) [17:04:58] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid og rask behandling. Det er en samlet komité som slutter seg til forslagene i saken, og det samme gjelder merknadene for å understreke noen forutsetninger komiteen vil bemerke.

Bakgrunnen for de forslag vi behandler i dag, er i hovedsak arbeidet til Valglovutvalget, som leverte sin innstilling i mai 2020 i NOU 2020:6 Frie og hemmelige valg. Utvalget kom med en rekke forslag til endringer og en rekke dissenser. Grunnlovsforslagene fra utvalget er fremmet for behandling i neste stortingsperiode, og det vil naturlig nok bli behov for en del endringer i valgloven som et resultat av den behandlingen.

Departementet har imidlertid prisverdig grepet fatt i noen tekniske endringer og forbedringer som kan vedtas allerede nå, slik at de gjelder fra valget allerede i år. De tre forslagene som altså har tverrpolitisk tilslutning, gjelder ombudsplikten, personlig assistanse i stemmeavlukket og etterbehandling av valgkort.

Endringen vedrørende ombudsplikten og som det haster mest med å få på plass siden valglistene for stortings- og sametingsvalget om ikke lenge skal sendes inn og godkjennes, gjør at valgloven blir samstemt med Grunnloven i henhold til den endringen Stortinget har gjort denne perioden. Den gjelder rett til ikke å stå på en spesifikk liste, noe som tidligere måtte begrunnes i visse kriterier, men som nå i § 3-2 første ledd skal lyde:

«c) den som har avgitt skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stå på den aktuelle valglisten.»

Det gjelder den spesifikke listen valglisten og er ikke et generelt fritak. De øvrige fritaksgrunner består som før.

En annen svært viktig endring som foreslås, er rettighetene for personer med psykisk eller fysisk funksjonsnedsettelse i § 9-5 femte ledd. Endringen er at det ikke lenger kreves at stemmemottaker, en valgfunksjonær, skal være med inn i avlukket dersom disse har med seg en annen person som de selv har pekt ut til å hjelpe seg. De kan selvsagt fortsatt peke ut en stemmemottaker til å hjelpe seg, men kan altså velge en annen. I høringsrunden er det pekt på at noen har møtt utfordringer på grunn av manglende kjennskap til reglene rundt dette hos stemmemottakerne. Komiteen understreker derfor at det er helt avgjørende at rettighetene til denne gruppen gjøres godt kjent for alle parter, og at

personalet i stemmelokalene er godt forberedt og har fått nødvendig opplæring.

Det siste endringsforslaget gjelder å fjerne kravet om å oversende alle valgkort til fylkesvalgstyret etter stortings- og fylkestingsvalg. De fysiske valgkortene har ikke lenger den funksjonen i kontrollen med valgoppgjøret etter at elektronisk valgkort ble innført og brukes av størsteparten av velgerne.

Komiteen vil samtidig understreke at denne endringen ikke skal endre det viktige prinsippet om at de som har reservert seg i kontakt- og reservasjonsregisteret og stemmeføre som ikke har lagret eller oppdatert kontaktinformasjon i registeret de siste 18 månedene, fortsatt skal få valgkort tilsendt per post.

Avslutningsvis vil jeg bare gjøre oppmerksom på at departementet i proposisjonen også redegjør for noen praktiske tilpasninger for å sikre god gjennomføring av valget også i en situasjon med fortsatt pandemi.

Videre er det viktig å merke seg at tiltaksplanen for å styrke motstandsdyktigheten mot påvirkningskampanjer og hybride trusler mot valggjennomføringen følges opp, og at arbeidet med å ivareta og å styrke sikkerheten ved valggjennomføringen blir videreført fram mot stortings- og sametingsvalget i 2021.

Dag Terje Andersen (A) [17:09:23] (komiteens leder): Jeg skal være veldig kort, for som saksordføreren har gjort godt rede for, er det en enstemmig innstilling fra komiteen. Jeg vil bare tillate meg å understreke et punkt som også ble nevnt, og det gjelder overgangen til digitale valgkort, for der har det vært et engasjement i komiteen.

Dette er noe vi gjør for at valgene skal bli enklere. Men vi lever i en verden der det for noen kanskje vil bli vanskeligere, så jeg vil bare understreke det saksordføreren sa, at det er bred enighet i komiteen om og vi er veldig opptatt av at de som fremdeles foretrekker papirløsning, skal få mulighet til det, sånn at forenkling ikke fører til at verden blir vanskeligere for dem som ikke fullt ut i dag er digitalisert. Det var bare det, president.

Statsråd Nikolai Astrup [17:10:20]: Jeg har ikke behov for å holde et langt innlegg om dette. Saksordføreren har på en god måte redegjort for innstillingen og saken, og jeg er glad for at komiteen er enig i forslagene som er lagt frem.

Til representanten Andersen vil jeg forsikre om at de velgere som ønsker å få valgkortet tilsendt fysisk i posten, fortsatt har full anledning til å reservere seg mot digital kommunikasjon fra det offentlige og dermed kan få det som brevpost.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. – Forlanger noen ordet før møtet heves? Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 17.12.

